

ВІКНО

Часопис студената украјинистике Филолошког факултета
Универзитета у Београду

Свеска V

2013/2014

Редакција:

Главни уредник:

Милена Ивановић

Заменик главног уредника:

Драгана Василијевић

Лектура српског текста:

Милена Ивановић

Лектура украјинског текста:

Јулија Драгојловић

Компјутерска обрада:

Драгана Василијевић

Душко Ђосић

Издаје:

Филолошки факултет Универзитета у Београду

2014

ВІКНО

*Часопис студентів україністики філологічного факультету
Університету в Белграді*

Випуск V

2013/2014

Редакція:

Головний редактор:

Мілена Іванович

Заступник головного редактора:

Драгана Василієвич

Редакція сербського тексту:

Мілена Іванович

Редакція українського тексту:

Юлія Драгойлович

Комп'ютерна верстка:

Драгана Василієвич

Душко Чосич

Видає:

Філологічний факультет Університету в Белграді

2014

Уводна реч

Велико нам је задовољство што је после дуже паузе светлост дана угледала и пета по реду свеска часописа студената украјинистике!

Ова свеска, као и претодне, има своју тему. Овога пута то је јубилеј – хиљадугодишњица изградње Свете Софије у Кијеву, којем је посвећена целина од неколико текстова.

Као што ћете несумњиво приметити, овај број се донекле разликује од претходних – број књижевних превода је нешто мањи, док је, с друге стране, повећан број ауторских текстова. Још једна специфичност броја огледа се у томе што су у његовој припреми по први пут учествовали и студенти србијске из Лавова, који су са нама поделили утиске са свог боравка у Београду. Ови текстови, заједно са утисцима београдских студената о Лавову, чине посебно поглавље „На додиру култура“.

Значајно место у часопису има стваралаштво наших студената – како њихови поетски радови, тако и један стручни рад из украјинске лексикологије. Поред њих, ту су и два књижевна превода: одломак из романа *Град с химерама* Олеса Иљченка (превела: mr Тања Гаев) и одломак „Београд“ из дела *Лексикон интимних градова* Јурија Андруховича (превела: Драгана Василијевић; текст песме Љаља Бо превела Зорица Тодовић).

Актуелности различитих сфера живота у Украјини (филм, музика, спорт) представљене су кроз ауторске текстове студената на српском и украјинском језику. Овоме смо придружили и једну српску актуелност повезану са Украјином – представљамо хор Ma Jor 3rd на чијем репертоару се налазе и украјинске песме.

Пету свеску затвара један специфичан текст настао тужним поводом – некролог бившем студенту украјинског језика и књижевности Марку Станисављевићу.

Срдачно Вас поздрављамо у нади да нас од следећег броја дели краћа пауза.

Редакција

Саборна црква Свете Софије у Кијеву

Софія
Київська

Перше тисячоліття

Тема броја:

Хиљадугодишињица Софије Кијевске

Тема числа:

Тисячоліття Софії Київської

Рођендан Софије или неочекивана хиљадугодишњица

Автор: Надія Нікітенко

Духовни занос обузима нас још док прилазимо великој светињи. Непоновљива лепота Свете Софије Кијевске прославила је као право светско чудо. Када пређемо праг великог храма, осећамо да је он сама историја или чак вечност, ако размишљамо у хришћанским категоријама. Савршеност облика и магија боја симболизују рај, премудрост, што живи у цркви.

Света Софија очувала је најпотпунији ансамбл средњовековних мозаика и фресака на свету. Иако до данас нису сачувана сва блага храма, његових 260 квадратних метара мозаика и 3000 фресака нису банаљна статистика, већ грандиозна димензија баштине коју су нам оставили преци. Величанствани Христос Сведржитељ у централној куполи наводи на мисао о постојаности Божје грађевине и показује човеку пут Спасења. Олтарска икона Богородице Оранте, Стene Необориве, симбол је вечног Кијева: док у Софији постоји Оранта, постојаће и град.

Где тражити наш процват?

Јединствен по својој старости, оригиналности и очуваности, ансамбл је сачувао жив дух „златног доба“ Кијевске Руси. Ту се налазила митрополија са најстаријом библиотеком у земљи, ту су се преводиле и преписивале грчке књиге на словенски језик. У цркви су постављани велики кнезеви. Ту су кнезеви љубили крст, потврђујући званично склапање споразума. Овим сводовима одазвањали су гласови митрополита Илариона и Петра Могиле, великих градитеља националне Цркве и држavnости. Пред њеним олтаром клањали су се Јарослав Мудри, Владимир Мономах, Богдан Хмельницки, Иван Мазепа...

Света Софија упознала је сузе и радост хиљаде и хиљаде срца. Њени зидови су упили у себе мирисе венчаних свећа и погребних кандила.

Упознала је она и пљачкања, пожаре, дугогодишња занемаривања и рестаурације. Године 1240. у време када су Батијеве хорде освојиле Кијев, црква је била опустошена, али је сачувана митрополитска резиденција, духовни центар целе Русије. Уздижући се над рушевинама Горњег Кијева, Света Софија, која је опстала, сведочила је о вечности града.

Око Софије водила се жестока борба и била је у веома лошем стању: опљачкана је ризница, срушен кров, пао је западни зид... Обновљена је црква под управом митрополита Петра Могиле, који је ангажаовао најбоље мајсторе Украјине, Италије и Московије.

Најсветлија страна у летопису цркве је време хетмана Мазепе и митрополита Варлаама Јасинског. Тада је Софија била одевена у ново барокно рухо. Она је својим снажним гласом подршке украјинској државности прожела звуке Мазепиног времена.

XIX век је епоха открића уметничких вредности цркве. Године 1825. Изашао је први фундаментални „Опис Кијево-Софијске цркве и Кијевске хијерархије“. Касније је у храму откривен колосални ансамбл старорусских фресака, о којем су у Кијеву почели да говоре сви - од кочијаша до градоначелника. Почело је чишћење фресака, додуше, на примитиван начин, а откривене фреске поново су осликане уљаним бојама...

XX век је био плодан и за паству и за храм. Софија и Трг испред ње асоцирају на догађаје националне револуције 1917-1921. године. Свака нова власт у граду пратила је своје постављење артиљеријском пальбом. Софија је највише оштећена у бомбардовању большевичких трупа Михајла Муравјова. Олтарски део погодила је граната... Даљи рад научника и заштитника црквене стварије био је пример подвижништва.

Године 1919. била је основана Украјинска Аутокефална Православна црква и Софијска црква је постала њен катедрални храм. Године 1930. на првом „Вандредном“ сабору под притиском ГПУ, усвојена је изнуђена одлука о распуштању УАПЦ. Над црквом се надвила претња пропадања и уништења. Доведена до очаја репресијама и гладовањем, црквена заједница није могла да врши чак ни редовно одржавање, а мозаици и фреске нису могли да издрже још дуго... Очувању храма помогла је његова трансформација у музеј.

Јануара 1934. године Софија је постала део културно-историјског комплекса под заштитом државе. Почело је ново доба у историји – време гран-

Вікно: Випуск 5

диозних реконструкција, рестаурација и истраживања. Научни живот није прекидан ни у условима окупације у време Другог светског рата, када се о споменицима комплекса бринуо талентовани архитекта и научник Олекса Повстенко. Шта тек казати о каснијим временима: Можда Софија Кијевска није постала духовни симбол, али је била симбол Кијева и Украјине на тлу огромног и безличног Совјетског Савеза. Храму се посрећило да опстане за разлику од Михајлівске Златоворхе Цркве у суседству и Успенске у Лаври, које су безбожници и незналице дигли у ваздух.

Управо овде, у Софији, настала је украјинска школа рестауратора-монументалиста, чије је искуство цењено у целом свету. Мозаици и фреске рестаурирају се и дан данас - толико их је овде и толико су комплексни радови на њима.

Године 1990. црква је заједно са ансамблом црквених грађевина XVIII века унета у Списак светске баштине УНЕСКА.

Године 1987. Међународни жири Хамбуршког фонда доделио је комплексу Европску Златну медељу за очување споменика.

На велики одјек наишла је и обнова Зграде митрополије, капије Заборовског, звоника, рестаурација мозаика и зидног сликарства Софије, њених улазних врата и Царских двери. Додуше, исту такву пажњу привукла је данашња незаконита градња уз комплекс, због чега његове грађевине трпе непоправљиву штету...

Најзначајнији догађај је свакако хиљадугодишњица оснивања главне цркве Украјине. „Рођендан“ Софије ће се прославити 21. септембра 2011. године, на њен празник-Малу Госпојину.

Мистерија рођења

Компетентан читалац вероватно зна за оштру дискусију која се распламала у вези са хиљадугодишњицом Софије. Нису сви истраживачи прихватили ново датирање цркве које је изнео и образложио аутор ове публикације, а подржали научници Националног комплекса „Софija Кијевска“. Најватренји противници обележавања годишњице су украјински историчари Петар и Олексеј Толочко, који се руководе искључиво летописним подацима. Међутим, сведочења летописца о градитељској делатности Јарослава Мудрог, с чијим име-

Слика Свете Софије из 1990. године

ном се повезује оснивање цркве Свете Софије, збркана су и контрадикторна. Заснивање храма датира се и 1017. и 1037. годином. О томе се водила двестогодишња научна дискусија која је доспела у Ћорсокак.

Одавно је познато да су „руком летописца управљале политичке страсти и световни интереси“. Пристрасани записи Јарослављевих летописца одражавају тежњуда се оснивање Софије подудари са владавином овог кнеза. А он је запосео кијевски престо не као очев наследник, него захваљујући огорченој борби са другим потомцима Владимира. Па је одлучио да се прогласи легитимним владаром, најдостојнијим наследником Владимира Покрститеља. Зато су летописни датуми оснивања Софије «повезани» са главним етапама Јарослављеве владавине Кијевом: његов долазак из Новогорода крајем 1016. године и 1036., када је постао самодржац Руси. Насупрот томе, други писани извори као што су „Слово о Закону и Благодати“ митрополита Илариона и хроника немачког епископа Титмара Мерзебуршког, потврђују оснивање Софије још за време Владимира. Иларион, први кијевски митрополит-Русич, био је савременик изградње Софије. Он говори да је у изградњи храма Јарослав „завршио оно што ти ниси, као Соломон Давидово“

Летопис Титмара Мерзебуршког се веома поштује као одраз староруске историје. Хроничар помиње Софијску цркву у Кијеву из 1017-1018. године као званичну резиденцију Кијевског митрополита. Опоненти сматрају да је храм који је поменуо Титмар био од дрвета, зато је и изгорео. Али о томе неманичега ни код немачких летописаца, нити било где другде. Шта више, Титмар помиње пожар, не у цркви, већ у манастиру при цркви. Да ли је икако главни храм моћне Руси, 30 година после њеног покрштавања, могао бити од дрвета? Тим пре што се поред њега налазила прелепа Десетина црква.

Али најпоузданije податке о времену свог настанка садржи сама Софија. Пре свега, то се тиче последњих сензационалних открића – графита на којима су забележени датуми. До данас је на фрескама на разним местима цркве откријено већ девет графита, који оповргавају 1037. као годину оснивања. Они се датирају следећим годинама: 1018/21, 1019, 1022, 1028, 1033. (три натписа), 1036. и 1038/39. Најранији оповргавају и 1017. годину, јер, наиме, убедљиво сведоче да је већ до 1018-1022. црква постојала и била осликана.

Ако упоредим са тим временом дане освештавања Софије наведене у књизи Светаца сматрам да је до полагања темеља цркве (посвећивање Премудрости Божијој) дошло у недељу 4. новембра 1011. године, а до завршетка (освештавања) 11. маја 1018. године. На ове датуме падала је недеља као дан Господњи, када се по канонима могла освештати Софијска црква (дом Господњи). Значи, изградњу цркве је започео и скоро завршио кнез Владимир, покрститељ Руси, у периоду од 1011. до 1015. године, а завршио је његов син Јарослав.

Занимљив детаљ: дани освештавања Софије Кијевске (недеља 4. новембар и 11. мај), фактички се подударају са данима постављања темеља и освештавања Костантинопоља – Новог Јерусалима хришћанског света: у недељу 8.

Вікно: Випуск 5

новембра 324. године постављени су његови темељи , а у недељу 11. маја 330. године град је освештан. Подударање датума је очигледно, додуше, са руским „померањем“ за недељу. Стварање Софије Кијевске било је временски оријентисано на сакрални узор и говорило је о Кијеву као Новом Јерусалиму Руске земље. То потврђује кључна посвета изнад главног олтара: «Бог је усред њега, и неће се поколебати; помоћи ће га Бог рано ујутро.» (Пс.45: 6). Реч је о непоколебљивом Небеском Јерусалиму који је уредио сам Бог (у овом контексту – Кијеву и његовој цркви), сигурно заштићеном Божијим присуством од мрака и хаоса.

Традиција повезивања заснивања Софије са временом Владимира постојала је у Кијеву вековима.

То потврђују извори с краја XVI-XVIII века. На пример, страни путници Мартин Груневег и Ерих Љасота, након посете Софији, то јест 1584. и 1594. године, записали су у својим дневницима да је цркву изградио крститељ Руси – кнез Владимир.

Макета Свете Софије из XI века

Али најважније је то што је у сај мој Софији била наведена година њеног оснивања – 1011. Испоставило се да је управо ова година почетка изградње фигурирала у два главна натписа у цркви – оном изнад улаза (вероватно с краја XVI века) и оном испод централне куполе. Последњи, који је оставио Петар Mogila, садржао је сажет летопис цркве и опстао је до средине XX века. ЧитАО се текст од северне стране, исто као што се „ишчитавају“ композиције фресака испод куполе. Почетак натписа садржао је датум постављања: „Изволением Божијемъ нача здатися сей Премудрости Божја храмъ въ лето 1011.“.

Година 1011. као време оснивања Софије, ушла је у „Описе Кијевског намесништва“ XVIII века, што потврђује да је овај датум званично признат.

Мистерија саркофага

Унутар цркве је мермерни саркофаг који тежи шест тона, у ком је 1054. сахрањен Јарослав Мудри. Године 1939. његови посмртни остаци су изучавани на Лењинградском институту за етнографију и антропологију. Од раздвојених

костију тада су састављени скелет Јарослава и непознате жене. Према лобањи кнеза антрополог Михаил Герасимов направио је његов скулптурни портрет.

До недавно водичи су говорили да посмртни остаци Јарослава, наводно враћени из Лењинграда после рата, леже у саркофагу. Ово су тврдили запсињци о отварању саркофага 1936, 1939. и 1964. Али, када је отворен 2009. године, испоставило се да се тамо не налазе мошти кнеза, већ само жене поред њега сахрањене... Да ли је то била његова супруга, шведска принцеза Ингигерд-Ирина, или неко други, научници тренутно покушавају да сазнају

Ми, запослени у комплексу, морали смо да спроведемо истрагу, која је открила скоро детективску причу. Испоставља се да су још 1940. године оба скелета враћена у Кијев, али да нису положени у саркофаг, јер је требало да буду изложени поред њега. Године 1943, вредну реликвију однели су у иностранство емигранти бежећи заједно са Немцима. Дакле, посмртни остаци Јарослава дошли су у Америку, где су, судећи по свему, још увек.

Шта су испричали древни зидови

Није лако читати сиже мозаика и фресака. Да бих то могала да радим, ја више од 30 година изучавам Софију, њену историју, архитектуру, сликарство, разматрам их у општем историјско-културном контексту. Тако сам успела да испратим широко и доследно величање ктитора цркве – кнежевског брачног паре покрститеља Руси, Владимира и Ане. Ове личности су нарочито уочљиве на световним фрескама – кнежевском групном портрету у централном броду и фрескама на зидовима степеништа које води на „кнежевски балкон“.

Раније се сматрало да је на групном портрету представљена породица Јарослава Мудрог. Али старија кнежева деца представљена су на фресци као одрасли, док су се старији Јарослављеви синови и ћерке родили од 1020. до 1032. године, а графити потврђују да је црква постојала још пре 1020. године! То је, у ствари, Владимирова породица. На фресци он и супруга Ана предводе породицу која свечано улази у храм у две групе – мушки и женски. Владимир приноси олтару реликвијар у облику петокуполне Десетине цркве – „majke цркава руских“ и симбола новообраћене Руси.

Владимир и Ана представљени су у царским одорама исто као на кнежевским новчићима и староруским минијатурама. Приликом склапања династичког брака са представницом византијске царске породице, страни владар дођио је титулу ћесара са одговарајућим царским регалијама. Очигледно је ову титулу добио и Владимир при склапању брака са Аном Порфирогенит, сестром царева Василија II и Константина VIII.

Са обе стране Владимира и Ане представљено је осморо кнежевића и кнегињица. Узгред, први је млади Јарослав, најстарији међу Владимировим синовима, кнез великог Новгорода, другог великог града Руси. Он је ту представљен као наследник велиокнежевског престола. Заправо, лик Јарослава придодат

Вікно: Випуск 5

је тек у време његове владавине, када је завршавано осликовање. А планирано је да на кнежевском портрету буде представљена само Владимирова и Анина хришћанска породица. Наиме, Јарослав је рођен још у очевом паганском браку...

Други кнезевић украшен је симболом царске власти, као код оца: огрнут је крзним плаштом са орловима на медаљонима. Од Владимирових синова 1011. године царско звање је могао имати Борис, сувладар и Владимиров наследник. Сувладарска одора издаваја и најмлађег кнезевића, очигледно Глеба. Многи историчари сматрају да је Бориса и Глеба родила Ана и да су били наследници кијевског престола.

На фресци су забележени и династички прерогативи: Јарослављево првенство као прворођеног и царско право Бориса и Глеба. Али на почетку Јарослављеве владавине прерогатив је остао само њему, јер су Борис и Глеб били убијени.

Претпоследња фигура је женска. Међутим, то није Јарослављева ћерка, како се раније сматрало, већ Борисова вереница, која је по обичајима тог времена живела на двору као супруга наследника престола. Није случајно то што није представљена са ћеркама Владимира и Ане, већ поред Бориса.

О династичком браку Владимира и Ане, који је претходио покрштавању Руси, говоре фреске на поменутим степеницама. На њима је веридба Владимира и Ане у Константинопољу крајем 987. – почетком 988. године, тачније на Божићне празнике. По средњовековним нормама, Владимира је у Константинопољу представљао вођа кнезевских изасланика. На зидовима јужног степеништа представљен је пријем брачних изасланика на хиподрому – византијском форуму, а такође у царском дворцу за време Божићне вечере. У ложи на хиподруму представљен је император Василије II, рођени брат принцеze Ане. Када се Владимир верио са њом, она је крунисана као царева вереница – о томе говоре фреске на северним степеницама.

На фрескама са религиозном тематиком Владимир и Ана се величају кроз ликове светаца који су или били њихови небески покровитељи или чије је подвиге поновио кнезевски брачни пар.

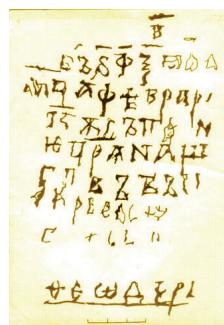
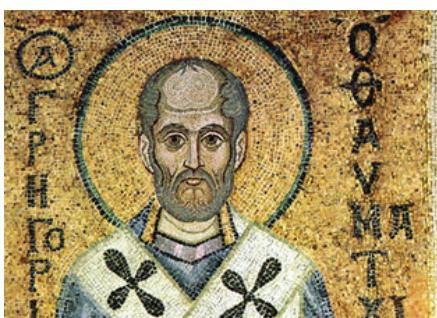
И овај „свадбени албум“ Владимира и бројни записи на зидовима и у хроникама и цела логика средњовековне стварности потврђују да Софијска црква у Кијеву заиста има хиљаду година и да је то најстарији сачувани храм од свих хришћанских храмова на источнословенским просторима, величанственији него што смо га раније замишљали.

У обездушеној и хаотичној гужви савременог Кијева Софија остаје духовно језгро „мајке градова руских“. И чудесан број 1000 повезан са црквом дат нам је ради новог успона духовности, спознаје сопствене снаге и величине.

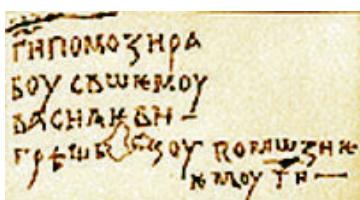
Срећан ти рођендан, Света Софијо!

Превели: Лепосава Благојевић, Ивона Ђурић, Павле Живковић, Љубиша
Милановић, Теодора Сандић, Желибор Тешчић

Мозаїци Свете Софіје

Графити Свете Софіје

ИСТОРИЈАТ СОФИЈЕ КИЈЕВСКЕ

Већ хиљаду година црква Свете Софије Премудрости Божије уздиже се у центру древног Кијева. Рођена у време христијанизације Руси, постала је колевка кијевског хришћанства. Црква чува своју древну архитектуру и најпотпунији је ансамбл аутентичних мозаика и фресака из прве четвртине XI века у свету. То су права ремек- дела светске уметности. Захваљујући непоновљивој лепоти Света Софија је једно од седам чуда Украјине. Током векова Софија Кијевска је сматрана главном светињом Руси – Украјине, средиштем највише мудрости која хармонизује постојање народа, чува и обасјава судбину свог народа. Сматрало се да је изградња цркве започета 1017. за време Јарослава Мудрог, али је данас доказано да се то десило 1011. за време Владимира, док је завршена 1018. године, када је на власт већ дошао Јарослав.

За време њихове владавине Рус је постала једна од најмоћнијих држава Европе. Кијевски кнежеви су били повезани династичким браковима са владајућим породицама многих земаља. Владимир се оженио византијском царicom Аном, Јарослав шведском принцезом Ингигердом (крштено – Ирина). Јарослављеве ћерке - Јелизавета, Ана и Анастасија – постале су краљице Норвешке, Француске и Мађарске.

Симбол моћи и суверенитета Руси била је Софијска црква – „митрополија руска“. Као главни државни храм имала је улогу њеног духовног, политичког и културног центра. Под Софијиним сводовима одвијала су се свечана „постављања“ на кнежевски престо, црквени сабори, рукоположења у митрополите, примани су изасланици, усвајани политички споразуми. У Софији су се Кијевљани још од малих ногу окупљали. При цркви су вођени летописи и основана је прва позната библиотека у Руси. У цркви су сахрањивани кнежеви и високо свештенство.

У својој историји црква је претрпела бројне пљачке, пожаре, вишегодишњу запуштеност, рестаурације и прерађивања. Године 1240. када су Кијев освојиле хорде Батија, Софијска црква је опстала, међутим, била је опљачкана и опустошена. Упркос најезди хорде, остала је митрополитска резиденција, духовни центар целе Руси. У време митрополита Кирила II (1242 – 1280) Света Софија је обновљена и уређена. Године 1273. у њој је сазван сабор на коме је усвојена „Кормча књига“ – зборник црквених закона. На свечаној литургији 1280. године поводом сахрањивања Кирила II у Софији учествовали су сви епископи руски са целим светим синодом.

Године 1497. у Софији су положене мошти митрополита Макарија којег су убили Татари. Те мошти су постале велика светиња Кијева. После Берестејске уније 1596. године цркву су преузели унијати. Док се за превласт над Софијом

водила оштра борба између унијата и православаца, она је и даље била у незадовољном стању. Опљачкана је ризница цркве и скинут је кров. У првој четвртини XVII века пао је западни зид Софије, затрпавши централни улаз.

Обнова цркве повезана је са именом митрополита Петра Могиле (1633 – 1647). Године 1633. вратио је цркву православцима и извршио рестаурацију, основао је при њој мушки манастир. На територији цркве изграђене су дрвене манастирске зграде. Она је ограђена високом оградом са раскошним дрвеним звоником у којем је смештен улаз са Софијског трга. Уложивши у пројекат обнове Софије средства бројних дародаваца укључујући и лична, Петро Могила је позвао у Кијев најбоље мајсторе.

На рестаурацији Софије радили су познати италијански архитекта Октавијано Манчини, украјинска браћа сликари Тимиш и Иван Зиновјев. Из Москве су послати позлатар Јаким Јевтихијев, иконописац Јоаким, као и резбари, тесари, зидари. Петро Могила је донео у Софију мошти светаца, опремио је богослужбеним књигама и црквеним прибором. Године 1640. сазвао је у Софији сабор на коме је усвојен нови православни катехизис.

Светла страна у историји цркве било је време хетмана Ивана Мазепе (1687 – 1709) и његовог сарадника митрополита Варлаама Јасинског (1690 – 1707). Хетман је одвојио за рестаурацију Софије 50 000 златника и дао 5 000 дуката за позлаћивање њених купола, обогатио је ризницу скупоценим даровима. Крајем XVII – почетком XVIII века Софија је споља у потпуности обновљена. Одевена у ново барокно рухо, темељно обновљена и декорисана, она је била оличење украјинске државности, онакве каквом су је видели у Мазепино време.

Током XVIII века мења се и ентеријер храма. Његов срушени западни део се обнавља у изменјеном облику, услед чега центар цркве постаје пространији. Старе фреске су премалтерисане и прекречене, а преко њих се појављују нове осликане уљем. Новостворени сликарски ансамбл био је пример зрелог барока, обележен јарким локалним колоритом.

Црквена порта добија нови изглед. Дрвене манастирске зграде униште-не у пожару 1697. године биле су замењене каменим, комплекс манастира је ограђен високим зидинама. Постојала су два улаза: са Софијског трга улазило се кроз монументални двоспратни звоник, а са стране данашње Владимируске улице налазила се јужна улазна кула. У време архиепископа Варлаама Ванатовича (1722 – 1730) подигнута је Зграда митрополије, трпезарија, пекара. У време митрополита Тимофеја Шчербацког (1748 – 1757) – конак, у време Арсенија Могиљанског (1757 – 1770) – духовна школа. Право ремек-дело украјинске барокне архитектуре је западна капија која носи име свог ктитора, митрополита Рафаила Зaborовског (1731 – 1747).

Изградња манастирских зграда је трајала до 70-их година XVIII века. Године 1786. због секуларизације црквених поседа у корист државе Софијски манастир је укинут.

Вікно: Випуск 5

Деветнаesti век је за Софију постао епоха открића и рестаурације њених древних уметничких вредности на тадашњем нивоу. Од 1843. године до 1853. са фресака је скинут слој каснијих фресака и обновљене су уљаним бојама.

Двадесети век је отворио музејску страницу у историји споменика. Године 1934. влада совјетске Украјине је донела уредбу о оснивању националног музеја. У цркви су спроведени велики истраживачки и рестаурациони радови захваљујући којима је обновљен цео ансамбл фресака прве половине XI века.

Осим старих мозаика и фресака, откривени су и рестаурирани фрагменти фресака из XVII – XVIII века који имају своју уметничку вредност. На местима на којима су уништени мозаици и фреске, а такође фреске XVII -XVIII века остављене су уљане фреске XIX века ради очувања иконографског јединства ансамбла.

Године 1987. међународни жири Хамбуршке фондације је доделио музеју златну европску медаљу за очување историјских споменика. Године 1990. Софијска црква је заједно са ансамблом манастирских зграда из XVIII века у њеној порти уписана у списак светске баштине УНЕСКА.

По указу председника Украјине од 30. децембра 2005. године предузет је читав низ мера за обнављање Софије Кијевске као општенационалног духовног центра. Велики одјек имали су грандиозни радови на обнови и рестаурацији последњих година: враћање у живот звоника, пекаре, Зграде митрополије, рестаурација мозаика, иконостаса, потпуну реконструкција и обнављање царских двери уништених 30-их година XX века, откриће јединствених фресака у Мазепиној капели итд.

Архитектура Софијске цркве

Некада је црква била огроман храм са пет олтара, опасан са северне, западне и јужне стране са два реда отворених галерија: унутрашњом на два нивоа и спољашњом која има један ниво. Изнад спољашње галерије надвијао се балкон – „шеталиште“. На угловима западне стране уздизале су се два степеништа која су водила на хор. Цркву је крунисала степенаста композиција од тринаест купола покривених оловом. Зидови су саграђени од великих блокова природног камена – гранита и ружичастог кварцита који се смењивао са низовима цигле танке попут плоче – „плинте“. Камен и цигла су везивани ружичастим раствором креча и уситњене цигле. Живописна структура зидова чије фасаде нису биле малтерисане била је нарочито декоративна.

Ентеријер цркве се скоро без промена очувао из XI века. Тек што пређе праг Софије, човек доспе у свет хармоније где савршеност облика и очарајућа лепота боја симболизују Рај, Премудрост што борави у цркви. Архитектура ентеријера је решена тако да службу добро виде и чују сви присутни,. Правоугаона просторија подељена је са дванаест крстастих стубова на пет уздужних ходника (бродова) који су испресецани попречним ходницима (трансептима). Пресек централног брода и главног трансепта ствара равнокраки просторни

крст изнад чијег центра се уздиже главна купола. Централни крст је затворен са истока главним олтарем, а са севера, запада и југа једноспратним луковима (западни није очуван). Отвори лукова на првом нивоу формирају свечане улазе у центар цркве, а иза отвора на другом нивоу налази се хор у облику слова П. У отворе аркада на хору утрађени су изрезбарени парапети. Њихово високоуметничке резбарије садржије мотиве Царства Небеског, божанског покровитељства земаљској власти. Изнад кнежевског портрета је плоча на којој је приказан хералдички орао.

Грандиозност централног простора сведочи о свечаности митрополитске службе у којој су могли учествовати сви епископи руске земље. Богослужење обасјано светлошћу с прозора централне куполе и олтара код верника је рађало светло и радосно осећање спасења. Од јарко осветљеног центра одвајале су се мале просторије које су тонуле у тајанствен полуомрак где су стајали верници посматрајући литургију.

Први спрат чини пространи хор који је намењен кнезу и његовој пратњи. У источном делу галерије налазе се олтари, у западној високе и светле дворане које подсећају на кнежевске и царске палате. Вероватно се на галерији налазила писарница у којој су превођене и преписиване књиге. Ту су се налазиле и просторије које су служиле потребама кнеза и митрополије.

Монументално фрескосликарство

Монументално фрескосликарство цркве чини органску целину са њеном архитектуром. У Софијској цркви очуван је комплекс аутентичних мозаика и фресака прве половине XI века – 260 квадратних метара мозаика и 3000 квадратних метара фресака – до данас највећи на свету. То су права ремек-дела светске уметности. Централни ликови представљени су на главној куполи и олтару одвојеним помоћу мозаика. Од коцкица разнобојне стаклене масе (смалте) састављени су

Вікно: Випуск 5

ликови Христа, Пантохратора, Богородице Оранте, апостола, светитеља и других светаца представљених на светлој златној позадини. Мозаици плene јаркошћу и богатством палете која се састоји од 177 боја и нијанси.

Распоред ликова је у складу са црквеним иконографским канонима којима је подређен систем живописања који се одликује идејно-декоративном целовитошћу, префињеношћу, хармонијом повезаном са богослужењем.

На највишијој тачки храма, зениту централне куполе, у медаљону са 9 кругова разнобојним попут дуге, приказан је монументални лик Христа Пантохратора (Сведржитеља). Он доминира целокупним простором. Лик Творца и Владара света испуњен је снагом и блаженим миром. Прислањајући на срце затворено јеванђеље, Христос са два прста десне руке благосиља, показујући верницима пут до спасења.

Христос је окружен архангелима који стоје са све четири стране света формирајући почасну свиту. Очуван је мозаик архангела у плавом руху, а остала три је мајсторски насликао Михаил Врубель крајем XIX века. Архангели су одењути у византијску царску одећу, са дијадемама на глави. Крила архангела око медаљона са ликом Пантохратора формирају златни равнокраки крст уписан у „круг небеса“.

Ниже у простору кубета између прозора приказано је дванаест апостола. У мозаику је очуван горњи део фигуре апостола Павла. Јеванђеље у рукама апостола означава да су они просвећивали народ речима божанске истине. Апостол Павле оличава узвишени ум и моћну духовну енергију: високо чело, замишљен одсутан поглед, унутрашња напетост преносе размишљања о нечemu изузетно важном и недостижном физичком свету.

Испод куполе на сферним троугловима (пандатифима) фигурирају четири јеванђелисте – Јован, Матеј, Марко и Лука – представљени како пишу јеванђеља. Од њих је у потпуности у мозаику очувана представа Марка на југозападном пандатифу. Он седи на столици са високим наслоном, држећи у рукама перо и отворени свитак. Његова погнута фигура прекрштених ногу и руке подигнуте с пером, симболише процес писања јеванђеља које стоји испред њега на аналоју.

У великој књизи отвореној према посматрачу исписан је почетни текст његовог јеванђеља. Марко је насликан као човек који је прозрео истину о Богу и преноси је свету. На четири аркаде под куполама налазе се медаљони на којима су приказани севастијски мученици. Од ове композиције коју чини 30 мозаичних медаљона и 10 осликаних на западној аркади опстало је 10 старих приказа мученика на јужној аркади и 5 на северној. Сви мученици су одевени у раскошне тунике и ограђене причвршћене фибулом са драгим каменом. Они као праведници које је крунисао Христ држе у десној руци крст – симбол мучеништва; у левој, покривеној ограђачем, мученички венац пурпурне или златне боје, посут драгим каменом. Представљени изнад центра храма на високим аркадама, они симболишу идеју тријумфа и победе над смрћу.

На своду главног олтара је чувени лик Богородице Оранте (у молитви) – симбола цркве земаљске. Величанствена фигура од шест метара на улегнутој површини као да је окружена божанском светлошћу која око Оранте ствара вечно блистави ореол. Уздигнувиши руке према небу, Богородица упућује Сину непрестану молитву за људе. Вековима су Оранту поштовали као ону која се моли за руску земљу, необориви зид њеног главног утврђења – Кијева. Снагом свог емоционалног утицаја Оранта рађа живи лик нове Руси, младог кијевског хришћанства. Огромна снага привлачности Оранте изазива немо одушевљење, нему жељу да јој отворимо своју душу. На Оранти је царска одора владарке света: плави хитон, пурпурно-златни огратач мафориј, првене чизмице. Са црвеног појаса виси бела марама, општвена златом и црвеном тканином, која је обележје њене високе службе. Грандиозна моћ силуете Оранте окружене златним светлуцањем смалте, лаконски богат колорит њеног лица остављају изразит утисак оптимистичке химне, херојске симфоније хришћанске Руси. Генијални уметник који је створио овај упечатљив лик предао је наследницима неодвојиви симбол вечног Кијева. Није случајно што је у народу постојало веровање: докле стоји у Софији Оранта, дотле ће стајати и Кијев.

Испод Оранте блистају боје мозаичке „Јевхаристије“ – симболична сцена причешћа апостола. Христ је приказан двапут: причешћује апостоле хлебом (лево) и вином (десно). Са обе стране престола налазе се спокојни светли анђели који у чину ђакона помажу Христу свештенику.

Уопште, олтарски мозаици, најављујући Цркву небеску, стапали су се у грандиозни ансамбл са Црквом земаљском која се молила у храму. Тајанствено светлуцање софијских мозаика у зрацима променљиве светlostи ствара чудесну ауру горњег света, пружа осећај чуда, тријумфа спасења. Мозаици придају нарочит призвук централном језгру храма обасјаном светлошћу где се одвија узвишиени литургијски чин.

Све друге просторије цркве су декорисане фрескама отменог цртежа и колорита, који су изграђени на свежем малтеру минералним бојама раствореним у води. Без обзира на знатна оштећења фресака, њихова палета прија оку због чистоће и интензивности боја. Палета боја изграђена је на споју нежно-маслинастих, ружичастих и светлоплавих тонова са интензивним црвеним, зеленим и тамноплавим.

Главну улогу има христолошки циклус смештен у простору испод куполе. Доследно илуструјући земаљску историју Христа, фреске су смештене у три целине и читају се „као књига“ – слева надесно и одозго надоле. Сачувале су се сцене „Христос испред Кајафе“, „Петрово одрицање“ (испод северног свода), „Распеће“ (испод јужног свода), „Силазак Христа у пакао“, „Јављање жена мироносница“ (испод северне галерије), „Познање Томе“ и „Слање ученика на проповед“ (испод јужне галерије). Поред последње фреске на суседном западном зиду налази се закључна сцена циклуса – „Силазак Светог Духа на апостоле“. Наглашене су теме жртве за искупљење, Васкрсења и апостолске мисије. Прикази симболично обједињују историјску линију јеванђељске приче

Вікно: Випуск 5

и ванвременску реалност богослужења. Испред посматрача епски се развија историја Спасења, крећући се у круг, он као да посећује света места Палестине. Закључне сцене апостолских подвига у име Спасења и Ваксрења асоцирају се са покрштавањем Руси и мисијом Равноапостолског Владимира. Христолошки циклус се завршава групним портретом породице кијевског кнеза која свечано улази у храм.

Небеским покровитељима кнеза и његове војске посвећени су бочни олтари који се налазе уз жртвеник и ћаконик. Северни олтар је украшен сијејима из живота великомученика Георгија Победоносца, „заштитника царева“, јужни сценама подвига арханђела Михаила, „кнеза анђела“. Поштовање Светог Георгија на Руси је умногоме условљено тим што се овај светац прославио као убица ајдаје, то јест победник ћавола. Светом Георгију кнез Владимир је посветио први храм у преобраћеном Кијеву и на крштењу своме сину Јарославу дао крштено име Георгије. На фрескама олтара доминира мотив непобедиве снаге нове вере у чију се истинитост уверио и пагански владар: „Исповедање вере пред Диоклацијаном“, „Царица Александра пред Светим Георгијем“, „Проконзул Магнентије испитује Георгија“, „Преторије Анатолиј и Протолеон пред Светим Георгијем“, „Мучење Светог Георгија у јами са кречом“, „Мучење Светог Георгија копљем“. На своду олтара је монументална биста Светог Георгија Великомученика са крстом у десној руци. Хармонични лик јаког, прелепог младића, густе, коврџаве косе зрачи унутрашњом светлошћу, изнад широм отворених очију извијале су се лепо истакнути лукови обрва. Одсутан поглед и мала чврсто стиснута уста која изражавају повученост у себе и смиреност.

Осим великих нараторских сцена, фреске Софије садрже преко 500 појединачних приказа посебних светаца. На многобројним стубовима храма насликане су фигуре „стубови вере“. Пластичност ликова, величанствене позе и гестови уносе нарочит патос у овај највећи пантеон светаца међу ансамблима фрескосликарства XI века.

Привлаче пажњу продуховљени ликови апостола Петра и Павла, светитеља Николе Чудотворца, исцелитеља Пантелејмона, светих ратника Јевстатија Плакиде и Димитрија Солунског. Избор и распоред светаца сведоче о идеји покрштавања Руси која је утемељена у програм осликавања Руси. На пример, Владимира су упоређивали са Јевстатијем Плакидом: као и Плакиди, Бог је дао знамење кнезу, после чега се Владимир сам крстio и покрстio своју породицу. Насупрот Плакиди је лик императора Константина Великог, покрститеља Византије са којим су староруски хроничари такође поредили Владимира, називајући га „новим Константином“. У јужној унутрашњој галерији међу светитељима фигурира покровитељ Херсонеса свети Капитон. Херсонес је за Рус света земља одакле је Владимир донео хришћанство.

На истој оси са Светим Јевстатијем и Константином насликани су визави фигуре царице Јелене и мученице Ане које се асоцирају са „новом Јеленом“ – кнегињом Аном, Владимировом супругом. Међу приказима „светих жен“ срећемо ликове изузетне дубине – Варвару, Софију, Јевдокију и многих других. Изуз-

зетан по броју ликова, пантеон Софије представља читаву галерију ремек-дела која духовно спаја покољења, испуњава живот човека узвишеногашу садржаја. Општој концепцији ансамбла подређен је и јединствени циклус световних фресака у кулама цркве. Некада су куле биле изоловане од ентеријера, улаз у њих је био споља. Из кула пели су се на галерију чланови кнегевске породице са пратњом што је условило дворску тематику фресака. У складу са церемонијом, мушкарци су се пели завојитим степеништем јужне куле на мушку, јужну половину галерије; жене северном кулом на женску, северну галерију. У складу са тим, централни сижеи су јасно подељени по тематици: у јужној кули налази се велика композиција „Хиподром“, у северној – „Излазак царице“. Остале епизоде циклуса су својеврсни коментар на њих. То су различите сцене лова, позоришних и циркусских представа. Илустроване су различите епизоде из живота византијског двора. Композиције наративног харектера простиру се по зидовима попут непрекидног фриза. Сводови са избочинама прекривени су разнобојним орнаментом који подсећа на вредну тканину. У маштovito плетиво орнамента уткани су медаљони са симболичним сижеима. Систем фресака приказује ликове небеског и земаљског света: основни догађаји се одвијају у доњем, физичком свету, а у горњем, духовном свету они су приказани уз помоћ симбола.

Узвишену атмосферу тријумфа и свечаности стварају богати, раскошни орнаменти што подсећају на скупоцене тканине којима су украшene царске палате. Орнаменти богато прекривају сводове, зидове и стубове целог храма. Рафинирану уметност орнамената јарко демонстрира мозаичка декорација главног олтара. Конха је уоквирена сјајним орнаментом са цветовима и лишћем на златној позадини.

На мозаицима и фрескама радили су првокласни византијски уметници од којих је већина прошла престоничку праксу. Они су припадали истом цеху, чији је рад био беспрекорно организован, при чему су мозаике и фреске израђивали исти мајстори. Уз сву стилску монолитност фресака уочавају се индивидуалне црте поједињих мајстора којих је било тридесетак. Главни међу њима одредио је уметнички стил ансамбла и израдио кључне фигуре Оранте и Пантократора. Цртеж мозаика и фресака одликује се виртуозном лакоћом израде, уопштавањем контура и готово скулптуралном изражajoшћу. Колорит прија оку богатом истанчаном палетом која садржи бројне варијације основних тонова.

Ремек-дела барока

Црква чува уметничку баштину бројних покољења. Из времена Петра Могиле и Ивана Мазепе сачували су се оригинални архитектонско-сликарски ансамбли створени у северној и јужној спољној галерији које су претворене у олтаре. У источном делу северне галерије по наруџбини Петра Могиле саграђена је капела – гробница за Владимишове мошти које је митрополит открио у рушевинама Десетине цркве. У капели су се очували фрагменти цртежа из периода од XI до XVIII века. Времену Петра Могиле

Вікно: Випуск 5

припадају неки сижеи на тему Академиста Богородици који се повезивао са апостолом православља.

Богати допринос уметничком благу Софије дала је епоха хетмана Ивана Мазепе, у којој је на месту срушене западне спољне галерије био смештен раскошно декорисан главни улаз. Од њега су се сачували бронзана позлаћена рељефна врата украшена иконама у овалним медаљонима у којима су приказани архангели.

У западном делу јужне галерије у време хетмана Мазепе створена је раскошна капела дворског типа. Она је била окренута ка у исто време специјално израђеном унутрашњем свечаном улазу у јужну кулу која води на кнежевски хор. Тамо је у време службе боравила козачка елита на челу са хетманом који је поређен са Владимиrom. Олтарску композицију капеле чини монументални лик престоног Спаса, поред кога су се налазиле фигуре Владимира и Олге. Кнез се појављује у царској одори, на његовој глави је капа Мономаха. Олга је одевена у одећу угледне жене Мазепиног доба.

Током прве трећине XVIII века у централном делу храма јављају се у то време актуелни прикази седам васељенских сабора који су попут раскошног фриза окруживали простор испод храма. Од овог циклуса очувани су прикази Првог васељенског сабора изнад западног улазног лука централног брода. Ова свечана композиција испуњена је фигурама црквених великородостојника у богатим литургијским одорама. Лица ликова и њихова одећа подсећају на портрете митрополита из XVIII века који су улазили у галерију митрополије.

Неодвојиви део ансамбла XVIII века је израђен за време митрополита Рафаила Заборовског (1731 – 1747): прелепи изрезбарени позлаћени иконостас, првобитно украшен скулптуром и полихромом (1747). Иконостас је најпре имао три нивоа; два горња нивоа су скинута током рестаурације у XIX веку да би се открили мозаици на олтару.

С обе стране двери се налазе традиционални прикази Спаса и Богородице. Издавају се монументалним тумачењем форми, изражајним цртежом фигура, богатим колоритом. Представљени на златној позадини са рељефним бильним орнаментом, ови ликови се добро уочавају са различитих места ентеријера.

С друге стране, иконе Свете Софије Премудрости Божије и седам светитеља са много фигура одликују се сложеном композицијом детаљизованом и минијатурним цртежом. Они су својеврстан богословски трактат у ликовној форми. Храмовне иконе као да позивају на дубоко пажљиво посматрање, њихова светлоплава позадина ствара илузiju прозора у свет вишних истине.

Идејна и уметничка доминанта иконостаса су сребрне царске двери. Ово значајно дело украјинског барока су израдили кијевски мајстори Петро Волох, Иван Завадовски и Семен Таран. Двери су израђене у виду чипкасте решетке декорисане бильним мотивима са позлаћеним рељефним представама. У њима је утетворена идеја „Дрво Јесејово“ – земаљског родослова Христа од „колена

Давидовог“. У доњем делу двери налази се велики престони приказ цара Давида који држи отворену књигу и жезло. Отворена књига је симбол Премудрости Божије коју Он оличава.

Одломке са званичног сајта Свете Софије превели: *Лепосава Благојевић, Ивона Ђурић, Павле Живковић, Љубиша Милановић, Теодора Сандић, Желизор Тешић*.

ЈАРОСЛАВ МУДРИ (980-1054)

Велики кијевски кнез, државни и културни делатник

Јарослав, Владимиров син, родио се око 980. године, недуго након што је његов отац дошао на престо у Кијев. Његова мајка била је књегиња Рогенда, коју је Владимир силом узео за жену, убивши јој оца и браћу. Рогенда, коју су због трагичне судбине прозвали Гореслава, није опростила мужу оно што је учинио. Према легенди она је планирала да га убије, што је било осуђено. Кнез је намеравао да је погуби, али је Рогенду спасило одлучно заступништво њеног, тада још малолетног, старијег сина Изјаслава. Владимир је настанио жену и децу изван граница Кијева, у село Предславин, које је тај назив добило у част њихове старије ћерке. Он је према Рогенди гајио посебну страст. За десет година, које су прошле од тренутка освајања Полоцка до повратка са Корсунског похода, изродили су четворо синова и две кћери. Ова жена је у себи обједињавала велики шарм са поноситом, независном нарави. Она је у исто време и мрзела кнеза и била љубоморна на њега због других жена, можда не зато што га је волела, већ зато што је свака следећа мужевљева романса раздраживала њену сујету.

Јарослав је био други син Владимира и Рогенде. Његово детињство про текло је у предграђу Кијева – селу Предславину, које је мајка добила на по клон. Након што је Владимир примио хришћанство, Јарослава су крстили под именом Јуриј (Георгије). Када је постао пунолетан, кнежевића су послали у далеку Ростовску земљу, чије области је било потребно покорити и освојити. Словени су тек недавно почели да насељавају овај крај, који готово уопште није признавао Кијевску власт. Када се појавио тамо, Јарослав се латио управљања кнежевином, ослањајући се на чланове своје дружине, који су дошли са њим. Одмах је преобратио мештане у хришћанство. На почетку XI века основао је град Јарослављ.

Отац је био задовољан владавином Јарослава на североистоку Руси. Зато је 1010. године, када је у Новгороду умро Владимиров првенац Вишеслав велики кнез Јарославу поверио на управу други по значају град у Руси са његовим великим поседима. Владавина у Новгороду обезбедила је младом кнезу утицај

Вікно: Випуск 5

у читавом балтичком басену и допринела јачању веза са Скандинавијом. Јарослав је оженио ћерку шведског краља, Олафа III Скотконунга, Ингигерду, крштену као Ирина, у тренутку када је већ био у браку. О његовој првој жени познато је само то да му је родила сина Иљу, који је умро до 1034. године.

Убрзо су се односи између Јарослава и Владимира нагло заоштрили. Узрок је било нездовољство Јарослава, који је себе сматрао најстаријим, после оца, у династији Рјуриковича (старији синови Вишеслав и Изјаслав су умрли), изазвано Владимиrom намером да завешта власт Борису. Према постојећем обичају наслеђивања у Руси, Јарослав и Свјатополк су били први претенденти на престо. Међутим ситуација је била нејасна, јер је Владимир после крштења отерао своје жене и склопио црквени брак са Аном, сестром тадашњих византијских царева. Борис и Глеб, први канонизовани свеци у Руси, били су синови Владимира и Ане. И по тој логици, старији од њих, Борис, је полагао право на престо.

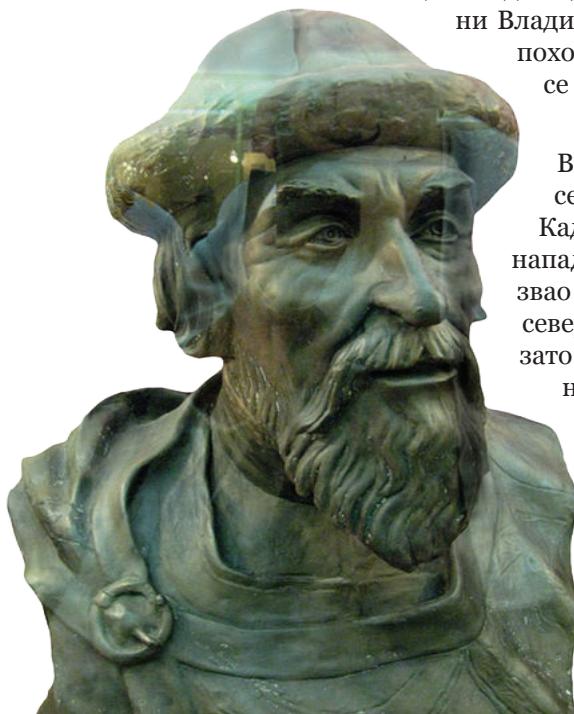

Свјатополк и Јарослав нису хтели да се помире са повредом права старешињства у породици великих кнежева. Свјатополк, као син убијеног Јарополка, који је имао већа права на кијевски престо од Владимира рођеног у незаконитој вези, сматрао је себе јединим законитим наследником династије Рјуриковича.

На страни Јарослава била су његова млађа браћа од исте мајке, Всеволод и Мстислав. О ставовима његове полубраће можемо само да претпостављамо, али у корист њихове подршке Јарославу сведочи каснија Свјатополкова одлука да их убије.

Свјатополк је био ожењен ћерком польског кнеза, будућег краља Болеслава Храброг, који се није помирио са губитком червенских градова 981. године и није намеравао да стоји по страни у борби за власт између Владимирових синова.

Будући да није очекивао да ће брзо сести на велиокнежевски престо, ко-ристећи расположење Новгородца, који нису желели да плате данак Кијеву, као и подршку Шведске, Јарослав се 1014. године одлучио на отворен сукоб са оцем и одбио да плати порез Кијеву. Разљуће-ни Владимир почeo је да се припрема за поход против непослушног сина, али се разболео и умро.

ЈАРОСЛАВ МУДРИ (реконструкција на основу лобање и лик на новчаници)

Це, послали су по њега. Они су већ довезли тело великог кнеза из Брестова и сахранили га у Десетиној цркви. Поводом сахране поред храма се окупило много људи који су оплакивали покојника.

Свјатополк је могао да заузме велиокнежевски престо. Он је чак покушао да привуче Кијевљане на своју страну богатим даровима, али су они, према ре-чима летописца, не одбијајући дарове, остајали привржени Борису. Тада му је Свјатополк послao у сусрет своје људе, који су се подмукло обрачунали са њим на речици Аљти. Под сличним околностима је убрзо код Смоленска убијен и Глеб. Следећа жртва био је Свјатослав, који се налазио у древљанској земљи и покушавао да побегне у Мађарску, када су га сустигли Свјатополкови људи.

Према летописима, након Владимиrove смрти догађаји су се одвијали на следећи начин. Када је сазнао за очеве намере да нападне Новгород, Јарослав је позвао Варјаге у помоћ. Истовремено, северу Руси претили су Печењези, зато је Владимир послао Бориса и његове саборце да бране грани-це на левој обали Дњепра. Борис није затекао Печење-ге и након неколико недеља проведених у степама, док се враћао у престоницу, умро му је отац.

Када је сазнао за Владимиrovу смрт, Свјатополк је одмах дошао у Кијев и по-кушао да сакрије ту вест од народа, припремајући се да лично заузме престо. Али кијев-ски бојари, Борисове пристали-

Вікно: Випуск 5

Најопаснији Свјатополков конкурент био је Јарослав, који још увек није знао за очеву смрт, убиства Бориса, Глеба и Свјатослава. Он је био у Новгороду, где му је у помоћ притекао одред таста. Грађани су се посвађали са Варјазима и љутити Јарослав је почeo да их мири, али већ следећег дана добио је од сестре Предславе, вест о догађајима у Кијеву и Свјатополковим намерама. Био је приморан да се нагоди са Новгородцима испунившi њихове захтеве.

Удруживши снаге Новгородске земље и Варјага, Јарослав је у септембру 1015. године кренуо на Свјатополка. Одлучујућа битка одиграла се код Љубеча, северно од Кијева, крајем новембра исте године. Поражени Свјатополк побегао је у степу. Јарослав је, пак, у Кијеву заузeo очев престо.

Међутим, борба није била завршена. На Свјатополковој страни су била номадска племена и Пољаци., а Јарослав је рачунаo на помоћ Швеђана и Северне Руси, као и на подршку Кијевљана. Да би појачao снаге, 1016. године поново је отишао у Новгород. Искористивши то, Свјатополк се 1016. године, појавио испод бедема престонице са Печењезима. Међутим, Јарослав се већ вратио са новим снагама. Припремајући се за одлучујућу битку, у центар је поставио Варјаге (на челу са Егмундом, сином норвешког краља Ринга), са десне стране Кијевљане, а са леве Новгородце. Печењези су напали и пробили се чак до недовршене Софијске цркве, која је била веома оштећена од пожара, а увече су били дефинитивно сломљени и у паници се разбежали по јаругама и шумама. Свјатополк се сакрио код таста Болеслава Храброг, чија је власт тада обухватала не само територију Пољске, у оквирима њених садашњих граница, већ и земље Моравске и Словачке, од Балтичког мора до Дунава. У септембру 1017. године Јарослав је кренуо на Болеслава, али се овај брзо помирио са немачким царем у октобру, и успео да окупи велику војску. Јарослав је завладао само једним пољским градом. Долазак зиме приморао га је да повуче своје снаге у Кијев.

Рат је био обновљен 1018. године. У јуну, чим су се осушили путеви, Болеслав и Свјатополк су са Пољацима, немачким и мађарским плаћеницима и помоћним печенејским одредима, кренули на Волинь. Јарослав им је кренуо у сусрет. У другој половини јуна непријатељске снаге су се састале на обали Западног Буга. Јарослав је претрпео пораз и побегао у Новгород. У августу су Болеслав и Свјатополк ушли у Кијев, где их је испред Софијске цркве са иконама и моштима светаца дочекала делагација на челу са митрополитом.

Убрзо се десило нешто неочекивано. Пољске трупе које је Болеслав распоредио у градове и села јужне Руси, почели су да пљачкају становништво, а оно је почело да се обрачунава са њима. Избио је народни устанак. У међувремену су се односи између Свјатополка и Болеслава заоштрили. Није искључено да је првопоменути и санкционисао нападе устаника на пољске одреде. Не жељећи да губи своје војнике, Болеслав је почетком 1018. године, опљачкао благо из кнежевске палате, део бојара, као и Јарослављеве сестре Предславу и Преславу и вратио се у Пољску. Червењски градови су поново били одвојени од Руси.

Святополк, који се устолично у Кијеву захваљујући Польацима, није био омиљен међу становништвом. Јарослав је у Новгороду прикупio нову војску. Крајем 1018. године покорио је Святополка и ушао у престоницу. Святополк је побегао у степу и поново позвао Печењеге. Крајем јула 1019. године на речици Аљти, баш на оном месту где је пре три године убијен Борис, Јарослављева војска је пресрела номадско племе. У жестокој битци, која је трајала читав дан, коначно су поражени. Јарослав је сломио моћ Печењега, који су скоро хиљаду година угрожавали јужне границе Руси. Святополк је, не ослањајући се ни на степске хорде, ни на Болеслава, побегао у Чешку, где је убрзо умро.

Године 1020. Јарослав и Ингигерда су добили сина, коме су, у дедину част, дали име Владимир.

Упркос очекивањима, размирице у Руси нису престале. Полоцки кнез Брјачислав Изјаславич, Јарослављев нећак, је 1021. године неочекивано напао Новгород и опљачкао га. Јарослав је окупио војску и покорио га при повратку. Заробљени Новгородци вратили су се кући, а Брјачислав се сакрио у Полоцку. Неко време су били у непријатељским односима, али помирили су се и Брјачислав је признао Јарослављеву превласт.

Више проблема кијевском кнезу задавао је његов млађи рођени брат Мстислав, кога је Владимир у своје време послao да управља далеким Тмутара-кањем. Он није учествовао у братоубилачким свађама, бавећи се јачањем позиције Руси у Предкавказју. Славу му је донела победа над черкеским кнезом Редедом.

Почетком 1024. године, када је Јарослав био у Новгороду, Мстислав се са својом дружином, Хазарима и Черкесима, који су били њему потчињени, изненада појавио под бедемима престонице. Међутим, Кијевљани га нису пустили и он је заузео Черњигов. Јарослав је почeo да се припрема за рат, али је потценио братовљеву снагу. У јесен 1024. године, Мстислав је Јарослављевој војсци задао тежак пораз код градића Листвена, недалеко од Љубеча. Међутим, схвативши да Кијевљани не желе да га виде као великог кнеза, сам се обратио Јарославу: „Седи ти на свом престолу у Кијеву, пошто си ти старији брат, а мени нека припадне ова страна.“ – лева обала Дњепра. Јарослав није одмах одговорио. Остао је у Новгороду од јесени 1024. до пролећа 1026. године, док су у „Кијеву седели људи Јарослављеви“.

Године 1025. Јарослав је добио сина Изјаслава, који је завладао у Руси после очеве смрти. Затим му је Ингигерда даровала још двојицу будућих великих кнежева: 1027. године – Святополка, и након три године - Всеволода.

У јесен 1026. године Јарослав је окупио значајне снаге и кренуо у своју престоницу. Од Черњигова ка Кијеву кренуо је и Мстислав. Кнежеви су се срели на притоци Десне, поред места где се она улива у Дњепар. Током преговора Јарослав је пристао на братовљев предлог. У Руси је успостављена њихова заједничка владавина. Мстислав је признао Јарослављево старешинство и његову власт над Кијевом и Новгородом, као и свим земљама западно од Дњепра, а

Вікно: Випуск 5

себи оставило земље источно од Дњепра са седиштем у Черњигову, као и Тмутаракањ са Белом Вежом.

Међу браћом више се нису јављали спорови, они су један другом помагали у ратовима. Њихов најзначајнији успех била је победа над Польском, ослабљеном размирицама које су почеле након смрти Болеслава Храброг. Године 1031. Јарослав и Мстислав кренули су у поход против Польске и повратили Червењску Рус, са градовима Перемишлем и Холмом, под Кијевску власт. Из польског заточеништва вратили су се кијевски бојари које је заробио Болеслав. Они су тамо провели преко десет година. Браћа су успела да се виде са својим сестрама Предславом и Премиславом, које су већ одавно биле у браку са представницима владајућих породица Чешке и Мађарске

Заробљенике, који су доведени из Польске Јарослав је насељио на јужне границе Кијевске земље, дуж речице Рос, где је 1032. године почeo да формира нову одбрамбену линију. Њени кључни градови-тврђаве су постали Родња, Корсуњ, Богуслав и Јурјив (данас Бела Црква), који је добио назив у част небеског заштитника великог кнеза - Св. Јурија. Јарослав је, такође, желео и да ојача позицију Руси у прибалтичкој области. Године 1030. покорио је чудска племена, претке Естонаца, и у њиховој земљи основао град-тврђаву Јурјив (данас Тарту). Затим следе Јарослављеви походи на Јатваге, Литву и Мазовшане, а његов старији син Владимир, који је управљао новгородском земљом, покорио је угро-финска племена преко Неве и Ладоге.

Године 1034. изненада је умро Мстислав, који је недавно пре тога сахранио свог сина јединца, Јевстафија. Под Јарослављеву власт прешле су све земље источно од Дњепра и удаљене колоније на Дону и на Керченској обали. Те исте године Јарослав и Ингигерда су добили још једног сина, коме су дали име Вјачеслав, а након две године родио се и последњи син, Игор. Поред синова имали су и три ћерке: Анастасију, Јелизавету и Ану.

Крајем тридесетих година XI века, поседи великог кнеза простирали су се од Финског залива, Ладоге и Оњеге до Црног и Азовског мора, од Карпата и доњег тока Дунава до средњег тока Волге и врхова Северне Дvine, надмашијући својом величином остале хришћанске државе. По броју становника, Рус је у Европи заостајала само за Источним (Византијским) и Западним (Светим Римским) царством. Печењези, који су претрпели тешке поразе од Јарослављеве војске код Кијева 1017. године и на Аљти 1019. године, нису више дирали Рус. Племена Јужне Прибалтике, која се налази у границама данашње Литваније, Летоније и Естоније, признавала су да су поданици Руси. Са Польском је закључен за Кијев почасни мир, а са скандинавским земљама, Чешком и Мађарском одржавани су традиционално пријатељски односи.

Политичке успехе Руси пратила је монументална градња, коју је водио Јарослав. Године 1037. завршен је посао, који је започео још кнез Владимир, око стварања новог круга одбрамбених грађевина око Кијева, који је растао. Поред ровова и одбрамбених бедема, оне су обухватале куле и неколико капија.

Главном је сматрана богато украсена Златна Капија, окренута право на југ, ка Константинопољу, над којом се уздизала Благовештењска црква. Тада је био завршен и ансамбл већ давно започете Софијске цркве са комплексом зграда митрополије. Дуж главне улице града (која, отприлике, изгледа као данашња Владимиrsка), између Златне Капије и трга испред Софијске цркве, изграђене су две величанствене цркве у част небеских заштитника великог кнеза (Георгијевска) и његове супруге (Ирининска) при којима је основан манастир. После 1037. године, недалеко одатле, била је подигнута још једна велика камена црква, која није забележена у летописима, али се појавила приликом археолошких ископавања. Тада је био подигнут још и величанствени храм Свете Софије у Новгороду и Полоцку, по образцу Софије Кијевске, као и Спасо- Преображењска црква у Черњигову.

За време Јарослава, у Руси се развио манастирски живот, који је започет за време Владимира. Мало јужније од Кијева, на високој брдовитој обали Дњепра, преподобни Антоније основао је чувени Печерски манастир при Софији Кијевској и њеном митрополитском седишту. Јарослав је отворио образовни центар, где је била основана прва библиотека у Руси, која се бавила великим преводилачком делатношћу. Са грчког на старославенски језик, ког су размели сви образовани људи Руси, превођене су књиге, не само црквеног, већ и световног садржаја. Водећу идејну и организациону улогу у културно-просветној делатности имао је, један од најближих Јарослављевих сарадника, Иларион, који се раније прославио својим делима и беседама. Око Јарослава и Илариона, при Софији Кијевској, основана је посебна академија, круг добро обучених библиофиле, који су се бавили, не само преписивањем и преводом старих књижевних текстова, већ и писањем нових. Ту је до 1037. године састављен, први у Руси, летописни зборник, који је поставио темељ будућем писању староруских летописа.

Јарослав је волео да чита црквене књиге и да води побожне беседе са свештеницима и монасима. У више наврата се састајао са преподобним Антонијем Печерским. Кнез је и дању и ноћу читao књиге и наручивао преводе и нова дела за себе. Са Јарослављевим именом повезано је стварање чуvenог домаћег споменика средњовековног права, зборника закона „Руска Правда“. Због љубави према знању и због разумног, обазривог управљања државом, Јарослава су у народу прозвали „Мудри“. Тај почасни епитет је неодвојив од његовог имена.

Године 1043. бриљантни успеси, били су, донекле, засењени неуспешним походом старијег Јарослављевог сина Владимира и војводе Вишаге на Константинопољ. Поред бугарске обале руску флоту задесила је снажна олуја. Вишата је, задесивши се са делом војске на обали, заробљен и тек је након четири године ослобођен. Владимир је, упркос компликованој ситуацији, покорио византијску флоту, која је била послата на њега, али претрпевши велике губитке, био је приморан да се врати кући. Односи са Византијом су се погоршали на неко време. Конфликт је продубљен и тиме што Јарослав, упркос византијској вољи и дугогодишњој традицији, на кијевску митрополитску столицу није поставио Грка из Константинопоља, већ свог сарадника Илариона.

Вікно: Випуск 5

Погоршање односа са моћном Византијом, која је тежила не само црквено-културној, већ и политичкој хегемонији у читавом хришћанској свету, приморао је Јарослава да посвети више пажње државама Централне и Западне Европе. Традиционално блиски су били односи са скандинавским земљама, посебно са Шведском, због тога што је и сам Јарослав био ожењен ћерком шведског краља Олафа III. Жена Изјаслава Јарославича била је Гертруда – Ољисав (Јелизавета), ћерка польског краља Мешка II, која се удала за кијевског кнежевића ради успостављања мира између Русије и Польске почетком тридесетих година. Свјатослав Јарославич био је ожењен Одом, ћерком Леополда Штаденског, утицајног грофа доње Саксоније, хегемона северне Немачке. Његови велики поседи протезали су се до Польске на западу. Јарослав, који није превише веровао Мешку II, хтео је да има савезника њему иза леђа.

Развоју и јачању веза са водећим европским државама, које су се налазиле под црквеном јурисдикцијом Рима, допринели су и бракови Јарослављевих ћерки. Старија, Анастасија, била је жена мађарског краља Андреја, Јелизавета је била жена норвешког краља Харолда III, а после његове смрти, жена данског краља Свена III. Млађа, Ана Јарославна, удала се за француског краља Анрија I. Јарослављева кијевска палата, њено „Велико двориште“ често је примало стране гости и изасланике, који су због својих краљева и принципа наслеђивања женили ћерке великог кнеза.

Циљ династичких бракова био је, пре свега, политички. Њима су се уговори склапали мирним путем и гарантовани су чврсти савези. Међутим, не треба се носити мишљу да су се они увек супротстављали вољи младих људи. Познато је, рецимо, да је Харолд, док је био принц, уживао наклоност Јелизавете Јарославне на витешким турнирима. Њој у част је писао стихове, величајући своју вољену по разним земљама Европе, и на крају му је било узвраћено.

Оноси између Руси и Византије остали су затегнути до последњих година Јарослављеве владавине. Ситуација се нормализовала непосредно пре његове смрти, што је било крунисано браком Всеволода Јарославича и Марије, ћерке цара Константина IX Мономаха. Из овог брака се 1053. године родио Владимир, кога су прозвали Мономах, у част деде по мајчиној линији. Он је био предодређен да одигра важну улогу у историји Кијевске Руси.

Тежак ударац за старог Јарослава била је смрт његовог најстаријег сина, наследника Владимировог престола, 1052. године. Изјаслав је тада постао најстарији Јарославич. Велики кнез је био наклоњенији образованом и стабилном Всеволоду, али прибојавајући се братоубилачких ратова након своје смрти, завештао је Рус на бригу свој тројици, који су наставили да живе у братској љубави и признали Изјаслављево старешинство. Кијев и Новгород су прешли под Изјаслављеву непосредну управу. Свјатослав је добио Черњиговску земљу и Тмутаракањ, а Всеволод Перејаславску и Ростовско-Суздаљску земљу. Двојица млађих Јарослављевих синова, Вјачеслав и Игор, добили су Волинј и Смолењску земљу. Нећак великог кнеза, Брјачислав Изјаславич, је остао у Полоцку, а Прикарпатје је припало унуку Ростиславу, сину преминулог Владимира Јарославича.

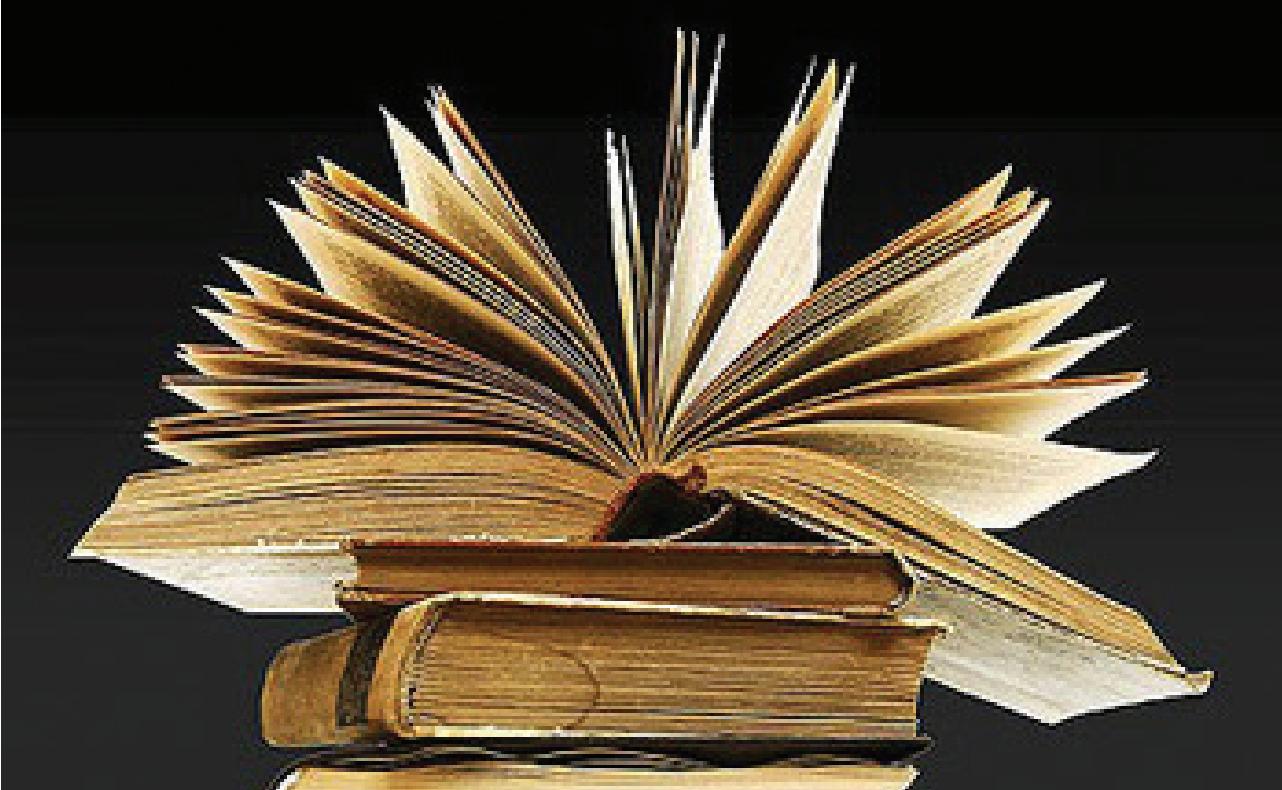
То није значило да се држава распарчала. Расподела земље између чланова владајуће породице, по принципу старешинства, је била традиционална пракса, при чему је сувереним владарем читаве Руси сматран велики кнез, који влада Кијевом. Његова млађа браћа, синови, нећаци, иступали су као намесници посебних земаља- кнежевина и често су прелазили из града у град.

Државно јединство Руси, поред свих унутрашњих политичких конфликтата и перипетија у борби за престо, одржало се до тридесетих година XII века.

Јарослав је умро 20. фебруара, 1054. године у својој резиденцији, у Вишгороду код Кијева. У последњим данима поред њега је био његов омиљени син, који је превезао очево тело до Кијева и заједно са браћом и покојниковим унућима, сахранио га у мермерном саркофагу у Софијској цркви.

Владавина Јарослава Мудрог била је један од блиставих периода у историји Кијевске Руси. Ако је задатак Игора и Свјатослава био оснивање староруске државе, као водеће силе Источне Европе, циљ Олге и Владимира био је улазак Руси у хришћанску веру и у основе византијске православне традиције. Зато се Јарослав, обновивши државно јединство, након свих невоља и неслога, првих година након Владимирове смрти, усредсредио на миран стваралачки рад. Управо су за време Јарослава постављени они темељи домаће културне традиције, који су, јављајући се у архитектури, историографији, ликовној уметности, друштвеној мисли, образовању и манастирском животу, наставили да се развијају код источнословенских народа током свих наредних векова. За време његове владавине, култура Руси, која је ушла у низ хришћанских цивилизација, откривена је у свој својој пуноћи и богатству, а Кијев је постао један од најмногољуднијих и најлепших градова Европе.

Превела: Ивона Ђурић

Књижевни преводи

Художні переклади

Софія Київська није само ремек-дело архітектуре и ризница историје, већ и инспирација за бројна уметничка дела, укључујући и књижевна. Представљамо вам једно од њих – одломак из романа *Град с химерама* савременог украјинског писца Олеса Ильченка.

Олес Григорович Ильченко (4.10.1957.) украјински је песник и прозни писац. Стекао је природно и књижевно образовање: завршио је Кијевски педагошки универзитет «М. Драгоманов» и Московски књижевни институт «М. Горки». Аутор је многобројних културолошких публикација. Добитник је награде «Тефи» и «Телетријумф» (2006.). Члан је Асоцијације украјинских писаца, Националног удружења писаца Украјине, Националног уружења новинара Украјине. Пише песме и сценарија (према једноме од њих снимљен је уметнички филм «Ја сам тај, који јесам» («Я той, кто е») 1990.). Његове песме преведене су у САД, Србији и Русији. Поред романа «Град с химерама» и низа књига за децу, аутор је следећих збирки поезије: «Зимовий сад» (К.: Молодь, 1991), «Сузір'я АС» (К.: Nota bene, 1993), «Інакший краєвид» (1997), «Аркуші» (2004), «Міста і острови» (2004), «Розмова перед тишею» (2005), «Деякі сни, або Київ, якого немає» (К.:Грані-Т, 2008)

Олес Ильченко

ГРАД С ХИМЕРАМА¹

СМРТ У КАТОЛИЧКОЈ ЦРКВИ

„Облак који се спусти на земљу... густа магла... нека лагана вата обавија са свих страна, чини чуло вида сувишним. Обухвата те немоћ, млимавост, апатија, изгубљеност. Можда тако нерођено детепоима свет... И да ли је то заиста облак спреман да постане још гушћи, да надође и да изроди звуке? Речи? Сам живот чију суштину може да скаже само тишина?

А, ево, из облака, из његове дубине допире мелодија. То је моћни издах оргуља са чудним одјеком одавно познате песме. Звук оргуља као да разноси нестални облак, његове летеће линије, округласту завесу магле. Можеши видети или цркву, или прекатедралу – светли барокни храм. Његова врата су одшкринута, и чуло вида које изненада постаје свесно сопственог постојања и неопходности, лети до високе зграде.

У празном храму је венчање. Испред олтара стоје двоје, младенци – дечкић и девојчица, још сасвим деца. Малишани озбиљно и тужно гледају у

¹ Лат. *chimaera*, *chimaira*коза; митол. страшна неман која бљује ватру, с лављом главом, телом козе и репом змаја, убио ју је Белерофонт уз помоћ Атене; свака слична неман из маште, често у декоративним уметностима (прим.прев.).

Вікно: Випуск 5

деветобродни иконостас, изрезбарен од јаворовог дрвета, који се из неког разлога издига у католичком храму. Деца стоје, нестала у огромној звонкој и празној грађевини. Нема ни свештеника, ни хора... Али неко озбиљно пева молитве, додајући свој глас ридању оргуља, а невидљиви гласови хвале Господа. Нечија невидљива рука даје деци бурме, они их разменђују и полако иду к излазу. А ту их престиже поп, сив и витак, и тихо, али зато оштро проговора:

- Идите одавде, идите! Како сте то ви сами у храму Божијем?!? Без благослова?! Без мене?! Идите и не враћајте се!

Деца журно излазе из цркве на огромну зелену ливаду, иза које се далеко, скоро на хоризонту, види господарска зграда са стубовима. Малишане прати глас оргуља, који као да упи у себе тешке интонације светога оца“.

Владислав Городецки се буди и неко време не може схватити где је. Да ли је код куће, на породичном имању? Поново је малишан на причешћу у катедрали? Чија се кућа издига на бруду? Родитељска? Где се он сада налази, у овом тренутку?

Да, наравно, он је у Кијеву, код куће, усред топлог лета, и он данас има много неодложног посла. Дакле, поново сан. Заиста Љешек Дезидериј Владислав већ је уморан од свега, и од незавршених путовања у разним сновима, с времена на време страшним. Опасност, коју не виде други, чак близки људи, приближава му се – Городецки је жестоко осећа. И једва да би неко могао да му помогне...

Током тог тако сунчаног августовског дана аутомобил-ландоле господина Владислава брзо се приближи мајуру у Великој Васиљковској. Ту полако расте нова катедрала за чију је изградњу пре скоро осам година дозволу издао Кијевски градски савет на захтев римо-католичке заједнице града. Граде је, можда, не тако брзо као што су хтели, али непрестано, аршин по аршин.

Из аута изађе његов шофер и власник, сам архитекта. Ново кожно шоферско одело веома лепо стоји господину Владиславу. Он пажљиво погледа будућу катедралу у густим скелама. Радници, попут мрава, силазе и пењу се – обузети су грађевинским послом. Један од њих, млад и мршав, неспретно и несигурно користи чекрк. „Опет он!“ – уздахну Городецки. Овога човека архитекта запамти због његових лењих и неспретних покрета, који су такав контраст сигурном и активном раду других грађевинаца. Господин Владислав се сети: после ручка треба да сврати у позориште Соловцова. Па, он се тако одушевљава моделирањем обуће и костима за глумце... У позоришту њега, увек елегантног и посебног, данас, као и увек, веома ишчекују...

Зато му сада расположење поквари овај трапави и изгледа поспани младић. Городецки не трпи кад се немарно ради.

У том тренутку према архитекти жури његов помоћник, студент политехничког института, паметни и живахни Олександар Леонтјев. Очи Владислава испунише се топлином: у том тренутку он се сети како је овај учествовао када

је Городецки пројектовао кенасу² за заједницу караима³ града и истовремено учио од кијевског неимара и помагао му.

Жури у сусрет и старији мајстор Петро. Осмехујући се и шире од своје малене браде, он се обрати господину Владиславу: „Ваше високородије!⁴ Ваше...“. „Пусти, – скисели се Городецки. – Чему ту титулирање?“. „Е-е-е, – поче Петро, – Владиславе Владиславовичу, ми овде, то јест... Све је у реду. Како треба. Трудимо се!“.

Изгледа да Городецки баш не слуша мајсторове речи. Он још једном поглеђа Леонтјева, затим увис, радника, и малчице изнервирано викну: „Хеј, господичићу!“ Младић се осврну на глас, искорачи с ноге на ногу, хтеде се исправити пред архитектом, или рећи нешто, затетура се, даска на скели испод њега пуче, он се ухвати рукама за ветар и брзо полете доле...

За неколико секунди младић обливен крвљу лежаше лицем на земљи. Према раднику потрчаше другови, Леонтјев, Петро и Городецки...

И без лекара беше јасно: младић је мртав.

– Боже праведни! – тешко дише Петро. – Па, шта је ово?!

– Олександре, лекара, одмах! – нареди пребледели Городецки, и Леонтјев потрча до најближе поштанске филијале поред Тројицке пијаце, у Великој Васильковској 92 како би телефоном позвао кочију друштва хитне помоћи.

Архитекта мало оћута.

– И полицију треба обавестити... – дода он. – Како се он... звао?

– Јухим, – одговори шокирани Петро. – Јухим Кевлич. Осамнаест година... му је било.

После објашењења полицијским чиновима, који стигоше на место трагедије, лекарима из спасилачке станице хитне помоћи, који једноставно посведочише смрт младића и узеше тело, не пребацујући овај труд на екипу „превозника лешева“, Городецки је ипак морао отићи у полицијску станицу како би дао нове доказе са свим детаљима.

Тада његов дан пође наопако. Већ нема ни говора о посети позоришту. Полицајци као да се обрадоваше страшноме и истовремено лако отвореном предмету, који се августовског дана бележи и леже ситним словима на државне папире. Једини кривац је модерни архитекта Городецки, чија немарност доведе до трагедије на грађевини.

Најтужније за господина Владислава, осим изненадне смрти радника, је то, што непријатности тек почињу. Сутрадан је Городецки морао ићи у вишу полицијску управу с новим објашњењима, аргументима, побијањем отпужби...

² Кајаимски храм (прим.прев.).

³ Јеврејска секта настала у Вавилону у VIII веку, која не признаје Талмуд већ само Тору(прим.прев.).

⁴ Титулисање званичника, државних саветника и њихових супруга(прим.прев.).

Вікно: Випуск 5

Ветрић пирка у одшкринути прозор једног од великих кабинета „јавних места“, доносећи таласе звоњаве од обасјаног сунцем Светог Михајловског золотоверхог манастира. Са трга допиру одјеци ледација који врелог дана нуде хладне посластице разних врста, стављене у корпе или у каше на глави. „Замрзнуте посластице!“ – вичу трговци и Кијевљани им прилазе по посластице. А на столу високог жандармског чина промаја преврће гомилу новина, од којих сваке подсећају на данашњи датум – 20. август 1904. године. Посебно горње новине *Кијевљанин*, као да боду очи архитекти насловом: „Катастрофа на градилишту нове катедрале“. И остатак кијевских новина граничи се са гомилом непобитних докумената за оптужбу и пресуду архитекте неспособњаковића. Колоне као да се гуше, кушајући глупу смрт Кевлича и наговештавајући низак степен стручности Городеџког који прати моду, мада сувише екстравагантног у сваком

погледу. Архитекта гледа час новине, час крупног власника кабинета, који седећи преко пута њега, с времена на време као да нешто отреса са новог мундира. Нервозни разговор потраја петнаестак минута.

– Господине Городеџки, разумете, да је овај... ово... – жандармски чин се накашља и заврну брк, неспособан да нађе тачну реч за то што се дододило.
– Ово јучерашње... м-м-м... убиство, наглашавам, – убиство, јер смрт таквог младића другачије не могу назвати, – баца сенку на ваш реноме и име человека, архитекте? Дакле, на основу стручног закључка инжењера Андрија Павловича Феокритова и доказа очевидаца против вас морамо покренути кривични предмет и забранити вам напуштање града!

– Ви се заборављате! – плану Городеџки.

– Какво убиство?! Каква забрана?! Јухим... Јухим Акович Кевлич је погинуо због сопствене непажње. Он је једноставно расејано користио чекрк, већ сам вам објаснио! Радник се није држао на скели! А господин Феокритов је још сувише неискусан да би изводио такве закључке. Погрешне закључке!

– Зато сведоци кажу да сте управо ви...

– Ја захтевам поновно вештачење! – не издржа Городецки. – Ангажовање људи који се разумеју у грађевинарство!

– Не мислим да то може нешто да промени, – намршти се мундир. – И кога бисте ви предложили?

– Грађевинског инжењера и архитекту Бесмертног⁵, професора политехничког института Кобельева⁶ и градског архитекту Братмана⁷.

– Размотрићемо ваш предлог. А до тада... – власник кабинета устаде како би било јасно да је разговор завршен.

– Част ми је! – једва климну главом Городецки са прага кабинета.

Мундир оћута, помисливши: можда је овај елегантни господин такође, од оних вечних бунтовника, побуњеника, имућних и непоузданых Пољака, ђаво с нима! Сибир за свима њима плаче, а они, где, граде катедрале!

Изнервирали Городецки стоји на углу Владимирске и Велике Житомирске улице. –Макар скокни до Старокијевске апотеке по капи за смирење! Ни у једном лову он не доживе такву измешаност осећања. Далеко му лепа кућа, сваком полицајцу! А он још треба да сврати на Курењивку⁸ код таште, Корнелије Францивне Мар, која из неког разлога пожеле да посети прво постројење за производњу пива које јој припада. Па, зашто, зашто баш данас, поштована госпођа одлучи да употреби аутомобил господина Владислава? Јасно, она је хтела доћи на ручак код њега и своје ћерке у таквом егзотичном возилу. Јер његова супруга, такође Корнелија (залепише се за ово име! – рече једном господин Владислав), чека их на ручку код куће, у Банковској улици, у згради са бројем 10.

Стална убеђивања породице уродише плодом, и Корнелија Францивна, која раније забрањиваше могућност да се човек вози на четвороточкашком чудовишту са мотором, без коња, попусти и осмели се да ризикује. Ипак, њена кочија са једним коњем треба да се креће иза ње негде близу... За сваки случај!

⁵ Володимир Андрианович Бесмертни (03.01.1862, Кијев – 06.08.1940) био је архитекта, уметник, грађевински инжењер, педагог, члан удружења архитеката СССР (од 1935. године), главни архитекта Кијева од 1922-1932. Између осталог аутор је профитабилне зграде у Гогольевској улици „Зграде са мачкама“ из 1909. године (прим.прев.).

⁶ Олександар Васиљович Кобельев (1860., Царско село – 30.09.1942., Кијев) познати је кијевски архитекта, педагог, члан Петербуршког удружења архитеката. Најпознатије грађевине: Народна банка Украјине и Кијевски политехнички институт(прим.прев.).

⁷ Едуард-Фердинанд Петрович Братман, кијевски архитекта(прим.прев.).

⁸ Курењивка је историјски локалитет, индустријска зона, стамбени масив града Кијева. Налази се између Подола, Оболоња, Приорке и Сирца. У другој половини XIX века овде се развија интензивна индустријска изградња (шећеране, фабрике коже, опеке, пиваре), постепено претварајући Курењивку у велико радничко село. За време грађевинског бума с краја XIX – почетка XX века била је центар печења цигле у Кијеву (прим.прев.).

Вікно: Випуск 5

Убрзо Городецки би поред капије постројења за производњу пива. Владислав, знајући да Корнелија Францивна не воли да чита новине, одлучи да јој још увек ништа не каже о жалосном догађају на грађевини. Касније, касније, када он све размотри и када се смири, наћи ће потребне речи.

Брз вратар му отвори капију, лако препознавши шофера и ауто. Городецки уђе у двориште постројења, одмах опазивши значајно узнемирену слику разговора Корнелије Францивне са једним од младих мајстора и радницима.

Мени су вас хвалили, – обраћа се сјајном мајстору госпођа Мар.

Човек се учтиво осмехну, као да потврђује тачност и истинитост њених речи.

– И ја хоћу да вас наградим, као друге, посвећене и вредне раднике постројења, – настави Корнелија. – Давиде...

– Григорович, – подсети је мајстор и изговори своје пуно име, – Чужиј⁹ Давид Григорович.

– Па, за нас ви уопште нисте туђи, – нашали се госпођа Мар и знаком нареди слуги да јој да њен велики мушки новчаник. – Ево вам, Давиде Григоровичу, за савесни рад!

Корнелија Францивна уручи мајстору десет карбованаца. Овај узе новац и с поштовањем наклони главу. Радницима жена подели новчанице по три и пет карбованаца и, веома задовољна собом, погледа најзад зета. Овај изађе из аута и стаде поред ње, као да потврђује важност момента. Искрено говорећи, Городеци баш не разуме такве помало театралне гестове своје таште. Јер радници и мајстори постројења примају добру плату, и ово „милосрђе“, по његовом мишљењу, беше неприкладно.

Господин Владислав даде руку Корнелији Францивној и она седе у ауто. „Чудно и мало смешно презиме – Чужиј“, – помислили Городецки и покрену мотор аутомобила. Лична кочија госпође, као привезана, креће се иза аутомобила...

У пространом, великому стану број три који припада Владиславу и Корнелији Городецки, у сивој згради с украсима химера у Улици Банкивској одзывају лаки кораци. Узнемирена млада жена хода предсобљем, погледајући ретко час у чудно моделиране плафоне, час у прозоре, час гледа у чудно одабране плочице пећи. Понекад не знајући баш зашто, она прилази зидовима предсобља, обрађених лепом врбом, и нервозно их дотиче.

Корнелија Городецка усни претходне ноћи ружан сан. И, изгледа, уопште се не зачуди, када се на грађевини католичке цркве дододи несрећа, а кијевска штампа несрамно нападе њенога мужа, описујући у детаље изненадну смрт младог радника. Корнелија усни Љешека: из неког разлога као малог дечака, заједно са неком девојчицом – није ли то малена Корнелија? Они су у католичкој цркви, испред олтара, на своме венчању, а лепи сиви свештеник, озбиљан и неумољив, тера их из тог раја на грешну земљу. Корнелија ништа не разуме.

---

⁹ На украјинском чужий значи туђи(прим.прев.).

А можда, с Ієшеком није она, већ нека глумица антреприза¹⁰ из позоришта Бергоње или Соловцова? Какав ужас! Боже мој, не, шта јој пада на памет?! Владислав је воли, воли! Она нимало не сумња у његова осећања...

Наставак сна није ништа мање чудан, зато јој је јасан. Корнелија виде како Владиславу испаде предњи зуб, и на том месту моментално поче зјапити црна рупа; а њен муж, осмехујући се из неког разлога, показиваше ружну празнину између зуба, испљуну крв, као неки сељак после кавге на Пијаци сена.

Тада се од страха Корнелија пробуди. Она зна да неко треба да умре, и тада ће их та несрћа обоје дотаћи.

Шта значи овај сан? И зашто се у последње време Владислав чудно промени? Нико то не примећује, само она – и Јешек од ње не може сакрити нервозу, чак преплашеност... Сви га сматрају ироничним, екстравагантним, изузетним, успешним човеком, а никако не јадним архитектом... Али то није цео он, ох, није цео... Јешека притиска неки терет, а он ћути. Корнелија одлучи: Владислав ће јој све испричati... Шта је тачно „све“, жена не могаше рећи, зато беше убеђена: муж нешто крије од ње. Можда је болестан?! И не жели да је узнемираша страшном вешћу?! Мајчице Божија, тако се даље не може живети.

Ручак у великој трпезарији испод лустера са химерама од лосових рогова који маскирају електричне сијалице, протиче у успореним, некаквим усилјеним разговорима, и Корнелија осећа да сада не треба дирати осетљиве ствари. Корнелија Францивна још не виде данашње новине, зато Городеџки најзад сам исприча њој и тасту, Јосифу Ивановичу, о смрти радника. Господин Мар је прочитао новине и све зна, зато не рече супруги о несрћи на грађевини, сматрајући да то треба да уради Владислав. Зету он не исказа ни подршку, ни речи осуде. Корнелија Францивна зачудо лако, чак, рекло би се, немарно прими такву тужну вест – па, она верује у свога зета, у његову професионалност и таленат архитекте, и зато је уверена: убрзо ће се за Владислава све решити најбоље и оставиће га на миру. Она примећује да ћерка седи за столом нервозна. Зато госпођа Мар не сумња: млада Корнелија ће се обуздати и живот ће наставити да тече... Наставиће да тече дugo и срећно за све њих...

– Кћери, имаш ли намеру да обновиш гардеробу? – погледа ташта зета.
– Ових дана идем на пробу код Херсеа на Проризну... Можеш ми правити друштво, ако Владислав нема ништа против, наравно...

– Да, ја такође мислим, да је Корнелији време да одабере нешто ново за септембар, – сложи се Городеџки.

– Па, ако муж инсистира... – осмехну се Корнелија, супруга. – Али, ја ћу, можда, отићи код Миндлина... Мени одговара његов крој. И Јешек за мене може урадити скицу неке нове фантазијске хаљине...

– Па, ако завидиш глумицама „Соловцова“... Онда можеш копирати њихове хаљине, – мало се увреди Корнелија Францивна.

¹⁰ Приватно позоришно предузеће(прим.прев.).

Вікно: Випуск 5

– Напротив, – осмехну се Городецки и пољуби супругину руку, – глумице се трансформишу под утицајем Корнелије...

– И твојом лаком руком, – такође се осмехну супруга.

– Узгред, у позоришту „Соловцов“, – умеша се Јосиф Иванович, – карте су поскупеле! Данас све поскупљује... Замислите: доње ложе иза и изнад партера, ложе обележене словима – по тринаест-педесет! Па, ни са бројевима нису ништа јефтиније...

– Та цена – укључујући новац за гардеробу и напојницу... – слегну раменима домаћин, – а могу једноставно узети, рецимо, места у првом реду за три рубље и четрдесет копејки...

– Ах, и у Позоришту наследника „Бергоње“ доње ложе иза партера обележене словима такође су по десет рубаља, – уздахну Корнелија Францивна и, како би започела разговор на другу тему, покрену дугоочекивано питање о унуцима. – А где су моји најдражки малени?

– Сада ће их гувернанта довести, – очи госпође Городецке засијаше. – Имали су поподневни одмор.

– А ја им донесох бомбоне! – задовољно намигну Јосиф Иванович.

– Господин Горовиц тврди да овај нови производ његове фабрике има изванредан укус.

– Надам се да му можемо веровати! – најзад се нашали Городецки.

– Како да не! – с лакоћом се осмехну Корнелија, гледајући у лице мужа – његово расположење се поправи.

Сви се засмејаше.

– Кажу да је новорођенче Владимир, синчић господина Горовица, исти тата? – упита Корнелија Францивна.

– Ах, драга, – одмахну Јосиф Иванович. – На кога треба да личи то дете? На лакеја?

– Престани са тим прљавим шалама! – распали се госпођа Мар. – То ти не пристаје!

– Дедер, добро, извини, драга! – зацрвене се трговац првог еснафа. – Не хтедох то рећи...

– Тата је једноставно хтео да каже да ће свако кијевско дете сада сигурно бити вундеркинд, како кажу Немци, – Корнелија поче бранити оца и мењати разговор на другу тему. – Малени Владимир ће превазићи свога оца, и сигурно ће поклањати бомбоне своје фабрике нашој деци...

– Видећемо... – промрмља госпођа Мар и погледа таста. – Не терате ли ви превише наше најдраже да уче?

– Све у своје време – и учење, и дељење бомбона, и добијање бомбона, –

рашири руке Городецки. – Владислав и Хелена добро говоре језике, а Хелена још и на клавиру воли да свира...

У том тренутку у салу трпезарије утруча двоје деце – дечак и девојчица.

– Мили моји! – полете к њима госпођа Мар. – Одморили сте се? Лепо се понашате? Светли анђео вам је по деди послao бомбоне!

– Захваљујемо! – једногласно повикаше деца.

– Па, нисте се ни поздравили! – тужно одмахну главом Корнелија.

Господин Владислав чак ни не попуши заједно са тастом традиционалну цигару после ручка – журило му се у Улицу велику Пидваљну код свог добrog познаника, губернијског инжењера Володимира Адриановича Бесмертног. Пријатељски односи и висока функција на којој је господин Бесмертни дају наду архитекти да ће поновно вештачење околности несрећног случаја на изградњи катедrale бити обављено објективно и да ће ставити све тачке на слово „i“. Најзад, мишљење главног архитекте и грађевинског инжењера целе губерније требало би да има већу тежину од тренутног и нетачног закључка млађег инжењера грађевинског одељења губернијске управе Андрија Феокритова. Закључак је усмерен против њега.

Авто Городецког заустави се поред зграде број 28. Омиљени мајмун макаки уобичајено седи на његовом рамену. Господин Владислав изађе из кола, окрзнувши погледом неколико радозналаца који увек буље у његово одело, мајмуна, четворточкашко чудо, и одлучно уђе у зграду.

Слуга Бесмертног с поштовањем узе шешир Городецког, нездовољно погледа мајмуна и одведе госта у предсобље. Тамо дошљака дочека импозантни брадоња – сам газда, Володимир Адрианович.

– Да, ситуација је скандалозна, – глади црну браду Бесмертни. – Искрено саoseћам са вами. Не бити само аутор пројекта, већ и надгледати радове на изградњи... Није то лако...

– Зато вас и молим, Володимире Адриановичу, да заједно са господином Кобельјевом и Едуардом Брадтманом утврдите истину... – Городецки се, изгледа, нимало не нервира. – Ја сам са њима обојицом разговарао телефоном. Још ћемо се састати када им то буде одговарало, како бих им могао дати детаљна објашњења у вези са трагедијом која се одиграла пред мојим очима. Они су спремни да заједно са вами обаве поновно вештачење...

– Ми ћемо, наравно, све сазнати. Ја не одбијам да будем у новој експертној комисији, – убеди Городецког Бесмертни и погледа немирног макака, као да потврђује искреност својих речи. – Ја верујем у вашу стручност, а ваша савест је ван сваке сумње... За сваки случај – ко би од познатих грађана нашега града, ако затреба, могао, да тако кажемо, да вам искаже подршку?

– Сумњате у позитивни по мене закључак вештачења?

– Ма, никако! – Бесмертни направи умирујући гест. – Али...

Вікно: Випуск 5

– Добро, – намршти се Городецки. – Најзад, сасвим различити људи могу рећи о мени лепу реч – и Богдан Иванович Ханенко¹¹, и браћа Соломон и Мојсеј Кохен¹², и Лев Борисович Гинзбург¹³...

– Ваш стални извођач радова... – примети Бесмртни.

– Извините, али, рецимо, са господином Николом Бильашивским¹⁴, директором градског музеја, или са Викентијем Хвојком¹⁵, или са Игорем Сикорским¹⁶ никако ме не везују комерцијални или архитектонски послови... Зар ви сумњате у њих?

– Не, уопште не! Разумите ме правилно: некада на време изговорена реч има велику снагу... Међутим, дозволите, узгред, да вас упитам: вреди ли журити с изградњом катедрале? Ето, почеше се дешавати и несрећни случајеви... Па, и катедрала светог Александра за сада у потпуности, изгледа, задовољава потребе римо-католика...

– Молим? – Городецки би крајње изненађен. – Не разумем сасвим... Ви сте против појављивања храма?! Њега и граде зато што стара католичка црква не може примити све парохијане...

– Боже сачувай, нико није против! – одмахује главом Бесмртни. – За-хваљујући бризи владара-цара сви смо ми слободни – у животу и свом одабиру вере... Па како да вам објасним... Постоје неке силе, неке... м-м-м... ствари, које нас приморају да често радимо противно нашој вољи и жељама. И сви смртници их морају узимати у обзир... Бити у хармонији, што би се рекло...

Городецки се цео смркну. Речи Бесмртног се на чудан начин наметаше његовим интересовањима последњих пет година... Откад он 1901. године заврши изградњу кијевског Музеја старина и уметности, и скоро истовремено – ке-

¹¹ Богдан Иванович Ханенко (03.01.1849 – 26.05.1917) био је колекционар украјинских старина и уметничких дела, археолог, филантроп (прим.прев.).

¹² На иницијативу Соломона Кохена архитекта Городецки је у периоду од 1898-1902. саградио кијевску кенасу (прим.прев.).

¹³ Лев Борисович Гинзбург био је украјински архитекта и извођач радова, трговац првог еснафа, био је број 1 у Кијеву на почетку XX века. Он је архитекта првог облакодера у Украјини. Позван је у Чикаго како би градио облакодере (прим.прев.).

¹⁴ Бильашивски Никола Федотович (24.10.1867, Умањ – 26.04.1926) био је украјински археолог, етнограф, познавалац уметности, друштвени делатник (прим.прев.).

¹⁵ Викентиј Вјачеславович Хвојка (чешки Čeněk Chvojka; 21.02.1850, Семин, Чешка – 02.11.1914, Кијев) најпознатији је украјински археолог, чешког порекла(прим.прев.).

¹⁶ Игор Сикорски (25.05.1889, Кијев – 26.10.1972, Истон, Конектикат, САД) украјински је инжењер, конструктор авиона и предузетник, све време је живео и радио на територији САД. Идеју хеликоптера добио је од цртежа ваздушног шрафа Леонарда да Винчија. 1918. године је емигрирао у САД, где је 1923. године основао компанију Sikorski Air Engineering. Аутор је циновских авиона «Иља Муромец» (1913, Русија), S-29A (САД). Конструктор је првог авиона-амфибије у САД (прим.прев.).

насузакараиме, свечано освєћене у јануару 1902. године, нешто му не да мира, чemuгосподин Владислав одолева и не може изговорити нагласили назвати, означити неком једном речју...

Чини се, он разуме савете или расположења Бесмртног. Городецки рече неколико уопштених речи, које, стварно, ништа не значе, кратко се поздрави и пође кући. Он пожеле бити сам, у свом кабинету, украшеном великом колекцијом личних ловачких трофеја – рогова и лобања антилопа, планинских овнова, јелена, – и да онда постигне осећај власти које даје господину Владиславу лов и сећања на њега. Баш као сјајни стрелац и ловац који неочекивано има среће у сваком лову, Городецки би се за време лова осећао ако не господарем судбине, онда бар господарем тренутка – инспирисаног тренутка прецизнога хица, господарем живота или прелепе животиње, птице, страшне грабљивице. Али, како он сада све јасније разуме, и ловце неко може ловити...

Код куће, у Банкивској, господин Владислав одседе у кабинету, преврђуји неке папире, цртеже, записујући цифре у колону, нешто рачунајући. Затим се позабави децом, по ко зна који пут им исприча о својим ловачким авантурама у Ленкорани Бакинске губерније и у Закаспијском крају, на граници са Персијом, у Мазендарану...

Посебно се поноси тиме што јужно од Ленкорана, када његова мала експедиција организована заседу леопарду, обори пегавог владара Закавказја из првог хица. Али прави успех чекаше Городецког у шикарама пресушених речица на граници с персијским поседима на југу Закаспија... У шикарама трске и шипражја живе не само многобројне птице, дивље мачке – хауси, већ и огромни вепрови, које лове тигрови. Пругасти лепотани грабљивци залазе у ове крајеве из северне Персије. Једног од њих, чекајући на стази према појиру и обори господин Владислав. Шоку домородаца тих крајева не беше крај – јер не могаше се сваки од њих, уопште искусни ловци, похвалити таквим трофејем.

За време лова Городецки би осећао неку унутрашњу трансформацију – у оним тренуцима када би чврсто држао оружје, пратио звер, или је чекао у заједи. Тада би он био господар времена и живота – не само осуђених његовим прецизним хицем животиња – већ и сопственог живота. Зато дана лова који лете пролазише, и Городецки поново осети зависност од невидљивих, мада моћних сила које владаше њиме, водише га... Куда? Он тежи да добије одговор на ово питање.

Најзад деца одоше на спавање, а татаца изађе на окрутли балкончић и загледа се у кијевски пејзаж, у правцу нове отмене Миколајевске улице¹⁷ где стоји очарајућа „Хипо палата“ Крутикова са стакленом куполом, усмеливши поглед

¹⁷ Данас носи назив Улица архитекте Городецког, налази се на историјском локалитету Липки у Печерском рејону. Простире се од Хрешчатика до Трга Ивана Франка (прим. прев.).

Вікно: Випуск 5

на позориште „Аполо“ у Мерингивској улици, а затим даље, преко Думског трга¹⁸ до невероватно хармоничних златних купола Софијског манастира. Зграда коју он изгради, издига се на брду, гордо гледајући с висине и Андрејевску цркву, и Михајловски манастир и Трисветитељску цркву поред, и чак с висине гледа саму Софију Кијевску, пошто је на истом нивоу са њеним луксузним звоником.

Љубичасти кијевски сутони скривају се међу зградама, додирују дрвеће, разливajuћи се наоколо, и осећање изразите тугеобузе господина Владислава. Зашто? Он претпоставља, али не жељи себи да призна...

Городецки се толико удуби у мисли, те не осети када му приђе супруга. И тргну се од изненађења.

– Мила, уплаши ме, – рече господин Владислав и пољуби јој руку.

– Твоје мисли опет нису са мном, Љешек... – да ли упита, или потврди Корнелија.

– Ма, шта кажеш? – пробао је да негира супруг. – Једноставно се загледах у град. Тако је добро одабрано место за ову зграду – као платформа за посматрање. Скоро је цела Старокијевска област испред нас...

– Платформа за контролу, – мирно примети Корнелија, – или за палјбу.

– Какву палјбу?! – тргну се Владислав. – Бог с тобом!

– Бог је са мном, да, – супруга му погледа у очи. – А ко је са тобом?

Городецки пребледе и зенице му се проширише. Чак прошле године, на Алтажу, када умало не погину, пратећи снежног леопарда, његово срце није тако тукло, као данас. За тај случај он никоме не исприча – ниједном човеку у Кијеву. Овдашње „велико село“ би моментално пронело причу о смртној опасности која дотаче црним крилом господина Владислава у једној клисури у долини реке Аргут... О трофеју и успесима он приповедаше, хвалећи се свима и увек... Како кажу Енглези, боље нека завиде, него да саосећају. Али Корнелија нешто зна, али не за Алтаж. Нешто веће?! Претпоставља?! Не, само то не!

– Ја градим храм, – јасно изговори господин Владислав. – Витки, величанствени којcio¹⁹ ће бити моје највеће, најлепше дело. И тиме је све речено.

– Не, сада си ти познат и бићеш увек познат као творац сиве зграде у којој ми живимо и где је немогуће живети. И ти си тога свестан, – поче брзо говорити Корнелија. – Јеси ли макар једну ноћ ти овде спавао мирно? Јесам ли ја у њему спавала мирно? Не!

– Па, сама се сећаш како је настала ова зграда! То је била опклада! – распаљено говори Городецки. – Кладио сам се да ћу за две године на недоступном

¹⁸ Данас носи назив Трг независности (Майдан Незалежності) и централни је трг Кијева (прим.прев.).

¹⁹ На пољском – катедрала (прим.прев.).

нагибу, сасвим неприступачном за градњу, подићи чудо! И урадих то! А пре тога је поштовани Олександар Кобельев драматично стављао руку на моје чело и говорио: „Ви сте, господине, луди. Само лудаку може пасти на памет таква идеја!“ Он је чак са стручњацима испитао темеље за будућу грађевину, ископао јаме како би се уверио да је у праву! Али ми смо после две године, дан за даном, јели на ражњу печеног вепра и пили вино у новој згради!

– О, да! – Корнелија је била изразито узбуђена. – И ја запамтих твоје речи: „Зграда можда и јесте чудна, али у Кијеву нема човека који би је мимоишао, не зауставивши поглед“. А знаш ли ти како у граду зову твоје дело?

– Не знам и не желим да знам, – одмахну главом господин Владислав.

– Зову га „Зграда са химерама“, – настави даље супруга. – И ја сматрам да то није добар знак.

– Доста, мила, – мирно рече Владислав. – Фигуре на згради, њени интерпретацијери су обична шала, ако већ хоћеш. Игра фантазије...

– Болесне фантазије! – додаде Корнелија.

– Направио их је Елиа Сала²⁰...

– Према твојим упутствима, Љешеку! – плану Коренлија. – Па, видела сам како си угљем цртао на дебелом сивом картону нацрте, шаблоне, ма како да се они зову, све те нечисте силе на згради! Синђор Сала само мајсторски направи „орнаменте“ које си ти измислио. А слике на плафонима израдио си ти лично!

– Ја сам осликао и плафон у позоришту Соловцова... Notoco?²¹ Шта има лоше у скулптури и слици? – слегну раменима Городецки. – Слонови, носорози, јелени, жабе...

– Из твојих родних Лударе и Жабокречине, – уздахну беспомоћно Корнелија. – Кога ти хоћеш да обманеш? На згради се крију гуштери, крокодили, змије! И то нису неке обичне змије и гује, већ замало оне библијске змијурине, искушивачи људскога рода!

– Какву ти фантазију имаш, мила моја! – господин Владислав пажљиво

²⁰ Елио Сала је италијански вајар II половине XIX – почетка XX века (1864-1920). Мајстор декоративне скулптуре и портретиста, од краја XIX века радио је у Кијеву. Много је сарађивао са Городецким. Њихова сарадња је почела на изградњи градског музеја старина и уметности (данас Народни музеј уметности, ул. Грушевског 6). Италијан је направио фигуре лавова на улазу и грифоне у угловима зграде (1902). Затим је Сала украсио караимску кенасу према пројекту Городецког у Јарославовом Валу (сада је ту Дом глумца). Највише су потресли савременике вајарски радови Сала на згради с химерама. Као декоративне елементе он је користио ликове разних животиња (главе слонова, јелена, носорога, циновских жаба), рибарских мрежа у таласима, направљене од цемента. (прим.прев.).

²¹ На пољском – И шта с тим?(прим.прев.).

Вікно: Випуск 5

гледа у правцу Софије Кијевске. – Хајде боље да се одмарамо. Већ је касно. А сутра ће нам наша кравица дати млека и крема...

Шала Городецког одјекну неуверљиво. Крава (њено место он разборито распореди на доњем спрату зграде са химерама) и заиста им сваког дана даваше свеже млеко и крем. Међутим... Страшна горчина, која је остала после разговора, депримирала га је и током ноћи није наговештавала ништа добро.

– Љешеку, преклињем те, – огласи се Корнелија. – Уморио си се. И овај ужасни случај на градилишту... Хоћу рећи... Сазнала сам, код Шницера²², у његовом сјајном кабинету за електрично светлосно лечење чине чуда...

– Ти мислиш да сам ја ненормалан? – сумњиво погледа супругу Владислав.

– Да је време да се лечим код Шницера, Лурјеа, Нејштубеа, Камионског, или већ код кога још?! А можда, – уопште код Лихтермана, у његовој болници за лудаке и алкохоличаре?!

Супруг грозничаво и усредсређено повуче Корнелију у кабинет. – Ево именика! – он брзо преврће странице. – Телефонирај Лукјанивци: број 1596!

– Пусти! – Корнелија се отргну из Владислављевих руку. – Боли ме!

– Извини, извини, молим те! – скамени се Городецки... – Опрости ми, мила... То је заиста пренапрезање... Два луда дана...

Владислав нежно помилова супругу рамена и руке. Затим, притиснувши је уза се, пољуби сваки њен прстић – онако, како само он то уме.

– Идемо да спавамо, – уздахну Корнелија. – Даће Бог, сутра ће све бити другачије...

Превод и коментари: mr Тања Гаев

---

²² Јакив Б. Шницер био је кијевски лекар, имао је приватну болницу с електричним светлосним лечењем (односно физикалном терапијом, говорећи савременим језиком) у ул. Аненковска 6. Бавио се психичким и нервним болестима. Городецки алудира да га сматрају ненормалним, или алкохоличарем, наводећи овог и друге лекаре(прим.прев.).

Юриј Андрухович (рођ. 1960. године у Ивано-Франковску) је култни савремени украјински песник, прозаик, есејиста и преводилац, чија су дела превођена и издавана у Польској, Немачкој, Мађарској, Финској, Русији, САД, Шведској, Аустрији, Бугарској, Хрватској, Белорусији, Литванији, Словачкој. Као најзначајнија његова дела могу се издвојити: «Рекреације» (1992), «Перверзија» (1993) и «Московијада» (1996). Српска читалачка публика имала је прилику да се упозна са његовим стваралаштвом преко романа «Перверзија» (превод: Милена Ивановић, Ала Татаренко, 2002. године). Године 2011. у Украјини је изашла Андруховичева књига интригантног назива «Лексикон интимних градова», која садржи текстове о 111 градова у Украјини и иностранству. У Лексикону су се нашла и два српска града: Београд и Нови Сад. Представљамо вам превод одломка о Београду.

Юриј Андрухович

БЕОГРАД, 2002.

Уколико на свету заиста постоје птичји вртови, онда ми се посрећило да се неком приликом нађем у једном од њих. То се дододило у самом центру Београда, могу чак да наведем и тачну адресу – Студентски трг 3. Тамо ме је одвела Та, која је пожртвовано радила на организацији овог догађаја и данима ми причала са колико нестрпљења ме сви тамо очекују. Роман под називом „Перверзија“, рекла је Та, не може да не узбурка Србију, која ће се цела бацити на њега. Та је очарана Србијом, немогуће је и замислiti већег заљубљеника у Србију од ње. На крају крајева, шта значи „очарана“, чему оваква милозвучна баналност? Та је, заправо, једноставно урасла у Србију и због тога нико не познаје Србију као она. Ат познаје Србију кроз њен језик, а њеним језиком Ат влада савршено – уколико је савршено познавање било ког језика уопште могуће. Познавати земљу кроз језик значи познавати је у целости, буквально, до најтајновитијих кутака и најскривенијих скелета. И притом је још и разумети. А разумети Србију уопште није лако, пошто њени скелети и нису нарочито скривени. Односно некима од њих она просто као да се поноси.

Али Та воли српски језик – ето у чему је њена тајна. Успут, њено име на српском језику просто бљује ватру: оно значи „змај“. Па пробајте онда, са таквим именом, да не волите и цео ватрени језик! У српском језику, како Та каже,

Вікно: Випуск 5

постоји отприлике сто осамдесет седам синонима за глагол „волети се“. ²³Међу њима има бруталних, разиграних, поетских, забавних, има псовки, али нема ниједног досадног попут синтагме „постизати физичко задовољство кроз контакт полним органима“.

(Овде иде мала дигресија: сетио сам се како се један руски песник, преводећи моју песму о прљавом чаршаву и чистоћи анђела, заглавио на истом том глаголу „волети се“ и морао да се двоуми између „водити љубав“ и „имати секс“. Зар су Руси попут анђела? И они се не воле? Зашто они немају такву реч?)

Зато се Срби воле. Јер имају макар сто осамдесет седам таквих речи.

И сваку од њих су влажно цвркутале девојке у том птичјем врту. Колико их се тамо окупило, у том шипражју напупелом од напетог задовољства? Мислим, најмање сто осамдесет седам. Закорачио сам у њега одлучно, као што падишах улази у тек освојени хarem обучен само у баде-мантил на наго тело.

Заправо то није било ни шипражје ни врт, већ Филолошки факултет Универзитета у Београду, где је требало да студентима (који су, према речима мог водича Та, већ под утиском перверзије) одржим предавање о повратку демиурга. Мало њих зна колико ја не волим да држим предавања. Од свих занимања за која сам способан, ово ми је најмање драго. И, ако у годинама најтеже оскудице, будем морао да бирам између држања предавања и, рецимо, прања лешева, ја ћу изабрати ово друго. Једина тема на коју понекад могу да одржим предавање је повратак демиурга. Односно, овом темом ме је којекако и могуће убедити, нарочито уколико безброж пута поновите да ће међу слушаоцима преовладавати прелепе девојке одушевљене перверзијама, које већ недељама цвркућу само о мени. Другим речима – једва чекају. Отприлике такве аргументе је користила Та мамећи ме на клизаву територију Филолошког факултета у српској престоници.

Још на степеница сам чуо ту птичју грају која је испуњавала зграду. Од тог тренутка ме више није напуштао осећај врта, непроходног и влажног, свог од лијана и вагина. Девојке које су се тискале у ходнику изгледале су скоро исто као и наше девојке тог узраста: јака шминка, голи стомаци, офарбани праменови. Реч „скоро“ коју сам управо употребио наговештава, међутим, разлику – знатно већу наелектрисаност. Оне су пецкале попут струје. Њихове стомаке је било могуће додирнути само гуменом рукавицом. Узбуђено пушиле и махале рукама као, не могу ни са чим другим да упоредим, крилима. Уз то су цвркутале, ћуориле и ћирикале све заједно и свака понаособ. Када су кренули да их утерују у слушаонице, оне су целу канту обасуле опушћима са траговима ружа менструалне боје по филтерима. Руж је један од незаменљицих атрибута њиховог света, почетни елемент трилогије „руж, маскара и крв“.

---

²³ И то према речнику с почетка осамдесетих, а језик се од тада развијао! Притом, овде није урачуната опсцена лексика.

Нажалост, ту су само прва и друга година, стигла је да прокоментарише Та, када смо се сместили на подијум. Можда њима неће бити толико занимљиво, као што би било старијима додала је однекуд с леве стране. Уз то, ово им је четврто предавање, наставила је њихова професорка седајући с десне стране. Већ им је опала концентрација, осећа се умор, први семестар је, генерално, јако напоран, - демонстрирала је своје познавање ситуације.

Али ја сам и сам све одлично разумео. За то није неопходно бити педаго-
го или сексолог. Чак ни педофил. Довољно је да удахнете тај мирис – помало
оштар и устајао мирис врта препуног птица, а ушима дозволите да потону у
непрекидном треперењу птичјих интонација.

Да сам само ја био на том подијуму, објавио бих крај предавања или крај
света и пустио бих цео наелектрисани харем на слободу, на тргове и улице.
Или бих, другим речима, ослободио птице из њихових кавеза окачених свуда
по врту. Можда бих у том случају заслужио барем неколико зачуђених или за-
хвалних погледа, или чак осмеха и цвркута.

Али нисам био сам на подијуму, због тога сам се прилагодио околностима.
Та ме је необично добро најавила, то је била врхунска рекламија и да ја раније
нисам знао за тог писца, одмах бих пожелео да га слушам. Нарочито његово
кључно предавање о повратку демиурга са којим је, обилазећи свет и бацајући
притом Њујорк, Париз и Лондон себи пред ноге, коначно свратио у престоницу
постмодернизма град Београд. Да, чак и ја бих, вероватно пожелео да слушам
то чудно предавање, а затим и да пођем на крај света трагом њеног аутора као
његова робиња и ученица.

Али оне нису слушале. Тамо је било свега другог, само не повратка демиур-
га. Подизао сам и спуштао глас, користио патетичну и саркастичну интонацију,
извлачио из дубина Прасвета и властитих ћепова глумце и ликове, мешао их и
дизао у неслуђене висине и сам се дивећи својој параболичности и сналажљи-
вости, а оне су гледале у огледалца, поправљале шминку, писале смс поруке,
добијале их, читале, поново писале, сликале се мобилним телефонима, листа-
ле часописе, јеле бомбоне, с времена на време се смејале (али не мојим шала-
ма), али пре свега и изнад свега – оне су певале, певале су без престанка, попут
птица, у свом врту, испуштајући сокове и испарења.

И онда сам применио последње средство. Тачније претпоследње, пошто би
последње било само да пущам у слепоочнице, самом себи, наравно. Дакле, по-
чео сам да им рецитујем Неборакову „Љаљу Бо“, имитирајући ауторове моду-
латије и гестове свом снагом (на срећу, чуо сам, и још важније, видео ову песму
у његовом извођењу стотинама пута). За оне међу вами који не знају шта је и ко
је Љаља Бо, цитирају песму у целини, а ви онда замислите како би се она могла
изрецитовати усред врта препуног распеваних птица.

Вікно: Випуск 5

Љаља-Бо
Изабира љуба
Проповеда љуби
Она воли Лија-Бо
ли во
Ливоливоливо
Али
Глава Љаље-Бо
Је украјинска.
Љаља-Бо
Јутру иде на посо
Она дува у трубу
И води за собом
гру-пу-пу
пупу-гру-пупу
Групу
Јер је труба Љаље-Бо
Украјинска
Лаља-Бо
Има права и оба
И велики буџа
И малени бобо

Бу-буџа
Цаца-маца-мица-бу
Јер је циль Љаље-Бо
украјински

Љаља-Бо
Жели пуну слобо
Да лети иза хор
Изо ј звезда без тего
Ба-на-дно
Доно уно и вино
Јер је душа Љаље-Бо
Украјинска

Ноге су јој бу-бу
Гузја јој је оббо
Леђа су јој би-је
А стомачић бооб
Сисице су иц иц
А глава БА!!!
УКРАЈИНСКА

Наравно, ово је деловало. Птице су се задивљено ухутале и утишале се, ослушкујући тако, као да је предуги питон догмизао њихов врт. Оне су се покориле. Оне су, како се то каже, одушевиле – ово је било за њих и о њима. Чак сам добио и аплауз када сам завршио. И неколико узвика и крика. Претпостављам да није прошло ни без два-три оргазма. Немојте мени да захваљујете на овоме, него Виктору, рекао сам уз поклањајући се. Оне су почеле још гласније да аплаудирају.

Наравно, кроз неколико минута, њихова пажња се поново расула, а граја се наставила. Оне су поново гледале у огледалца, шминкале се, слале и примали поруке, читале их, писале следеће, сликале се, укључивале и искључивале плејере, пребирали по торбама, шушкале гланц таблоидима, папираћима од бомбона, хигијенским улощцима, с времена на време се кикотале или свађале, али пре свега и изнад свега – певале, без прекида птичији певале у свом врту, лучећи желудачне и вагиналне сокове.

На срећу моји демиурзи су се у том тренутку већ скоро потпуно вратили. Тако смо са ентузијазмом прешли на питања и одговоре. Питања су формулисале Та и њихова професорка, а ја сам се мрштио и одговарао. Може ли се сматрати да је постмодерна готова? Какав ће бити следећи одговор Станиславског феномена Житомирској школи? На шта конкретно мисли господин Јешкиљев када пише „чанахи“? У чему је суштина когнитивне дисонанце у когнитивном мапирању? А у мангуирању? Која је улога порнографије у савременој еротици? Ми бисмо савршено могли да лепо разговарамо и негде другде, уместо на овом подијуму, где нас и онако ниједна птичица није слушала.

Али тада је дошао ред на њих да постављају питања. Ово је било потпуно безнадежно од стране Та – да им се обрати с таквим предлогом. Ево, изволите, испред вас је Демиург и ја у вашим очима видим колико тога бисте желели да сазнате од њега – посрећило вам се, питајте. Али њихове очи су заправо биле празне и чекале су звоно. У тренутку када се пауза заиста неиздржivo непријатно отегла, али ни тако није могла да издржи до звона, једна од њих (мислим да је она дугонога, чији је један прамен косе био љубичаст, а други зелено-црни) је одлучно затражила: „Преведите му да желимо још једом да чујемо ону песму о оној девојци“. И шта да се ради? Изрецитовао сам им *Љаљу* *Бо* по други пут и оне су поново вриштале и аплаудирале све док звоно није означило крај свега овога.

Изашли смо из слушаонице, ја сам запушио себи уста цигаретом и нервозно препипао све цепове у потрази за ватром. У истом том тренутку пет или шест упаљача се пружило ка мени са свих страна. Запалио сам од оне дугоноге. И коначно сам био добро.

Превод: Драгана Василијевић

Превод стихова: Зорица Тодовић

НА СУСРЕТУ КУЛТУРА

Одлазак у земљу чији језик, књижевност и културу проучава је посебан тренутак у животу сваког студента. То је оно што се са нестрпљењем очекује од самог почетка студија – могућност да све оно о чему се слуша, чита и учи уживо види, доживи, додирне, проба, осети...

Захваљујући сарадњи са универзитетима у Лавову и Кијеву, студенти украјинистике имају прилику да сваке године путују на размену у Украјину, али и да буду домаћини својим колегама србистима.

Резултат размене студената организоване између Филолошког факултета Универзитета у Београду и Филолошког факултета при ЛНУ „Иван Франко“ су нова познанства и пријатељства, нови професионални контакти, нови утисци, другачији погледи на своју и страну културу, боље упознавање себе и других, али и странице које следе.

Priča o jednoj ljubavi

*Ne volimo jesen,
Ne volimo kad pada lišće zlatno,
Ne volimo kiše,
A ne voliš ni ti, verovatno...*

Pobegle smo od lavovskog nevremena na jugo-zapad, iz Ukrajine u Srbiju. Zvanični razlog je bio „razmena studenata“, ali deset studentkinja četvrte godine, vođa grupe i profesorka su znale da je nešto drugo pravi razlog. Nešto što znaju samo Sava i Dunav, o čemu čute zidovi Kalemegdana i pločice Knez-Mihailove ulice...

Jesen koja je nas dočekala u Beogradu krajem oktobra 2012. godine bila je sasvim druga – topla, sunčana i puna neobičnih događaja.

Sve što se desilo nakon našeg dolaska može se opisati jednostavnom formulom: dvanaest lepotica (nećemo biti suviše skromne) + 14 dana različitih aktivnosti. I za ove dve nedelje zaljubile smo se...

...u Beograd; „Glavni grad Srbije, najveći na Balkanu...“ Sve što smo nekad čitale u udžbenicima odmah je nestalo. Svaka od nas se zaljubila u samo njen Beograd. Jedna je ljubav ličila na kafane, druga – na hram Svetog Save, treća – na šoping centar „Ušće“, još neke – na parkove, knjižare i pijace. Ali sve te ljubavi su bile ljubavi na prvi pogled i do kraja života. Osim toga, bile su uzvraćene.

...u ljude; Iskreni, otvoreni i gotovo uvek osmehnuti, spremni da pomognu i veoma radoznali – takav su utisak ostavili Srbi. Svih 14 dana, od dolaska pa do odlaska, mogao se čuti isti razgovor:

- Odakle ste, devojke?
- Iz Ukrajine smo, iz Lavova.
- Oooo, a umete da govorite srpski! Svaaaaka čast!

...u srpske specijalitete; Pojeli smo sve pljeskavice, čevape, bureke i pite koje smo mogle da nađemo oko „Rifata“. Kad smo se „upoznale“ sa svim pekarama na Zvezdari, počele smo potragu za poslastičarnicama. Jedino što nije dozvolilo da se ugojimo do neverovatnih razmara i da ostavimo sve pare na roštilju je činjenica da ono što je na jednom tanjiru za jednog Srbina bilo je dovoljno za dve-tri Ukrajinke. Na takav način sačuvale smo i liniju i novac u džepovima. Ispalo je da je ova ljubav bila iz računa.

...u „Bus plus“; Novi sistem gradskog saobraćaja koji se veoma razlikuje od ukrajinskog kako je nas iznenadio. Brži, organizovaniji, ali i tri-četiri puta skuplji! Hvala dobrom ljudima, koji su nama objasnili mnoge zanimljive stvari. Dobile smo izraze-sifre kao što su „Izlazimo na sledećoj“, „Imam samo 16. godina“ uz obavezni trening pravilnog izgovora. Nismo uvek bile toliko bezobrazne, barem 10. vožnji su bile plaćene. Ova je ljubav bila opasna i puna rizika.

Вікно: Випуск 5

Bilo je više srpsko-ukrajinskih ljubavi: šetnje, muzeji, susreti sa piscima, Zemun danju (ponekad i noću), Novi Sad, novi poznanici i prijatelji, naravno studenti ukrajinstike... ali da bismo napisale o njima trebalo bi uništiti gotovo sve šume Amazonije, jer neće biti dovoljno hartije.

Neke su devojke već bile u srpskim letnjim školama, neke su došle prvi put. Ali možemo sigurno reći da će svaka od nas doći još mnogo puta, jer su u našim ukrajinskim srcima pojmovi „ljubav“ i „Srbija“ zauvek zajedno.

Sad slušajte Vi malo nas
Як ми доїхали до Вас
Na stanicu sve smo stigle na vreme
I тут почались невеличкі проблеми:
Ne samo da više vagon ne postoji
Його ми знайшли, а в купе всі по троє.
Skupile smo se malo i sve je u redu
I цілу дорогу – ріжу, па jedu.
Čim došli smo ovde, kiša je pala,
Але й вона нас не налякала.
Doneli smo Vam sunce u džepu
Bo де українки - там завжди sve lepo.
Smeštaj smo dobili mi u Rifatu
Супер! Він схожий на мерову хату!
Veliki, sređen, sjajne su komšije
Hy а кімнати в нас дуже хороші.
Na fakultetu sví brinu o nama,
Всі викладачки нам просто як мами
Drže nam časove, časte nas čajem

Кращих за них у Белграді немає!
Studenti nas prate svuda po gradu
Думаєм ми, що вони вже й не раді.
Ukrajinisti nisu ni kažnjeni -
Ми з ними стали друзями справжніми.
Časovi, šetnje i zadužbine...
Ми у Белграді вже стали своїми.
Studentski Trg, Kalemeđan i Zemun
Ще ми були у десятку музеїв.
Žurke i provodi pa tamburaši -
Так виглядали всі свята наші
Nemojte, nismo mi klaberi neki!
Також ходили ми в бібліотеки
Možemo pričati dugo o nama
Але це буде вже інша програма.
Nama je drago sve što je srpsko
Вам за прийом ми поклонимось низько.
Hvala na pažnjji što ste slušali nas
Завжди у гості чекаємо Вас!

Автор: Марія Мазур

Вікно: Випуск 5

Тільки у Львові

После пута који је трајао 27 сати, свакако смо једва чекали да стигнемо у студентски дом. Радовали смо се топлом тушу и одмору, али је наша срећа кратко трајала, јер нам је речено да кроз сат-два имамо предавања... Знајући да нас чека дуг дан, отишли смо на ручак у ресторан Пузата Хата. И наш боравак у Украјини је почeo!

*Вођа пута,
Александар Мудри,
ужива у традиционалној
храни Украјине.*

Добродошли у Лавов – прелеп град у западној Украјини који је добио име по краљу Лаву Даниловичу (1228.—1301.), сину краља Данила Романовича.

Град лежи на брежуљцима, просечна надморска висина износи 289 м, док је брдо Високи Замак највиша висинска тачка Лавова са својих 409 м надморске висине. Имали смо ту част да нас наше драге колегинице из Украјине одведу тамо.

Споменик краљу Данилу у Лавову

*Милица Радуловић
са колегиницама на
Високом Замку*

Већина улица у Лавову је од калдрме која му даје посебан рустичан изглед. Архитектура града је прелепа, а зграда опере и Трг Ринок посебно одузимају дах. Лавов је признат као украйин-

ски главни град културе у 2009. години. С тога смо сваког дана имали различите екскурзије по музејима, замковима и сличним атракцијама. лично ми се највише допао Золочивскиј замак, Шевченковиј гај – музеј народне архитектуре на отвореном, етнографски музеј, музеј пива и фабрика чоколаде.

Шевченков гај

Вікно: Випуск 5

Музей пива

Ипак, поред свих тих музеја и замкова, рекло би се да нам је најјачи утисак оставио кафе-ресторан Кријивка који је врло специфичан. Пити медовуху и изговарати лозинку

”Слава Украјини” на самом улазу под присмотором наоружаног војника је посебан осећај.

*Александра Швабић
испја пиће
добродошлице*

Аутор: Милица Радуловић

Український менталітет

Сваки народ има неке своје особине којима се разликује од других народа. Карактер Украинаца није ни бољи ни лошији од других народа; он постоји такав какав јесте са свим својим врлинама и манама. Током нашег боравка у Лавову приметили смо многе сличности, али и разлике између менталитета Срба и Украинаца. Оно што је заједничко и једнима и другима је веома изражена гостољубивост. Додуше, Українци приликом упознавања делују помало резервисано, али након мало времена постају отворенији и изузетно пријатни за разговор. Људи у України делују прилично смирено и дисциплиновано, за разлику од Срба који су углавном мало темпераментнији. Смисао за хумор и оптимизам вредан дивљења су такође ствари које повезују наше народе, нарочито ако се узму у обзир околности у којима живимо и једни и други.

Автор: Небојша Алексић

Криївка

Ко год оде на неко путовање већ у самом путу одреди себи приоритете. Неко се посвети знаменитостима, неко пожели да испроба све што локална гастрономија има да понуди, неко се ужели шопинга, а неко иде пре свега да добро попије! Е, па оно што треба да знате је да Лавов има за сваког по нешто и нешто за све. И, наравно, када се уморите од преподневних предавања и по-подневне шетње – свраћате у Кријивку.... Сам чин одласка тамо је само по себи својствен и специфичан. Ко не зна шифру – нека се не нада да ће ући унутра.... Након шифре „Слава України“ коју морате рећи господину на улазу обавезна је и домаћа медовача. А сам ентеријер је крајње занимљив: ратна тематика, специфична храна и пиће. Занимљива чињеница да је медовача јефтинија од чаја за читаву једну гривњу, тако да се тамо одмах у старту зна ко има новца. Наравно, не иде пиће без добре закуске... Можда на том пољу и не добија награду за економичност, али ретко где ћете имати прилику да грицкate свињске уши, до маће кобасице или можда димљена крилца... И онда кад завршите са свим тим, при изласку, видите да можете да потрошите још новца на веома занимљиве сувенире.. Можете наћи свашта, од привезака, мајица, кригли и осталог посуђа до реплика бомби и полуаутоматских пушака. Или, ако сте баш луди, као неки, потрошићете 45 гривњи на мени Кријивке! Али, верујте, вреди..... Свратите!

Автор: Немања Петровић

Руска улица

Када смо кренули онако сви колективно из Београда, нисам знала куда тачно идем. Све што сам знала је да је град у Украјини, тачније на западу Украјине, да није пуно велики и да се зове Лавов.

Причали су нам и причали о легендама које су везане за Лавов, о лавовској храни, о националом пићу. Тај украјински дух сам осетила у Кијеву прошле године, али када сам спустила свој розе кофер на тло железничке станице (занемаримо што сам умало сломила точкиће на степенице) и кренула ка излазу имала сам шта и да видим – почетак једног бајковитог града. Док смо у таксију пролазили кроз центар, град је изгледао чисто, уредно, ма сјајно... Али бајка почиње када ваше ноге прошетају калдрмом која је свуда по граду...

Одмах пошто смо се сместили, кренули смо на факултет и сазнали да смо „у кругу двојке“. Спуштајући се до центра нисам престајала да понављам „јао, види ово, како је лепо, као у причи, нестварно“... А онда је трамвај скренуо у улицу Руска.

Руска улица је у самом центру Лавова и затворена је за саобраћај, осим за трамваје, који јој дођу као нека врста украса. Она је центар свих дешавања, јер полази од Трга Ринок, која представља срце града. Руска улица повезује све, када научите где је она – свака оријентација у центру постаје веома лака. Шетајући тако калдрмом Руске улице, гледајући на предивне ружичасте, беж, пастелно жуте, светлозелене, лубичасте зграде, помислих да сам ван стварности... Толика лепота и топлина на једом месту! Све те зграде, све те предивне фасаде и боје на њима, клупице испред њих, жардињере са цвећем које се налазе свуда, и заједно све оно што се налази на Тргу Ринок не би било то када не би било улице која ту целину додирује и чини је живом.

Руску улицу чини још један неизоставни део, а то је њен угао са Српском улицом, која је сече по самој средини. Српска улица поседује фабрику чоколаде, а Руска улица пржионицу кафе. Та два укуса, та два света истих боја, две сестре – кафа и чоколада - чине једно савршено искуство које се у Лавову може срести и пробати. И зато су улице Руска и Српска нераздвојиве, зато увек иду једна уз другу, зато не могу једна без друге – оне једноставно чувају укусе, доживљаје и задовољства која се памте.

Аутор: Тамара Синђић

П'ять хвилин по-українськи

Щоб по-справжньому відчути і зрозуміти якесь місто чи країну, потрібно не лише побувати в усіх визначних місцях, де зазвичай збираються туристи, але й жити повсякденним життям – харчуватися в місцевих ресторанах і їdalьнях, користуватися громадським транспортом, сходити на концерт, футбольний матч або виставу... Саме в цьому можна побачити ментальність народу, зрозуміти його звичаї та традиції.

Отже, якщо у вас немає крил, то в будь-якому місті вам доведеться користуватися яким-небудь видом транспорту. Львів дуже особливe місто: всупереч тому, що більша частина міста знаходиться під бруківкою, яка, звичайно, прикрашає місто, але й перетворює звичайну прогуллянку на авантюру в стилі «як дістатися до певного місця, але так, щоб не повивертати ноги і не поламати підбори», львів'яни дуже люблять ходити пішки, а майже всі українки ходять на високих і надзвичайно тонких підборах. Любов до ходи вплинула на українське розуміння відстані і часу: якщо українець вам скаже «це недалеко, трошки пройтись, хвилин п'ять», – можете розраховувати на 20 хвилин швидкої ходи. Тому ми надавали перевагу маршруткам, трамваям і таксі.

Студенти, які ще ніколи не були в Україні, здивовано спостерігали за тим, як люди передають гроші за проїзд і навіть не намагаються їх вкрасти. Ціни здивували нас не менше – 1,5 гривні за проїзд ще досі здається нереальним. Ale це не завадило деяким з нас юхати зайцем, що дало нам можливість всюго за 30 грн придбати унікальний сувенір – штраф за безквитковий проїзд. Українцям, звичайно, такі сувеніри абсолютно не потрібні, тому пасажири виявляють неймовірну солідарність: майже всі, коли виходять з трамваю, віддають комусь свій закомпостований квиток. Нашу увагу привернув і той факт, що, на відміну від сербів, українці завжди поступаються місцем дітям, вагітним жінкам, інвалідам і людям похилого віку.

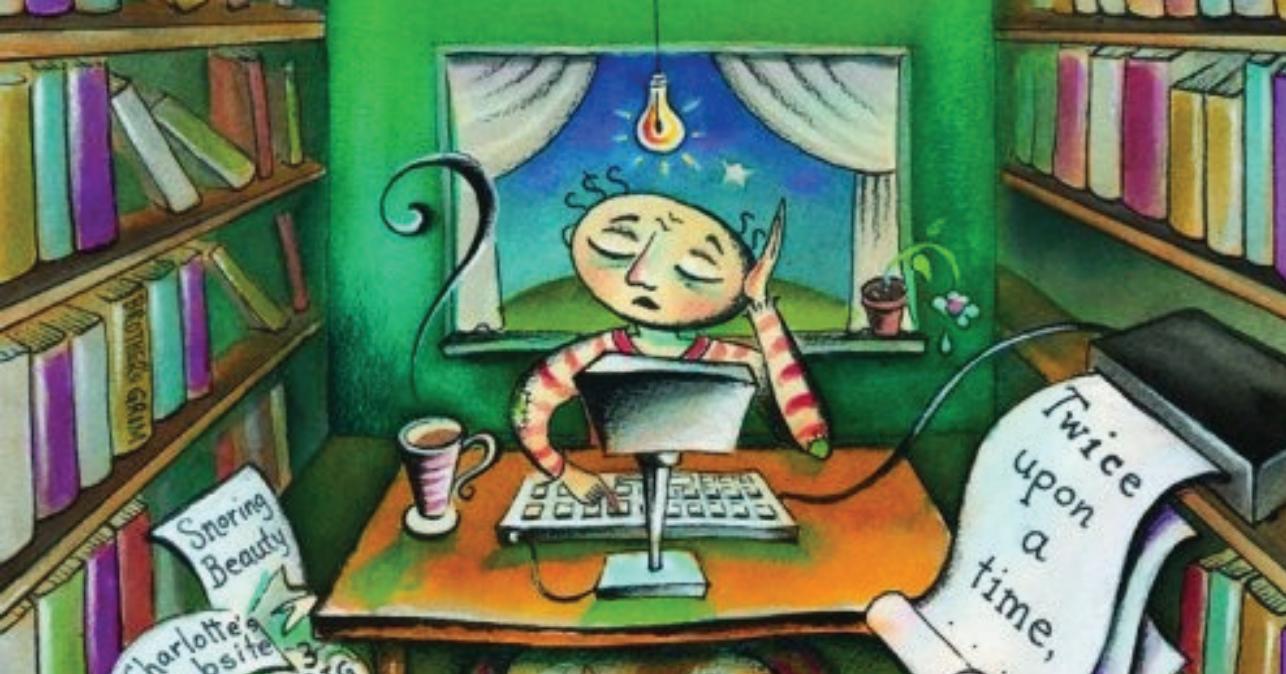
Більш за все нам сподобалося львівське таксі, тому деякі з нас викликали його ледь не щодня. З одного боку, доїхати в інший кінець міста всюго за 30 грн (а якщо їде четверо людей, то по 8 з кожного!!!) – це дуже вигідно, з іншого – завдяки нам майже всі таксисти «Оптимального таксі» отримали нагоду побувати на Пасічній 22. Взамін вони розповідали нам цікаві історії про Львів, про український побут, ментальність, різницю між Сходом і Заходом, рекомендували нам місця для відпочинку, а один з них навіть подарував мені невеличкий сувенір за «знання української мови, чудове розуміння політичної ситуації в Україні і більш-менш правильний вибір».

Автор: Драгана Василієвич

Львів

Усім відомо те, що Київ – столиця України, але й те, що Львів являє собою її культурну столицю. Про українську гостинність можна говорити лише з досвіду. Нам пощастило, і ми познайомилися з цікавими, розумними людьми. Вони нам розповідали про українську культуру, сучасність і традицію, показали нам місця, які туристи не можуть знайти самостійно, розмовляли з нами українською мовою. Крім того, ми могли побачити, як вони малюють, готують, читають вірші, пишуть поезію, грають на різних інструментах, проводять свій вільний час. Нам було дуже приемно спілкуватися з ними, пити каву, гуляти й дивитися на Львів їхніми очима. У трьох словах: Львів – гарний, магнетичний та незабутній. Перебуваючи у ньому, ми оцінили гостинність львів'ян, високий сервіс міста та отримали незабутні враження про Львів. Ми впевнені, що обов'язково повернемося до Львова ще раз для того, аби знову відчути неповторний дух Міста Лева.

Автори: Даніела Майсторович, Тамара Зуканович

Стваралаштво студената

Творчість студентів

Изабране песме

Крилатице,
Песмо,
Заведи све блудне снове!
Пресуди!
Поведи!
Услиши све страхове нове!
Гостионичарко,
Земљо,
Дочекај сирове кости развратне!
Удоми!
Напоји!
Све гладне гркљане насладне!
Хранитељко,
Тамо,
Забрани све звезде озлосвећене!
Разори!
Прогутај!
Стрпљења и молитве посвећене!
Богињо,
Тајно,
Запечати све горе И путе!
Истрај!
Покори!
Све добровоље вечно да ћуте!
Прах под скутом твојим
У пламен бива ли?
Кад топлота загрљаја
празних у груди се уруши,
Наставља ли касом онај исти дах
Што пресече сате моје
На мртвило?

У студени
Што на длану десном
Векове ти туробно утискује,
За себе слутње из окова подиже,
Учине ли ти се кадkad неки минути
Од других дужи?
Одговори, драги,
Леди ли крв проклета вапаје у сате?
Од времена свих минулих
Одазове ли се које
На реч само твоју,
Сем живота
Уништених?
Очај на стражи
Ноћас дочекује кораке твоје
Затишјем кажи
Место где наде кајања стоје
Кад руке склопиш
Свестан да умиру очи једне
Стене отопиш
Да сувим песком напојис жедне
Светло се роди
На стазу храбрих смрт гледа
Сигуран ходи
Гори у сновидјењу једног погледа
Руке пружи
Нек окусе крв из немог ветра
Мачем поруши
Слап из росе што паде на недра
Око отвори
Прегази дине и небо и поља

Мрак покори
Сигуран додир и страдања болја
Одакле мрак
Силином својом колена ломи
Не, нисиjak
Гордост гној у душу удоми
Трулиш опет
Узалуд обећане беху висине
Умире покрет
Јер нема човека да се вине
Крах крила
Окована је тамница овога света
Не, ниси сила
Само из блата слика проклета

* * *

Бол и бес од стакла су ливени,
А душа витраж на себи носи,
Крхка и нежна у облак пада,
Од лома спокојство одзвони јаче...

Смех и страх су браћа по крви,
Ко стрела веза дланове рањава,
Ко суза лагано у језеро истеку,
Од таласа кап заплови даље...

Очај и срећа витези су горди,
О копља једно друго сатире,
Са крилатих коња у земљу пониру,
Над бојним пољем оаза је снова.

***

Недостојно бираш пут којим ходиш
Из табана твојих отрован бршљан избија
Растргни срце, у сумрак га водиш
Јама од мисли твојих је чистија

Охоло набрајаш речи тешке
А лакши од ваздуха сам си цео
Разбрајаш крстове, опомињеш грешке
Док у теби гори очај врео

Разјарен давиши из очију сенке
А да ни на трен мислио ниси
Да давно си гост њене теревенке
Да тражени нечист уствари ти си

Судијо горди, прекрсти песме
Што славој крпе гнушањем голим
Ти кусити нећеш са изворске чесме
Узалуд знање, Правда је ВОЛИМ!

Зорица Тодоровић

Феникс

Звездано небо крилима пара
Небески створ - тајанствен леп
Одевен у костим од врелог жара
Пламен му краси кресту и реп

Сав је кô скерлетна жеравица
Са очима као хијацант сјајни
Најлепши од свих митских птица
Ватре и воде царевић тајни

На земљи кад је - корача обувен
У чизмицама као владар прави
И златни венац, трновит чуven
Он часно носи на својој глави

Кад пада је као још једна комета
Ал' и тад се чују његове песме вреле
Како је он - ватренा птица света
У крило примио злу рану од стреле

У смртном часу, задржава дах
Букне, изгори и новог себе ствара
Као птић напушта прошлости прах
И поново моћан - небо крилима.

Вилински оберих

Једног јутра, све украјинске виле,
Под крошњом храста су се окупиле,
На већу су решиле да, стих по стих,
Сачине кроз песму један оберих!

Чврсто су уплеле храстово грање,
За здравље, срећу, мир и благостање.
Снопом жита венац обавијају,
Златом обиља све нас даривају.

Уплеле су цврхут, малог врапца звук,
Да оберих краси нежне песме лук.
Ту је и мала јабука црвена,
Симбол лепоте украјинских жена.

Додале су разне зелене траве,
За јунаке силне, веселе и здраве.
Шишарку са бора, од ливада цвет,
Да оберих краси цео један свет.
Плаву траку дуге, жутог сунца сјај,
Да бојама означе њихов завичај.

Лазар Лапац

Нова

Он првен,
Она боје наранџе.

Шоља пунча чаја,
Цвеће у папиру.

Она пише,
Он мисли.

Кренули.

Он води,
Она гура.

Направили стазе
Које још праве.

Желибор Тепшић

Вода

Уметност тока
Истиче
Постојаност
И њену вредност.
Вода је мајка,
Нацрт
И снага.
Уништава и чува,
Раздваја и спаја.
Раствара и ствара
Јер је Бог.
Живот.

Желибор Тепшић

Историја

Историју пишемо
Несвесно
Јер живимо
И радимо
Како једино знамо.

Како треба
Једноставно осећамо.

Еволуирамо,
Није да се мењамо.
Увек се препознајемо.

И што не видим
Приметим.

Не стидим се
Нити кајем
Због било чег што је било
Јер ме је
До несаломивости довело.

Крај увек покаже
Због чега је почетак (град)
Био потребан
И вредан.

Желибор Тепшић

Поезија

Коме требају стихови
И речи?

Идеје
Не могу да уоквирим.

Формулацијом, формом,
Фонтом,
Рукописом, бојом
Их нагрдим.

Оштетим,
Поружним,
Унаказим.

И све губи смисао.

Најбоље мисли
Нисам никада написао.

Све су романтичне
И вредне
Док не постану слова.
Што више
Причам,
Мање сам разумљив.

Што више пишем,
Мање речи користим.

Треба
Да
Ућутим
Да
Престанем
Да

Желибор Тепшић

Мучење

Учимо стално.

Знамо само
Колико желимо.
Знање је предност
И моћ.

Држи га за врат,
Па зајаши,
Контролиши.

И њега и њим.

Желибор Тепшић

Математика

Желим да те множим и сабирам,
Одузимам, рачунам.
А опет...

Не желим и нећу да те делим,
Јер ти ниси разломак
Него цео број.

И то онај паран,
Мој.

∞ запремина,
Скуп мојих формула.

Ти си моја једначина
И желим да те докажем
На небројено начина.

Уклониш заграде,
Витичасте, углате и обле
И резултати се промене.

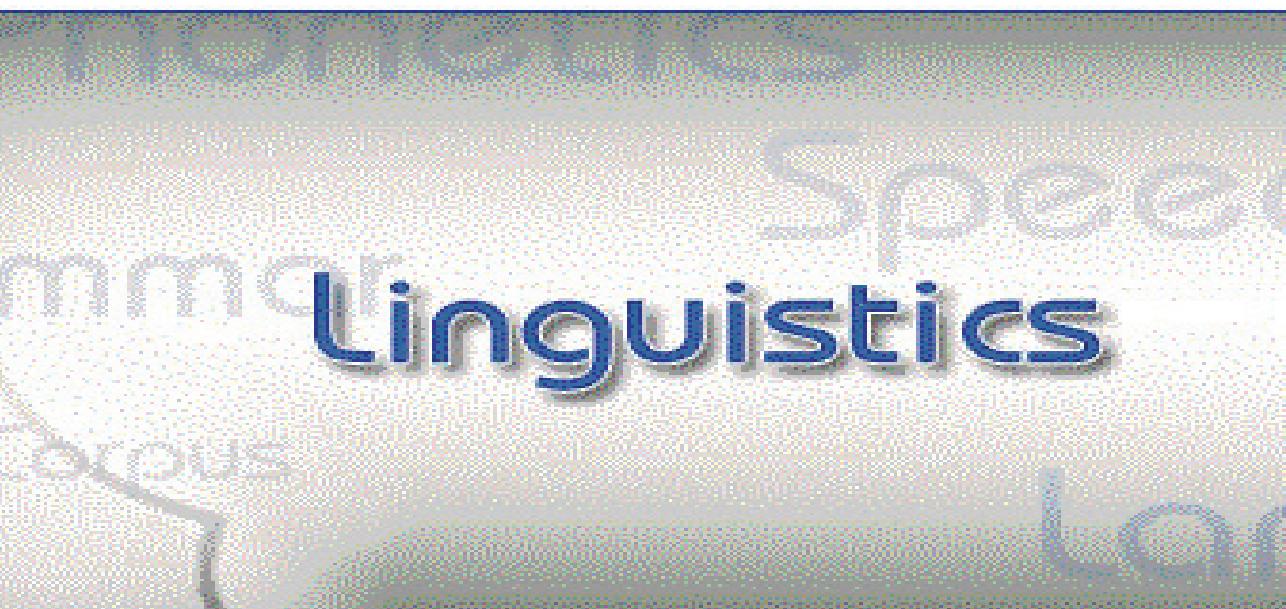
Желибор Тепшић

Студентска истраживања

Дослідження студентів

*Желібор Тепшич,
Філологічний факультет*

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСУ І ПРОСТОРУ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА СЕРБСЬКІЙ МОВАХ

Вступ

Погляд на світ закладений у мові, кожна мова по-своєму його відображає, а витоки людського досвіду знаходимо у фразеології, яка є однією з найважливіших складових мовної картини світу. Часові та просторові відношення яскраво представлені у фразеології. Час та простір – поняття філософські, вони відображають дві фундаментальні риси процесів, які відбуваються з матеріальними тілами.

У нашому дослідженні ми використовували такий метод вивчення лексики, як метод семантичного поля. Матеріалом для наукової роботи слугували «Мали српски фразеолошки речник» Джорджа Оташевича та «Словники України. Фразеологія: Інтегрована лексикографічна система». Фразеологічні одиниці обиралися шляхом суцільної вибірки.

Мета розвідки – дослідити фразеологічні одиниці на позначення часо-просторових відношень у сербській та українській мовах, тобто, розглянути та порівняти функціонально-семантичну специфіку фразеологізмів на позначення часових та просторових відношень.

Мета передбачає розв'язання таких завдань:

- 1) класифікувати зібрани фразеологізми за фразеосемантичними групами;
- 2) проаналізувати та порівняти фразеологічні одиниці у межахожної фразеосемантичної групи.

1. Поняття про семантичне поле

Семантичне поле, термін, що вживається в лінгвістиці найчастіше для по-значення сукупності мовних одиниць, об'єднаних якимись загальними (інтер-гральними) семантичними ознаками [2]. Семантичне поле має такі властивості:

1. Семантичне поле інтуїтивно зрозуміло носію мови і є для нього психоло-гічною реальністю.
2. Семантичне поле автономне і може бути виділено як самостійна підси-стема мови.
3. Одиниці семантичного поля пов'язані тими чи іншими системними се-мантичними відносинами.
4. Кожне семантичне поле пов'язане з іншими семантичними полями мови і в сукупності з ними утворює мовну систему [2].

Елементи окремого семантичного поля пов'язані регулярними та систем-ними відносинами, і, отже, всі слова поля взаємно протиставлені один одному.

Л.М. Васильєв відзначає, що семантичне поле сприймається носіями мови як певне самостійне об'єднання, співвідносне з тією чи іншою областю людсь-кого досвіду, тобто психологічно реальне [6].

Поля парадигматичного типу, одиницями якого є лексеми, які належать до однієї частини мови і об'єднані спільною категоріальною семою у значенні, нерідко також іменуються семантичними класами або лексико-семантичними групами.

Л. М. Васильєв пропонує іменувати тільки такі семантичні класи слів, чле-ни яких пов'язані регулярними опозиціями.

Фразеосемантичною групою (ФСГ) іменується велика за обсягом група слів, які об'єднані базовим семантичним компонентом. Семантичний компо-нент узагальнює кілька різних родових сем, позначаючи клас предметів, оз-нак, процесів, відносин.

А. Вежбицкая разом з іншими вченими висунули близько 60 кандидатів в універсальні елементарні смисли. Серед виділених категорій вони врахову-ють природні семантичні угруповання, такі як час, простір і ін. А. Вежбицкая в полі часу виділяє такі семантичні групи, як «зараз», «після», «до», «довго», «недовго», «деякий час» [6].

Сучасні дослідження лексико-семантичних полів фокусують свою увагу на так званій конкретній лексиці. На нашу думку, аналіз подібних угрупувань аб-страктної лексики є не менше цікавим та перспективним напрямом сучасних досліджень у галузі лінгвістичної семантики.

2. Фразеосемантичні групи фразеологізмів часу

Людина живе з гострим відчуттям часу, адже час ділить життя на вікові періоди, пов'язані з діяльністю людини; час відображає послідовність подій у світі.

У нашому дослідженні фразеологічні одиниці, що виражаютъ час, були поділені на наступні фразеосемантичні групи, об'єднані базовим семантичним компонентом:

- 1.ФСГ, що відображає поняття «рано – пізно».
- 2.ФСГ, що відображає поняття «давно – недавно».
- 3.ФСГ, що відображає поняття «минуле – майбутнє».
- 4.ФСГ, що відображає поняття «завжди – ніколи».
- 5.ФСГ, що відображає поняття «зараз – потім».
- 6.ФСГ, що відображає поняття «своєчасність – несвоєчасність».
- 7.ФСГ, що відображає поняття «довго – недовго».
- 8.ФСГ, що відображає поняття «швидко – повільно».
- 9.ФСГ, що відображає поняття «постійно, часто – рідко, іноді».
10. ФСГ, що відображає поняття «молодість – старість»
11. ФСГ на позначення астрономічного часу.

Розглянемо усі групи детальніше.

1. «Рано – пізно»

1) Фразеологічна підгрупа, яка відображає поняття «рано», в українській та сербській культурах відіграє важливу роль. Здавна селяни посилено працювали, виконували важку роботу, а оскільки роботи було багато, то їм доводилося вставати рано. Час був дуже цінним, тому селяни не витрачали його даремно. Поняття «рано» цінувалося сербами та українцями, воно було уособленням працьовитості й успіху в справах: *ні світ ні зоря; як трохи засіріє; вставати з півнями; хто рано встає, тому Бог подає; рання пташка; до схід сонця; до світ сонця; із сонцем.* У сербській мові: *у цик зоре; преварити зору; устати са првим петловима; ко рано рани, две среће граби;*

В українській культурі для вираження поняття «рано» використовується образ півня, рідше – жайворонка, сонця. У сербській – півня та зорі. Ідіоми вживаються тоді, коли мова йде про людину, яка встає дуже рано.

В основному оцінка таких фразеологізмів позитивна, але також може бути і негативною, зокрема, коли йдеться про ранній вечір: *лягати спати з курми; легати са кокошкама*. Люди, що рано лягають спати, вважаються в народі ледащими.

2) Фразеологізмів з тематикою «пізно» не так багато, і для них характерна як позитивна, так і негативна оцінка, але також можуть бути і нейтральними, позначаючи ніч як частину доби після півночі: *глуна ніч; глуво доба*. Самі по собі ці фразеологізми не мають негативної конотації, але вона реалізується в контексті: *«Хай не святенница, недоторка, – а так шалатися в глупу ніч!»* (Л. Костенко). Ніч призначена для того, щоб відпочивати, тому виходити на вулицю вночі вважається незвичайним, навіть неприємним. Окрім того вночі має бути тихо, тому порушення цієї тиші також сприймається негативно: *«Данил Ивановичу, зашто сте тако нервозни? Хармс: И ви бисте били када бы вас неко узнемираю у глуво доба ноћи са оваквим тричаријама»* (Берислав Благоєвић).

Рідше фразеологізми із значенням «пізно» виражаютъ дію: *краще пізно, ніж ніколи; бοлье икад него никад*.

Для слов'янської людини характерна запальність, емоції затьмарюють розум, тому спочатку дія відбувається, а вже потім осмислюється: *після бйки кулаками не махаютъ; нічого не поробиш; якби ж знаття; лако је бити генерал после битке; шта је било, било је*.

2. «Давно – недавно».

1) Українській та сербській фразеології притаманна тенденція перебільшувати що-небудь, особливо, якщо це стосується поняття «давно»: *з давніх давен; скільки літ, скільки зим; већ та доба; далеки дани; давних дана*. Для того, щоб показати, що подія відбулася давно, використовуються імена та поняття з Біблії, казок, історичні події і т. д.: *Адамові часи; від потопу; за царя Гороха; за царя Опенька, як земля була тоненька; з давніх давен; од Адама и Еве; кад је Бог по земљи ходао; Бог те пита када; од Марије Терезије; од Кулина бана*.

2) Фразеосемантична група на позначення поняття «недавно» знаходитьться на периферії, нами знайдено лише один фразеологізм: *без року тиждень*. Проте значення «недавно» реалізується в інших фразеологізмах як вторинне, наприклад: *Она се већ виђала са другим, а он се још није ни охладио*.

3. «Майбутнє – минуле»

1) Нашим народам притаманна віра у неминучість подій, які мають відбутися. У сербській та українській фразеології виявляється споглядальне ставлення людей до майбутнього, свого роду пасивність: *чому бути, тому бути; що буде, то буде; час покаже; поживемо, побачимо; як Бог дастъ; шта Бог*

Вікно: Випуск 5

да; нешто се иза брда валь; не зна се шта носи дан, а шта носи ноћ; има дана за мегдана; неће бити ништа добро; било како му драго.

Ідіома *курчат по осені* рахують означає, що все може змінитися в майбутньому. Образ курчат використано невипадково, тому що їх кількість до осені може змінитися внаслідок таких причин, як хвороба, напад хижих птахів і т.д. Тобто все може ще змінитися.

Нами виокремлено кілька фразеологізмів на позначення недалекого майбутнього: *виси у ваздуху; данас-сутра; бути на носі; сьогодні-завтра.*

2) Фразеологізми з поняттям «минуле» вказують на відступну, пасивну позицію: *що було, те було; що було, те загуло; втраченого часу не повернеш; що було, бур'яном поросло; що було, травою поросло; било и битисало; било како било; било, па и није; било, па прошло; дошло, па прошло; шта би, би; шта је било, било је; шта му је - то му је; где пукло да пукло.*

Фаталізм призводить до того, що життєві перешкоди здаються непереборними, отже, немає сенсу вживати будь-яких заходів, щоб подолати несприятливу ситуацію. Тому у сербській та українській мовах багато фразеологізмів на подібну тематику і в основному вони мають негативну оцінку.

Люди часто посилаються на минулі часи, оскільки в минулому було краще, ніж зараз: *добрі старі часи; свого часу; добра стара времена.*

4. «Завжди – ніколи»

1) Абстрактне поняття «завжди», відображене у фразеологізмах, характеризується певною поетичною піднесеністю. Зазвичай такі фразеологізми стосуються дружби, любові, вдячності і ненависті: *до кінця віку; на віки вічні; на вічні часи; на все життя; до самої домовини; до останнього подиху; раз і назавжди; доки світу і сонця; до сьомого коліна; док је сунца и месеца; дан до века; од сада па заувек; до последњег даха; до судњег дана; везати се смртним чвorum.*

2) Фразеологізми зі значенням «ніколи» у сербській та українській мовах переважно мають негативну конотацію: *до нових віників; як рак на горі свисне; як на долоні волосся виросте; як виросте гарбуз на вербі; як виросте трава на помості; ні тепер ні в четвер; кад на врби роди гроже; кад на врби роде свиrale; једног лепог дана; куков дан; куково лето; када се змрзне пакао.*

З прикладів видно, що образна складова дуже різноманітна. В українській культурі використовується образ рака, оскільки він не має здатності свистіти, отже, певна ситуація або явище ніколи не відбудеться. У сербській культурі використовується образ пекла, яке ніколи не замерзне тощо. Асоціації у різних людей різні. Чому різні культури вибирають ті чи інші обrazи у фразеологізмах, пояснити важко, але логіку образних виразів простежити досить легко.

5. «Зараз – потім»

1) Фразеологізми зі значенням «зараз» обширно вживаються у сфері послуг, вони позбавлені образності заради уникнення непорозуміння та максимально короткі задля економії часу. Це фразеологізми на зразок: *одну хвилину; секунду; хвилиничку; з хвилини на хвилину; исти час; само моменат; само тренутак.*

Виокремлюється група фразеологізмів зі значенням «до моменту мовлення»: *до дана данашњег; до наших днів.*

2) У слов'янській культурі люди звикли виконувати роботу не поспішаючи, часом навіть зволікати з її виконанням. Про це свідчать фразеологічні одиниці: *робота не вовк, в ліс не втече; відкладти до кращих часів; відкладти в довгий ящик; посао нигде не бежи і под.*

Однак є фразеологізми, які засуджують лінь: *Не відкладай на завтра те, що можна зробити сьогодні; чим швидше, тим краще; што можеш данас не оставляй за сутра; што пре, то болє.* У сучасному розмовному мовленні використовуються іронічно перероблені фразеологічні одиниці на зразок: *све што можеш данас, остави за сутра; не відкладай на завтра те, що можна взагалі не робити.*

6. «Своєчасність – несвоєчасність»

1) Своєчасність в українській культурі цінується (особливо в ділових відношеннях) і має позитивну оцінку: *куй залізо, поки гаряче; готови сани влітку, а віз взимку; час каміння розкидати і час збирати; до часу; хвилина в хвилину.* Подібні фразеологізми присутні і в сербській мові: *жельезо се кује док је вруће; тачно у секунд; за доба; на добу; у сретно доба; у прави час.* Проте фразеологічні одиниці типу *в останній момент; в останню хвилину; у задньи час; у последнем тренутку; дванаести час у пет; до дванаест мають негативну конотацію*, оскільки йдеться про можливість запізнення.

2) Поняття «несвоєчасність» може мати різні відтінки. Воно має як позитивне забарвлення, так і негативне, все залежить від ситуації: *ніби сніг на голову; як грім перед ясного неба; непроханий гість гірше татарина; як обухом луснули по голові; коли попало; као гром из ведрог неба; као снег у юлу.*

Поняття «несвоєчасно» охоплює значення «зарано»: *поперед батька в пекло; трчати пред рудо; ићи грлом у јагоде; отићи без дана (вторинне значення);* та значення „запізно“: *встшигнути з козами на торг; в свинячий голос; прошла баба са колачима; касно Марко на Косово стиже; доћи на амен.*

7. «Довго – недовго»

1) Поняття «довго» в українській мові найчастіше асоціюється із старістю: *доки ноги носять; до білого волосся; до сивого волосся.* Тоді як в сербській з чимось неприємним, наприклад, голодом: *отегнути се као гладна година; отегнути се као гладан дан.*

Але поняття «довго» - відносне. Якщо йдеться про важку, виснажливу роботу, то навіть один день може здаватися «довгим»: *від світанку до смеркання; від зорі до зорі; цілий божий день; од ютра до мрака; од ютра до сутра; од звезде до звезде; цели боговетни дан.*

2) В обох культурах присутнє усвідомлення того, що все швидкоплинне і всьому є своя межа, кінець: *ніцо не вічне під сонцем; ништа није вечно.* Образи місяця і сонця постійні, тоді як деякі явища і предмети мають свій кінець, тобто період їх існування недовгий. Українцям та серbam часом притаманний пессимізм: погане триває довго, а хороше – недовго (*хороше швидко закінчується; све што је добро кратко траје*).

8. «Швидко – повільно»

1) Фразеологізми переважно позитивно характеризують швидкість: *з нальоту; не встиг рота відкрити; не встиг оком кліпнути; за лічені секунди; на льоту; одна нога тут, друга там; за один мах; за одним духом; в темпі вальсу; час послан; час брже; док си рекао бритва; ни пет ни шест; док кажеш кекс; док пущнеш прстима; не стићи зубе обелити; док би дланом о длан; у трен ока; час затим; у један трен; за тили час; као из пушке; филмском брзином.*

Але часом „швидко“ означає неякісно, поспіхом: *поспішиши – людей наスマшиши; шта је брзо то је кусо.*

2) «Повільно» має позитивну конотацію і значення «як слід», «ретельно», «з розумом»: *повільшише ѯдеш – далі будеш; Москва не одразу будувалася; три пута мери, једном сеци; ни Рим се није изградио преко ноћи.*

9. «Постійно, часто – рідко, іноді»

1) Фразеологізми цієї групи переважно мають нейтральну оцінку, яка повністю залежить від того, про що говориться: *кожен божий день; день у день; кожний раз; не раз; що не день; що божий день, і вдень і вночі, денно і нощно; од бешике до мотике; сваки боговетни дан; и дан и ноћ; дан до ноћи; дан за даном; дан на дан; из дана у дан; сваки час; дању и ноћу; од колевке до гроба.*

2) Те ж саме можна сказати і про опозиційну групу «рідко, іноді»: *час від часу; інший раз; раз на віку; ні вдень ні вночі; ту и тамо; од времена до времена; с времена на време; сваке преступне године; једном у никад.*

Фразеологізм *раз та гаразд* має значення «хоч рідко, проте добре», що зближує його з фразеологізмами попередньої групи (*постішиш – людей настішиш; повільшише ідеш – далі будеш*).

10. «Молодість – старість»

Група фразеологізмів на позначення дитинства невелика і нейтральна за емоційним забарвленням: *бути в пелюшках; смоктати мамину цицю; бити у пеленами.*

Більша за кількістю група на позначення молодості. Ці фразеологізми можуть мати як позитивну, так і негативну оцінку. Якщо наголошується на незрілості, недостіченості людини, використовується її порівняння з дитиною: *ще молоко на губах не обсохло; жовторотий* (порівняння з пташеням); *пішки під стіл ходить; ще мак росте в голові; мирише на млеко; тек престао сисати; пишки по песку; жутокъунац.* Подібне значення мають фразеологізми, що роблять акцент на переходному віці хлопців: *пушок під носом; зелений-молодий; юш није избила прва маль; није се юш почeo бријати.* Про дорослого хлопця кажуть *ходити під вусом*, говорячи про його зрілість і серйозність. Або *пуне доби* на позначення переходу з підліткового віку до дорослого.

З іншого боку, серби та українці асоціюють молодість з розквітом, силою, з найкращим періодом життя, енергією, зі значними перспективами: *у розквіті років; цвісти як мак; у цвету младости; у напону снаге.*

Старість також має свої переваги та недоліки. Страість – це, перш за все, досвідченість, мудрість: *стара лисиця; старий вовк; стара закваска; старий сич; сива борода; стара кајла; стари вук; седа коса.* До старості люди ствляться з повагою: рання старість порівнюється з осінню, пізня – з зимою.

Старість як віковий період позначають фразеологізми *бути у віці; в роках; бреме година; заїчи у године; човек у годинама; под старе дане; у позним годинама*, які позбавлені емоційного забарвлення.

Багато фразеологізмів на позначення вікового періоду старості в українській та сербській мовах мають негативне емоційно-експресивне навантаження і асоціюються 1) з непотребом: *старе луб'я; стара торба; маторо пувало;* 2) із фізичною і духовною слабкістю, обмеженістю, немічністю людини: *аж розсипається; ледве ноги пересуває; ледве дихає; на издисају; старе кости; једва хода;* 3) буркотливим характером і поведінкою, дивним, дратівливим по-водженням: *стара карга; стара відьма; стара дртіна; стара вештица;* 4) близькістю до смерті: *на ладан дихати; однією ногою в могилі; на краю могили; бити єдном ногом у гробу; мирикати на земльу; бити између живота и смрти; растајати се са животом.*

Смерть не сприймається трагічно, якщо йдеться про дуже стару і немічну людину, смерть розглядається як порятунок: *піти на той світ; отићи на онај свет.*

11. Фразеологізми на позначення астрономічного часу

Час є невід'ємним атрибутом світу, він почався із народженням світу й зникне, коли світ добіжить кінця. У кількісному (метрологічному) сенсі поняття час означає координати подій на часовій осі. На практиці це поточний час: календарний, обумовлений правилами календаря і часом доби.

У цій групі ми виокремили наступні семантичні підгрупи:

1. Фразеологізми на позначення різних періодів доби: а) день (з ранку до вечора): *білий день; перед білого дня; по белом дану; у по бела дана; усред бела дана*. Як бачимо, день асоціюється зі світлом; б) вечір: *женско доба (први мрак); в) ніч у свідомості людей – період відпочинку від важкого трудового дня: ніч-мати всіх пригортає, а день розганяє*.

2. Фразеологізми на позначення доби (24 години): *день і ніч – доба пріч*.

3. Фразеологізми на позначення днів тижня, зокрема, неділі – як кінця робочого тижня та суботи, що їй передує: *субота не робота, а в неділю нема діла; субота – не робота: помий, помаж та й спати ляж; як неділя, то й сорочка біла*.

4. Фразеологізми, що позначають та характеризують пори року. Ця група фразеологічних одиниць в українській мові тісно пов'язана з хліборобським календарем, тому весна та літо – це пори важкої роботи, осінь – час збирати врожай, а зимою люди використовують результати своєї праці: *весна ледачого не любить; весняний день рік годує; літо запасає, а зима зідає; літо дає коріння, а осінь – насіння; восени і горобець багатий; зима спитає, де літо було*. У сербських фразеологізмах, пов'язаних з порами року, акцент робиться на погоді, що притаманна цьому періоду: *Баба Марта* (несподівані зміни погоди); *пасји дани* (спекотні літні дні). Останній теплий період осені українською називається *бабине літо*, а сербською – *михольско лето*.

5. Стійкі сполучки, що позначають свята. У сербській та українській мовах переважають стійкі сполучення слів, що стосуються позначення двох найбільших християнських свят – Різдва та Великодня: *Страсний (білий) тиждень; вербна неділя; Страсна п'ятниця; Велика субота; Чистий четвер; Велики дані; водени дані; часни дані; благи дані (блажни дані); Божји дан; некрштени дани*.

Семантика фразеологізмів на позначення часу та часових періодів є дуже різноманітною. Про це ствідчить велика кількість та якісна різноманітність виокремлених нами фразеосемантичних груп.

3. Фразеосемантичні групи фразеологізмів простору

Простір – це категорія філософська, основна форма матеріального світу. Розуміння простору є антропоцентричним, що відображається в мовній картині світу, адже світ розглядається як відношення спостерігача і спостережуваного.

Погляд на світ закладений у мові, кожна мова відображає його по-своєму. Витоки людського досвіду знаходимо у фразеології, яка є однією з найважливіших складових мовної картини світу.

Просторові відношення яскраво представлені в українській та сербській фразеології. Спостереження над просторовими фразеологізмами свідчать про існування двох груп з локальним і узагальнено просторовим значенням, які різняться між собою характером відтворення в мові просторових понять.

Найчисленнішою і найрізноманітнішою за своїми значеннями є група з узагальнено просторовим значенням. Сюди належать співвідносні з прислівниками фразеологізми, які вказують на відстань або напрямок у просторі. Якщо прислівники найчастіше нейтральні, то фразеологізми мають більші можливості для емоційної характеристики певних реалій і явищ дійсності. Наприклад, нейтральному прислівникові далеко, який указує на велику, кількісно не визначену відстань від мовця, відповідають кілька фразеологізмів: скільки око сягає; за тридев'ять земель та ін. Вони сприяють експресивному забарвленню мовлення і виражают суб'ективну оцінку відстані.

У нашому дослідженні ми виділили наступні фразесемантичні групи, об'єднані базовим семантичним компонентом на позначення простору:

1. ФСГ, що відображає поняття «далеко – близько».
2. ФСГ, що відображає поняття «скрізь – ніде».
3. ФСГ, що відображає поняття «пустий простір – заповнений простір».
4. ФСГ, що відображає поняття «невизначений – визначений простір»
5. ФСГ, що відображає поняття «обмежений простір – необмежений простір».

«Далеко – близько»

1) Просторові відношення яскраво представлені в українській та сербській фразеології, зокрема просторові відношення відстані «далеко – близько».

Просторове поняття «далеко» асоціюється із такими значеннями:

а) дуже далеко, на великій відстані від кого-, чого-небудь, туди важко дістатися і дуже важко звідти повернутися. Вони вживаються у художньому й частково у публіцистичному стилях та мають фольклорний і народнопоетичний характер: *за тридев'ять земель; в тридесятому царстві; на краю світу; за морями, за горами; иза седам гора и седам мора; на краю света; преко брда и долина; три дана јахања.*

б) нерідко фразеологічні одиниці на позначення просторового поняття «далеко» мають негативну конотацію і пов'язуються з глухим, необжитим місцем, найвіддаленішими краями, де перебувають не з власного бажання: *де ко зам роги правлять; де Макар телят пасе; куди ворон кісток не занесе; Богу*

Вікно: Випуск 5

иза леђа; где Бог свога нема; где је Бог рекао лаку ноћ; Богу иза ногу; где је ђаво рекао лаку ноћ.

2) Близька відстань виражається через відношення до особи, що виявляється у словах-компонентах фразеологізму – назвах частин людського тіла. Зокрема, значення «дуже близько» мають синонімічні фразеологізми *перед (самим) носом; під боком; під рукою; лицем у лице; на лицу места; око у око; очи у очі; на дохват руке; испред носа; добро да те у око не убоде.*

Фразеологічні одиниці *за два кроки; рукою подати; можеш да пълунеш; камен да добашиш* подібні своєю семантикою до попередніх, проте вживаємо їх для передачі більшої відстані.

У складі фразеологізмів із значенням невеликої відстані зустрічаємо також назви реалій, пов'язаних з оточенням людини (переважно це елементи побуту): *тин у (об) тин; двері в двері; врата до врат. Їх значення «поряд, недалеко один від одного» розкривається лише при діеслові «живти».*

«Скрізь – ніде»

1) Група фразеологізмів на позначення поняття «скрізь» досить обширна: *і тут і там; по всіх усюдах; по всіх світах; куди не плюнь; на кожному кроці; вздовж і впоперек; под Богом; на сваком кораку; уздуж и попреко; под капом небеском; на сваком юношку; на све стране.*

Ключовими компонентами нерідко виступають лексеми «очі», «дивитися»: *куди око сягає; куди оком кинеш; де не глянь; докле погляд допире; где год да погледаш.* Ця група фразеологізмів мотивована антропологічним фактором і пов'язана з впевненістю людей у достовірності сприйняття світу органами чуття.

2) Опозиційна група фразеологізмів невелика: *ні там ні тут; ні на один крок; нигде под милим Богом.*

«Пустий простір – заповнений простір»

Простір трактується також як середовище, утворене відношенням між речами. Відповідно до цього розрізняємо такі просторові відношення як пустий простір та заповнений простір.

1) Пустий або негусто заповнений простір позначають фразеологізми: *один як палець; ні одна жива душа; один як билинка в полі; один одинцем; один одним; нигде живе душе; трч', трч' па човек; сам самцат.*

2) На позначення переповненого простору використовуються фразеологізми: *курці ніде (немає де) голови простиromiti; голці (яблуку, маковому зерну) ніде впастi; ніде голки встрамити; ніде повернутися; ногою ступити ніде; один на одному сидять; один одному на голову лізуть; нема игла где да се спусти; єдни другима седе на глави; немаш где да станеш; као сардине.*

«Невизначений – визначений простір»

1) Багатими є фразеологічні засоби мови для передачі невизначених напрямків дії або руху: *на всі чотири сторони; світ за очі; куди ноги несуть; где погляд носи; у бели свет*. Позбавлені конкретності, вони вживаються при відсутності певної мети пересування для підсилення емоційно-експресивного відтінку повідомлення.

2) Найбільш конкретними з-поміж інших є фразеологізми, здатні називати обмежене в просторі місце (група з локальним значенням). Такі усталені словосполучення мають значення предметності і своїми семантико-граматичними функціями співвідносяться з іменниками. У фразеологізмів *поле бою; пташиний базар; зелена піщаца; бою поље; буре барута* відсутні слова-відповідники, вони виконують роль складної назви, тобто з точки зору відтворення явищ дійсності являють собою номінативні одиниці. Разом з тим значну частину локальних фразеологізмів становлять перифразні утворення з нормативно закріпленим у сучасній літературній мові значенням: *Новий Світ, Нови Світ* – Америка, *мати городів руських* – Київ, *Зем'я лала* – Голандія, *Колевка цивілізаціє* – Греція, які є синонімами до окремих слів і виступають як засіб вторинної номінації.

«Обмежений простір – необмежений простір»

1) Фразеологізми на позначення обмеженого простору умовно можна поділити на дві групи: а) перебування в обмеженому просторі примусово: *бути під замком; під (за) трьома (сіомома) замками держати; бити иза браве; бити с оне стране браве*; та б) добровільно: *сидіти у чотирьох стінах; не бачити світу Божого; бити затворен између четири зида; не видети белог Бога*.

2) Ця категорія співвідноситься з категоріями «скрізь» та «невизначений простір».

Українська та сербська мови мають розвинену систему засобів передачі просторових понять. За допомогою фразеологізмів передаються численні просторові відношення. Фразеологічні одиниці не лише дають образну характеристику або оцінку явища, а й відзначаються стилістичною своєрідністю, збагачують та урізноманітнюють мовлення.

4. Фразеологізми з компонентом «шлях» як поєднання ідеї простору та руху

Лексема «шлях», яка є водночас і результатом, і засобом пізнання простору, є одним з найважливіших символів у площині «людина – простір». Семантика фразеологізмів, що входять до семантичної сфери шляху, відображає численні аспекти взаємодії людини з близьким або віддаленим, видимим або уявним просторовими поняттями.

Вікно: Випуск 5

Фразеологізми з компонентами *шлях*, *дорога*, *путь*, *стежка* можна розподілити на наступні семантичні групи: 1) шлях як простір для руху; 2) шлях як «альтернативний» простір; 3) шлях як подія, що втілює ідею руху вперед та 4) шлях як життєвий цикл.

1. Шлях означає одну з важливих реалій простору, тому закономірним є використання цієї та синонімічних лексем в українській та сербській фразеології. Наприклад, фразеологізм *верстати дорогу* (*шлях*, *путь*); *узети путь под ноге* – прямувати, іти куди-небудь. Шлях може бути не тільки наземним, але й *повітряним* (*воздушни*) і *водяним* (*водени*).

2. Нові шляхи виникають разом із освоєнням різноманітних посторів людиною або іншими суб'єктами, що рухаються. Звідси фразеологізми *прокладати шлях*; *крчти путь*; *утабати стазу*. Фразелогізми *дорога терном заросла*; *стазе и богазе* означають непрохідну дорогу.

3. У фразеологічних сполученнях лексема «дорога» позначає всі основні фази та комплекси дій. Лексема «дорога» використовується при описі ситуацій просування вперед і перешкод, що трапляються на шляху: *перетинати дорогу*; *заступати дорогу*; *заказати дорогу*; *стояти на дорозі*; *дати дорогу*; *відкрити дорогу*; *обрізати шлях*; *прибирати із шляху*; *зупинитися на півдороги*; *пресећи путь*; *стајати на путу*; *уклонити са пута*; *показати путь*; *бити на путу*; *стати на пола пута*.

4. Осмислення життя як шляху є поширеною метафорою: *життєвий шлях*; *проміряти свій шлях*; *скінчити шлях*; *дороги сходяться*; *на Божій (останній) дорозі*; *обрати свою стежку*; *изабрати свої путь*; *животни путь*; *укрстити путеве*.

Якщо людина помилилася у виборі свого життєвого шляху, почала жити неправедним, грішним життятим, кажуть *збочувати зі шляху*; *зійти на криву дорогу*; *скренути са пута*; *іти погрешним путем*. Така людина може або сама *повернутися на правильний шлях*; *вратитися се на прави путь* або з чиеюсь допомогою: *вказати правильну дорогу*; *ізвести на прави путь*.

5. Фразеологізми з соматичним компонентом на позначення часо-простору

Принципи антропометричності фразеологічного фонду мови є аналогізації предметного світу у свідомості людини зумовлюють особливу значущість у номінативних процесах знаків частин людського тіла – соматизмів. Р. Леннекер однією з базових концептосфер свідомості вважає людське тіло, позначення частин якого використовують як найменування інших концептосфер.

Фразеологізми з соматичним компонентом формують різні фразеосемантичні поля залежно від ядерної стереотипної ознаки компонентів.

Символічність соматизмів людини зумовлена найвно-анatomічною картиною світу давньої людини. Людина сприймає світ органами чуття. Те, що вона здатна осягнути своїми органами, людина сприймає як реальний світ, те, чого не може осягнути, викликає сумнів, страх, невизначеність.

Чисельною є група фразеологізмів в українській мові на просторове поозначення «блізько»: *перед очима; лицем в лице (до лиця); лоб (лобом) у лоб; з-під (з-перед) носа; ніс у ніс (до носа); в потилицю дихати*. Фразеологізм *в потилицю дихати* має негативну конотацію, що пов'язується з порушенням особистого простору людини.

Поняття «далеко» українці виражают фразеологізмами з соматичним компонентом «око». Але такі одиниці позначають не надто далекий, реальний простір, такий, який можна осягнути органами зору: *куди око сягає*. Простір, який не можна осягти очима сприймається як нереальний, міфічний. На його позначення використовуються або фразеологічні одиниці казкового походження (*в тридесятом королістві*), що мають нейтральну оцінку, або фразеологізми з негативним забарвленням (*куди і ворон кісток не заносить*). Це пояснюється страхом людини перед невідомим.

Фразеологізми на позначення невизначеного простору використовуються в українській мові найчастіше як прокльони та мають негативну конотацію: *до черта в зуби; світ за очі*. Це знову ж таки пояснюється страхом перед дaleччю, подорож в невідоме можна побажати лише ворогові.

На позначення заповненого простору використовуються фразеологічні одиниці з соматичним компонентом палець, нога: *пальцем ніде (нікуди) ткнути; курці ніде (немає де) голови простромити; ногою ступити (стати) ніде*. Пустий, незаповнений предметами простір позначає фразеологізм *сам як мізинець*.

Досить обширною в українській мові є група фразеологізмів з соматичним компонентом, що означають поняття «скрізь»: *куди око сягає; куди око дістає; скільки сягає (бачить, обхоплює, захопить і т. ін.) око*. Тут йдеться про предмети чи явища, що знаходяться скрізь, але це поняття обмежується, оскільки йдеться лише про «скрізь» в межах зору. Те, що людина не бачить, вона не сприймає і не ідентифікує взагалі.

Щодо часових відношень в українській фразеології, то нами виокремлені наступні фразеологічні одиниці з соматичним компонентом: *як на долоні волосся виросте* – означає «ніколи»; *на швидку руку* – швидко; *з бородою – старий*, про анектод; *до сивого (білого) волосу – до старості*.

У сербській мові найчисельнішою є група фразеологізмів із соматичним компонентом на позначення поняття «блізько»: *прса у прса; лицем у лице; око у око; очи у очи; на дохват руке*. Як і в українській мові, фразеологізм *дисати у врат*, як і добро да те у око не убоде, означає «блізько», але має негативну конотацію. Негативний відтінок має і фразеологізм *једни другима*

Вікно: Випуск 5

седе на глави, що означає натовп. Існує в сербській мові фразеологізм на позначення конкретної віддаленості – *за длан*, тобто на ширину долоні. Долоня асоціюється у сербів з рівним, пласким простором *као длан, раван као длан*, в українців теж присутня така асоціація, зокрема у поєднанні з дієсловом «видно» *як на долоні*, тобто дуже добре, виразно видно, бо долоня рівна.

На позначення поняття «швидко» функціонують такі фразеологізми: *док би дланом о длан, у трен ока*, що відповідають українським *не встигти й в долоні сплеснути, не встиг і оком моргнути*. В українській мові є синонімічний фразеологізм із соматичним компонентом *вус: і вусом не моргнеш*, а в сербській – з компонентом *пальці: док пучнеш прстима*.

Фразеологізми з соматичним компонентом «нога» можуть означати антонімічні поняття, наприклад *од малих ногу* означає з дитинства, а *бити jedном ногом у грому* означає старість.

Деякі фразеологізми зберегли у собі соматичний компонент, але значення його втратилася, етимологію таких одиниць важко встановити, наприклад, *од бешіке до мотике*.

Отже, кількість фразеологізмів з соматичним компонентом на позначення простору невелика, але яскраво відображає уявлення українців та сербів про світ та певні риси їх менталітету. Хоча їх існують відмінності при перекладі фразеологізмів, але семантика та їх походження зрозумілі, значна кількість фразеологічних одиниць перекладається майже дослівно. Ключовими словами найчастіше виступають соматизми: *рука, лице, палець, мізинець, око, зуби, лоб, ніс, нога, потилиця, кістки, долоня, борода, волосся*.

Висновки

Під час написання роботи нами були зроблені наступні висновки:

1. Фразеологія відображає знання людей про світ. Час і простір є невід'ємними складовими існування матеріального світу, тому відображення часо-просторових відношень у фразеології є закономірним.
2. Лексико-семантична група фразеологізмів на позначення часу досить велика та різноманітна. Фразеологічні одиниці, що входять до її складу, можна поділити на антонімічні фразеосемантичні групи рано – пізно, давно – недавно, минуле – майбутнє, завжди – ніколи, зараз – потім, своєчасність – несвоєчасність, довго – недовго, швидко – повільно, постійно, часто – рідко, іноді, молодість – старість. Окремо була виділена фразеосемантична група на позначення астрономічного часу.
3. Кількість фразеологізмів на позначення простору менша. Фразеосемантичні опозиції не такі різноманітні, як в попередній групі. Нами були виокремлені та проаналізовані наступні: далеко – близько, скрізь – ніде, пустий – заповений простір, визначений – невизначений та обмежений – необмежений простори.

4. Фразеологізми з ключовим компонентом «шлях» поєднують у собі ідею простору та руху. Ця фразеосемантична група знаходиться на перехресті двох інших, часу та простору, тому і була виділена окремо. Оскільки наше життя - це рух, що триває до смерті, у народній уяві присутній образ «життєвого шляху».

5. Значна кількість фразеологізмів на позначення часо-простору зумовлена принципом антропометричності й аналогізацією світу у свідомості людини. Тому окремо проаналізована група фразеологізмів з соматичним компонентом на позначення часу та простору. Ключовими словами виступають соматизми: *рука, лице, палець, мізинець, око, зуби, лоб, ніс, нога, потилиця, кістки, долоня, борода, волосся*.

6. У фразеологізмах відзеркалюються світогляд, духовність, ментальність, естетичний світ і етична культура людини. Оскільки культура та світогляд українського і сербського народів мають досить спільногого, то і фразеологізми нерідко піддаються майже дослівному перекладу. Але здебільшого необхідно шукати близькі за значенням аналоги в мові перекладу.

Література

1. Важеніна О., Кучева А. Фразеологізми з соматичним компонентом: семантичний та етнокультурологічний аспекти

<http://www.experts.in.ua/baza/doc/download/movoznavstvo28.pdf>

2. Лексико-семантичне поле як структурний компонент та метод його дослідження <http://www.ukrlit.vn.ua/article/1055.html>

3. Поліщак Л. Вираження часових відношень у чеській фразеології http://www.nbuvgov.ua/portal/Soc_Gum/Vlnu_fil/2009_48/48_2009_035_Polishchak.pdf

4. Поліщак Л. Вираження просторових відношень у чеській фразеології http://www.nbuvgov.ua/portal/soc_gum/ps/2009_58/020.pdf

5. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологія сучасної української мови: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 494 с. <http://librarium.99on.com/zbook/suspir/mova/10/frazeologiya-suchasnoi-ukrainskoi-movi-ujchenko.html>

6. Цобенко О.В. Дослідження польової організації лексики у сучасному мовознавстві http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5I67RpDVXMJ:www.nbuvgov.ua/portal/natural/nvvnu/filolog_mov/

7. Чігашева М.А. Семантичне поле як метод вивчення лексики / М.А. Чігашева // Проблеми прикладної лінгвістики: Збірник матеріалів Всеросійського семінару / Під ред. канд. філол. наук А.П. Тимоніної. – Пенза, 2002. – С. 266-268. <http://www.mgimo.ru/files/16352/16352.pdf>

Вікно: Випуск 5

Джерела

1. Оташевић Ђ. Мали српски фразеолошки речник. – Београд, 2007 – 787 с.
2. Прислів'я та приказки про час та його супутників (дні тижня, місяці, пори року) <http://traditions.org.ua/usna-narodna-tvorchist/pryslivia-ta-prykazky>
3. Словники України. Фразеологія: Інтегрована лексикографічна система

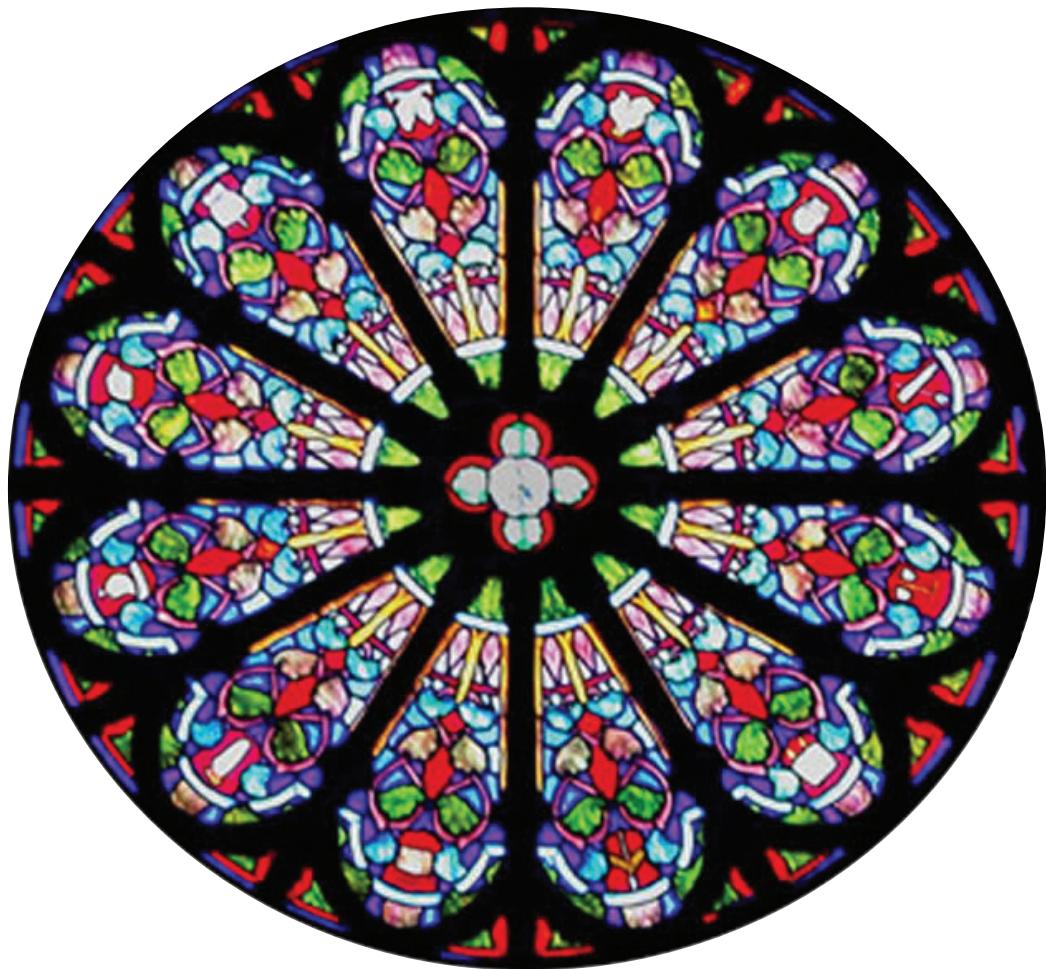
ВІКНО ПРЕДСТАВЉА:

Занимливости из света фильма, музыке и спорта

ВІКНО ПРЕДСТАВЛЯЄ:

Цікавинки зі світу кіно, музики та спорту

Orange love: Љубав у време револуције

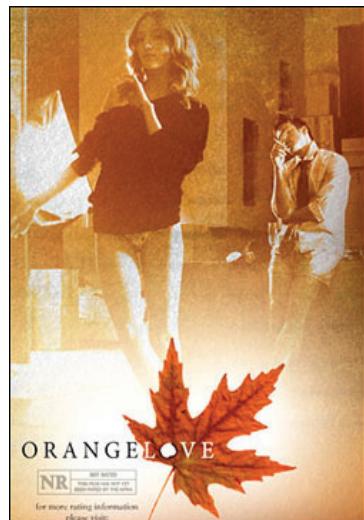

Orange love или на украинском језику «**Поморанчева любов**», је филм о снази воље и спремности људи на одређене ствари зарад егзистенције, болег живота и његовог олакшавања. У центру је љубавна прича која нас упознаје са двоје младих који почетком 2000-их покушавају да изграде заједнички живот у Кијеву. Филм је сниман 2006. године, док је радња смештена у 2004. када је

Кијевом харала Наранџаста револуција. Она је музичар, права украјинска девојка која се заљубљује у руског фотографа. Стицајем околности упознају човека који им предлаже да заиграју игру која ће им потпуно изменити животе...

Режисер овог остварења је Ален Бадоев, који је написао ову причу уз помоћ Олге Крижичевске. Мелодрама траје узбудљивих 92 минута и у главним ролама су Алексеј Чадов (који је већини познат из руског филма Девета Чета), Олга Макејева и Алексеј Вертински. У стварање овог дела је уложено 3 милиона долара, што је приметно у апсолутно сваком кадру. Сам квалитет изrade филма је на завидном нивоу. Ви сами просудите да ли је вредело тих пара. Али једно је сигурно, овај филм никога не оставља равнодушним. Кроз причу се све време провлаче два питања на која се до последњег момента траже одговори: «*Да ли знаш шта је то љубав? И на шта си све спреман зарад ње?*» У последњим минутима филма се ставља тачка, али да ли су пронађени одговори? Да ли љубав може да буде толико јака да победи све недаће и надомести људима оно чега су се због ње одрекли.

Главни јунаци су Катја и Роман – «босоноги» уметници, сањари у потрази за нормалним животом, идеалисти, креативци, заљубљени... Млади. Решавају да отпочну заједнички живот. Тада, у потрази за станом, упознају човека који им предлаже игру коју је веома тешко одбити. Игра има три правила: прво правило је да *не смеју имати никакав контакт са спољашњим светом*. Ни телевизор, телефон, новине... Ништа. Друго правило је да *све време у стану морају бити обое*, јер је игра за оне којима је за живот довољно да имају само вољену особу поред себе. И треће, последње правило, је да

не смеју изаћи напоље док власник стана не умре. Ако изађу напоље, игра је готова. Уколико буду играли по правилима, добијају стан у Кијеву и 200.000 евра. Власник стана им дозвољава једино да примају пошту, јер ће и вест о његовој смрти добити писмом. Још им наглашава да би то требало да се деси за отприлике четири недеље, јер болује од сиде.

Мислећи како то и није пуно времена, како ће уживати једно у другом и како ће издражати све услове, они пристају на игру. Врата се затварају, игра почине. Слобода, ваздух, ветар, штетња улицом, киша, бављење оним што волиш... Да ли вреди одрећи се свега тога на неко време? Може ли човек да издржи без ствари које се иначе подразумевају, и да ли схваташ њихов значај тек онда када ти неко каже да их не можеш имати?

Катја и Роман, иако лудо заљубљени, соучавају се са низом проблема. Лишени слободе, добивши вест о томе да и једно од њих болује од сиде, они се удаљавају. Преиспитују своје жеље, размишљају о одласку, о прекиду везе, питају се да ли нестаје све до чега им је стало... Једно од њих двоје чини превелику жртву, док друго размишља може ли да живи са

ним теретом на плећима. Ко је у питању, да ли њихова љубав успева да одоли свим искушењима и пређе све препреке, успевају ли да сачувају и здрав разум и физичко здравље...На та и сва друга питања ћете наћи одговор уколико издвојите сат и по времена и погледате овај необичан филм.

Све и да нисте љубитељ овог жанра, свакако препоручујем да одгледате ово филмско остварење; пустите господина Бадоева да вас упозна са својом визијом пра-ве љубави, велике жртве и узбудљиве игре са људским животима.

*Тамара Зукановић, четврта година,
Украјински језик, књижевност, култура*

Солодке життя музики Океану Ельзи

У березні 2010 року був презентований новий студійний альбом українського гурту „Океан Ельзи“ під назвою „Dolce Vita“. Переслухавши альбом, я залишилася дуже враженою, хоча не очікувала чогось меншого за їхню традиційну якість... Однак, автору текстів сьомого альбому „Океан Ельзи“ знову вдалося погратися моїми емоціями, думаю, як і емоціями кожної людини, котра слухала їхню музику.

Святослав Вакарчук, як і завжди, глибокими думками і легкими словами пробуджує в душі кожного найглибші почуття. Музика усіх тринадцяти нових пісень грає струнами душі, а світовідчути п'яти чудових музикантів стає для нас чимось новим. Додаткова народна пісня „Ой чий то кінь стоїть“ здобула новезвучання у виконанні Святослава Вакарчука і надала альбому особливого колориту. Вміння увіткати в рок емоційні почуття і прикрасити народною ниткою і створює те чудесне плетиво, за яке ми їх і любимо. Своїм унікальним голосом вокаліст Святослав Вакарчук веде нас через різні любові – до коханої людини, до країни і взагалі до життя. Вони показали нам і цим альбомом, як музика може сильно впливати на стан душі. Тексти пісень відносять душу на

сьоме небо, примушують її плакати і пробуджують своїм патріотичним тоном так, що навіть людина іншої національності може зрозуміти силу повідомлення і відчути, як мурашки бігають по спині.

Цей відомий гурт з довгою історією, до складу якого входить наш Мілош Єліч з 2004 року, показав нам і цим альбомом великий талант у створенні музики. Записуючи альбом „Dolce Vita“, знову співпрацювали із саунд-продюсером Євгеном Ступкою, як і під час роботи над альбомами „Янанебіув“ (2000) та „Модель“ (2001). Протягом 2010 року проводився великий „Dolce Vita тур“, який викликав захоплення величезної кількості шанувальників музики гурту „Океан Ельзи“.

Символічна назва альбому „Солодке життя“ змушує нас задуматися, що таке для нас „дольче віта“ і як цього досягнути. „Кому тут тюрма, кому – дольче віта?“ – так і залишилось без відповіді. Гурт дав нам найкращі емоції, покладені на музику, а вам залишається тільки переглянути свої почуття і для себе знайти відповідь. Кожному із нас треба знайти своє щастя... А солодке життя музики „Океану Ельзи“ нехай продовжиться в майбутньому!

Теодора Сандинч, IV курс

Xop „Ma Jor 3rd“

Хор „Ma Jor 3rd“ је музичка трупа са великим бројем наступа за релативно кратко, двогодишње постојање, а на чијем челу се налази диригенткиња Милена Јовановић.

Милена Јовановић је рођена 1987. године у Београду; основне и мастер студије завршава на Факултету музичких уметности Универзитета уметности у Београду. Публици је позната по ангажману и наступима у трупи ирског плеса „Erin's Fiddle“, где је и тренер. Од 2011. године се посветила и успешном вођењу хорова са варирајућим бројем чланова чија бројност није опадала испод 10 извођача; који су чинили бивши и садашњи студенти Београдског универзитета и Универзитета уметности у Београду, као и други ентузијасти.

Хор „Ma Jor 3rd“ се под овим именом формирао 2013. године, иако успешни почеци (под различитим називима) потичу још од 2011. године.

За потребе оживљавања традиционалне прославе свете Лусије, скандинавског празника, Катедра за скандинавистику је 2011. године подржала формирање хора под тим називом у којем су, поред студената скандинавистике, певали и други заљубљеници у скандинавску културу и музику. Чланови овог хора, који су одувек сачињавали како професионалци, тако и аматери своју хармоничност немало дугују и хормајстору Милени Јовановић, младој и посвећеној диригенткињи са Факултета музичких уметности која је несебично и стрпљиво посветила своје време и знање како би овај хор извео четири наступа 2011. године након 18 проби (у просторијама „Ericsson“-а на Новом Београду, Музеју науке и технике у Београду под покровitelјством шведске амбасаде, на сам празник свете Лусије у слушаоници скандинавистике на Филолошком факултету, као и на новогодишњом концерту у Сали хероја на истом факултету).

Средином 2013. године, под називом Хор україниста, одржавају се бројни наступи, како на Филолошком факултету, тако и ван њега, поред осталог и за Дане словенске писмености. До сарадње између Хора и групе за украјински језик, књижевност и културу дошло је захвљајући иницијативи и личном ангажману студенткиње Лидије Мильковић, која је и раније наступала са овим хором. Крајем 2012. године Хор україниста одржава предбожићну приредбу, а у скоро идентичном саставу, само под именом Хора скандинавистике - наступа поводом празника Лусије.

Нови чланови су више него добродошли, како аматери, тако и професионалци - потребна је само добра воља и жеља, као слободно време на располагању за пробе три пута недељно и наступе који ће бити унапред објављивани. Добродошли и боље се нашли.

Аутор: Драгана Василијевић

На основу текста званичне странице Хора:

<http://www.facebook.com/pages/Hor-Ma-Jor-3rd>

УКРАЇНА НА ЗИМСКИМ ОЛІМПІЙСКИМ І ПАРАОЛІМПІЙСКИМ ИГРАМА

У Сочију су у периоду од 07. до 23. фебруара 2014. године одржане XXII Зимске Олимпијске игре уз учешће око 3000 спортиста из 88 земаља, коју су се такмичили у 15 спортова за укупно комплета 98 комплета медаља. Нешто касније, од 7. до 16. марта одржане су XI Зимске Паралимпијске игре, на којима се за 72 комплета медаља у 5 спортских дисциплина борил 1350 такмичара из 45 земаља.

Учешће на Олимпијским играма:

Украјину је представљало укупно 45 спортиста у 9 дисциплина (алпско скијање, биатлон, скијашко трчање, уметничко клизање, фристајл скијање, санкање, ски-скокови, спрингт клизање, сноубординг).

Украјина је на овим олимпијским освојила једну златну медаљу и то у женској штафети биатлона у којој су учествовале: Јулија Ічима, Олена Пидрушна и Валентина и Вита Семеренко, сестре близнакиње. Другу медаљу за Украјинце, бронзану, освојила је Вита Семеренко у женском биатлону (спрингт).

Остали спортисти који су представљали Украјину на ОИ:

- Алпско скијање: Дмитро Митсак и Богдана Мацоцка.
- Биатлон (мушки екипа): Андриј Дериземља, Дмитро Пидручниј, Артем Прима, Сергеј Седнев, Сергеј Семенов.
- Скијашко трчање: мушкарци - Олексиј Красовски и Руслан Перехода, жене – Марина Анцибор, Тетјана Типенко, Катерина Григоренко, Марина Лисогор, Валентина Шевченко.

- Уметничко клизање: мушкарци - Јаков Годорожа, Јури Рудик и Дмитро Дун. Жене – Наталија Попова, Јулија Лаврентијева, Сјобхан Хикин-Кенеди.
- Фристајл скијање: мушкарци - Олександр Абраменко и Микола Пуздерко. Жене – Олга Польук, Анастасија Новосад, Нађа Диценко, Нађа Мохнацка.
- Санкање: мушкарци – Андриј Киш, Андриј Мандзи, Олександр Оболончик, Роман Захарків. Жене – Олена Шкумова и Олена Стецків.
- Нордијска комбинација: Виктор Пасичник.
- Спринт клизање: Софија Власова.
- Сноубординг: Јосиф Пењак и Анамари Чундак.

Учешће на Паралимпијским играма:

Након Олимпијских игара одиграле су се и Паралимпијске игре. Украјина је са великим успехом завршила ово такмичење на четвртом месту по укупном броју медаља. Украјинска репрезентација се састојала од двадесет троје такмичара, који су освојили чак 25 медаља: 5 златних, 9 сребрних и 11 бронзаних

Међу освајачима медаља нашло се много спортиста као што су Виталиј Лукјаненко, Људмила Павленко, Олександра Кононова, Григориј Вовчински, Максим Јаровиј, Јулија Батенкова-Бауман, Олена Јурковска, Јуриј Уткин, Анатолиј Ковалевски, Игор Рептјух и Оксана Шишкова. Просек година украјинске селекције био је 24 године.

Најстарији репрезентативац имао је 37 година (Михајло Ткаченко), док је најмлађи учесник, односно учесница имала само 16 година (Катерина Павленко). У дисциплини алпско скијање по први пут се у репрезентацији Украјине такмично и сноубордер. То је био први пут да се у том спорту такмично неко са проблемима са видом.

*Автори текста:
Петровић Немања, Раденковић Стефан
(трећа година студија)*

МАРКО СТАНИСАВЉЕВИЋ – Некролог

Нећеш летети све док вучеш сидра, вучеш, а не знам!

Отишао је.... Тако једноставно, а тако несхватљиво. То је тај препознатљив осећај тупости, баш тупости, који изазива наша потпуна немоћ пред таквом стварношћу. И с времена на време можда и замишљамо како ће бити када неких људи више не буде, али када се то заиста деси, сваки пут остајемо затечени – без грешке. И константно се смењују ти осећаји – отупелост, немоћ, сузе, осмех због лепих сећања, и тако у круг, и тако и сада после месец дана...

Незахвална је ово работа, знам... шта год да напишем, неће бити доволно добро, он би ту свашта имао да дода, да ме исправи и искритикује. Јер Марко је био такав – перфекциониста, критичан (према себи највише), доследан, прецизан, конструтиван и оштар, али правичан, брутално искрен и духовит. И оно на чему сам му увек завидела, а што ми баш у овом тренутнитку највише фали, умео је перфектно да се изрази, и писаном и изговореном речју.

Цело јутро читам његове текстове остављене на бандери новог доба и дивим се томе колико је био емотиван, а да то никада није превише показивао, колики је био филантроп и колико је у ствари волео све своје људе, наизглед мрзећи цео свет и људске особине – проналазећи себе у њима, баш како је то и сам рекао: „У потрази за својом суштином, човек се неретко сртне баш са оним стварима од којих цео живот бежи... тако те твоји страхови увек сустигну на крају... као и твоји грехови... као што своје лоше особине увек прво препознамо у неком другом, и много касније, а мозда и никад, схватимо да је то чиста пројекција...“ (Део текста Нека цркне свет, Facebook 31.05.2011.)

Заиста мислим да је био прави интелектуалац, његов незасит ум стално је тражио нове изазове и хватао се у коштац са најстрашнијим појавама, оним чије постојање већина људи и не признаје јер је тако лакше. Био је студиозан и темељан у свему што је радио. Бескрајно успешан и никада потпуно задовољан.

Фантастично је преносио знање, својим плесачима, колегама са факултета, сарадницима из НВ организација у чијим пројектима је учествовао, није толерисао лењост и неукост, понекад сте просто имали осећај страха да пред њим не изговорите нешто што је неистина или нетачна информација, али зато је похвала од њега била велика као кућа.

Како год изгледало и колико год он то можда порицао, верујем да је у сваком тренутку врло добро знао шта ради, како да се постави, како да одреагује и који ће му бити следећи корак... Тако је вероватно било и са последњим. И такав ће и остати са нама, занавек.

Живот и прикљученије

Марко Станисављевић, рођен 27. августа 1978. године у Београду.

Године 2009. дипломирао је на Филолошком факултету у Београду, смер Украјински језик и књижевност Изузетно успешан, студент вредан хвале, поштован од стране колега и професора.

Од 2000. године кореограф и инструктор плеса у Србији, плесни студио АУРОРА, и иностранству. На овом пољу остварио је бројне успехе 5 победа у Националним шампионатима, као и на великом броју регионалних и интернационалних такмичења. Полуфинале World Championships 2008, финале European Championships 2010. Последњих неколико година провео је у Бечу радијеши са њиховим плесним тимом.

Учествовао је у пројектима United Nations Development Program (UNDP).

Био је члан омладинске групе Хелсиншког одбора за људска права у Србији – канцеларија у Београду, од октобра 2007. Био на функцији председника сектора за међународну сарадњу, ангажован на пројектима Необавезни школски час, Парламентаризам, бавио се писањем пројеката, извештаја са пројекта и акција, лектуром и коректуром текстова, преводењем, као и састављањем годишњег извештаја OGHOBG.

Течно је говорио јужнословенске језике, затим енглески, руски, украјински и пољски.

Преминуо у Београду 23. јануара 2013. године.

САДРЖАЈ

Уводна реч	5
Рођендан Софије или	
неочекивана хиљадугодишњица	8
<i>Лепосава Благојевић, Ивона Ђурић, Павле Живковић,</i>	
<i>Љубиша Милановић, Теодора Сандић, Желибор Тештић</i>	
Историјат Софије Кијевске	
<i>Лепосава Благојевић, Ивона Ђурић, Павле Живковић,</i>	
<i>Љубиша Милановић, Теодора Сандић, Желибор Тештић</i>	
Јарослав Мудри	25
<i>Ивона Ђурић</i>	
Књижевни преводи	34
Град с химерама	35
<i>mr Тања Гаев</i>	
Јуриј Андрухович, Београд 2002.	49
<i>Драгана Васиљевић, Зорица Тодовић</i>	
На сусрету култура	54
Priča o jednoj ljubavi	55
<i>Марія Мазур</i>	
Тільки у Львові	58
<i>Милица Радуловић</i>	
Український менталітет	61
<i>Небојша Алексић</i>	
Криївка	61
<i>Немања Петровић</i>	

Руска улица	62
<i>Тамара Синђић</i>	
П'ять хвилин по-українськи	63
<i>Драгана Василевич</i>	
Львів	64
<i>Даніела Майсторович, Тамара Зуканович</i>	
СТВАРАЛАШТВО СТУДЕНАТА	65
Изабране песме	
<i>Зорица Тодовић</i>	
<i>Лазар Лапац</i>	
<i>Желибор Тепшић</i>	
СТУДЕНТСКА ИСТРАЖИВАЊА	71
Семантичний аналіз фразеологізмів	
на позначення часу і простору	
в українській та сербській мовах	72
<i>Желібор Тепшич</i>	
ВІКНО ПРЕДСТАВЉА	89
Orange love: Љубав у време революције	90
<i>Тамара Зукановић</i>	
Солодке життя музики Океану Ельзи	92
<i>Теодора Сандич</i>	
Хор „Ma Jor 3rd“.....	94
<i>Драгана Васиљевић</i>	
Україна на Зимським Олімпійським	
и Паралімпійським играма	96
<i>Немања Петровић, Стефан Раденковић</i>	
Марко Станисављевић – Некролог	98